

פ ר ו ט ו ק ו ל
 ישיבה קי"ח/שלד של הממשלה
 י"ד באלול תשל"ד - 1.9.74

נכחו חברים: י. רבין - יו"ר, א. אוזן, ש. אלוני, ח. בר-לב, מ. ברעם, י. גלילי, ש. הלל, א. ידלין, א. יריב, א. עופר, ש. פרס, ח. צדוק, מ. קול, י. רבינוביץ, ש. רוזן, ו. שם-טוב.

נעדרו חברים: ג. האוזנר (בחופשה), ג. יעקבי (בתו"ל)

ג. אבנר	- מזכיר הממשלה
א. אבידר	- משרד החוץ (מסעיף 946)
מ. בן-ארי	- חברת "אל-על" (בסעיף 944)
מ. גזית	- המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
ד. חירם	- המנהל הכללי, משרד התחבורה (בסעיף 944)
א. חסין	- משרד החוץ (בסעיף 946)
א. ירמנס	- משרד האוצר (בסעיף 944)
מ. כרמל	- חברת "אל-על" (בסעיף 944)
י. כפלאוי	- משרד העבודה (בסעיף 944)
א. מזרחי	- לשכת ראש הממשלה
י. גיצן	- נציב שירות המדינה (מסעיף 944 עד סעיף 946)
תא"ל א. פורן	- מזכיר צבאי לראש הממשלה
ד. פרחי	- המנהל הכללי, משרד ההסברה (בסעיף 946)
סא"ל א. תהלה	- לשכת שד הבטחון

סדר היום:	943. שאלות
	944. שביתת עובדי התחזוקה של חברת "אל-על"
	945. התחלת שנת הלימודים תשל"ה
	946. משרד ההסברה
	947. ציון יום השנה למלחמת יום הכיפורים
	948. הסכמי השכר של הסגל האקדמאי במוסדות להשכלה גבוהה
	949. נסיעות שדים
	950. תקנון קרית-ארבע

רשמו: יעקב מימון
 תמר כפתורי

942. ש א ל ו ת

א.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

השבוע עבר בסימן העימות בין ספינות ישראליות לבין ספינות רוסיות. אני סבור שיש לעבור לסדר היום כאשר מדובר בפגיעה בריבונות המים הטריטוריאליים של ישראל. אין ספק שצריך להגיב וצריך להגיב בצורות מתאימות.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

אבל הפירסום שניתן לנושא הזה בעיתונות הישראלית, ומספיק היה לראות את הכותרות - אני חושב שהיה מזיק ומעבר לכל פרופורציה לעצם התקרית שהיתה. אני שואל: מה השיקול ליצור היום אורה של עימות בין ישראל ובין ברית-המועצות? אני יודע שבעבר היו כמה וכמה תקריות עם הרוסים, היו תקריות באויר שהיו חמורות מאוד, היו טיסות של אוירוני-ביון רוסיים מעל לשטחי ישראל, היות קריות של השתתפות טייסים רוסיים בפעולות אופרטיביות מעל לשמי מצרים. אני יודע שהממשלה אז קיימה כמה וכמה דיונים וחשבה עשר פעמים האם לפרסם את הדבר או לא, האם לתת לזה ביטוי בחוץ ואם כן, באיזו צורה לעשות זאת.

מה שקרה הפעם הגיע לפרסום עד לממדי-גיחוך, שלא הוסיף רושם בצבור שאנחנו שוקלים את הענינים לגופם. מה היה השיקול לתת צורת-פרסום כזאת לתקרית, שהיתה מעבר לכל פרופורציה לתקרית?

שר הבטחון ש. פרס:

אני מוכרח להגיד שאיני רואה מה הנזק שנגרם. מה שנוגע לעתונות, הרי חלק מהעתונות דיווח על כך ברצינות וחלק בחצי הומור. לפי דעתי, הגיעו הדברים לידי כך גם בגלל הפיקנטיות שהיתה בענין, של דו-שיח ער עם הרוסים ושל שימוש בצנורות מים.

אני רוצה להזכיר לשד שם-טוב, שגם אחרי האינצידנט הראשון שהיה לפני כשבועיים ימים, נתנתה הממשלה פרסום פומבי לענין. לדעתי, הפרסום אז הועיל וגם הפרסום עכשיו הועיל. הוא הועיל אז, כיוון שלמחרת הודעת הממשלה, נפסק הענין לשבועיים, והפעם הרוסים הציעו באמצעות המצרים וסילאוסו תיאום בפעולה. וזה מה שרצינו.

הרוסים רגילים בכלל תמיד לצאת נגד ישראל ולקרוא לישראל פרובוקטורים, מחרחרים מלחמה. וכך הם מדברים על כל אחד ואחד. לא ראיתי שום דבר נורא בזה שששיבים להם. הענין תואר בעתונות כפי שיכול היה להיות מתואר, חלק תארו את הדבר הומור, חלק ברצינות חלק בפחות רצינות. אני מכיר חבר בממשלה היושב בלילה במערכות העתונים וקובע אילו כותרות לתת בעתונות.

שר התיירות מ. קול:

זה היה בשנת 1950.

שר הבטחון ש. פרס:

הלוואי והיינו מסוגלים ויכולים לעשות זאת. הענין לא היה סודי. אני מגיב על הדבר הזה בלב ובלב. אם לשד אחד ישנה שאלה לשד אחד, מן הנימוס להרים שפופרת ולשאול את השד הזה. העיתונאים התרשמו מהערתו של השד שם-טוב שזוהי מין ביקורת. מסרתי ביום שקרה על הדבר, אחרי כן מסרתי על כך לאנשי המגבית היהודית המאוחדת. ספרתי את הסיפור חצי בהומור ולא כל כך ברצינות. למחרת העיתונים הגיבו בחלקם כך ובחלקם אחרת. סודי הדבר לא נשאר. הממשלה פירסמה

הודעה פומבית לפני זה. לדעתי, הפרסום הפומבי הועיל אז והועיל היום. אני רואה שום נזק בשום מקום כתוצאה מהעבודה הזאת שפירסמנו את הדבר.

אני שצח שהעניין נגמר בזה. עשינו שלוש או ארבע פעולות בעת ובעונה אחת: במקום, בארצות הברית, באו"ם ובפומבי. מה שנוגע במקום, הרי "הדבורים" הגנו על המים הטריטוריאליים של ישראל. לאחר המקשות או קודם לכן המסוקים התקרבו לחוף, "הדבורים" נעמדו. הרוסים אמרו להם: זוזו, פעולתכם מסוכנת. אמרו אנשי ה"דבורים": פעולתנו אינה מסוכנת, אנחנו מגינים על המים הטריטוריאליים של ישראל, אתם חודרים לכאן בניגוד להסכם ובניגוד לחוק.

אחרי כן היתה פניה לסילאסוואו. הפניה לסילאסוואו היתה לפני שבועיים. לא קבלנו תשובה ממנו. אחרי כן היתה פניה לקיסנינג'ר. לא קבלנו ממנו תשובה במישרין, אבל קבלנו תשובה לא במישרין, שיעצו לרוסים לתאם את הפעולה אתנו. אמרנו שאין אנו מתנגדים לפינוי מוקשים, אנחנו רק אומרים שאם צריך לפנות מוקשים, צריך לתאם זאת אתנו כמו עם כל מדינה ריבונית.

עכשיו, כאשר נתקלנו עוד הפעם בעימות כזה, חזרנו על אותן פניות. היתה פניה לקיסנינג'ר באמצעות משרד ראש הממשלה, היתה פניה לסילאסוואו, הזמנתי אותו אלי בעשר בערב. נתנו פירסום לדבר. למחרת באה המקשת הסובייטית. היא פנתה לאנשי ה"דבורים": "תנו לנו לפנות מוקשים עד עשר בערב, אחרי כן נסתלק ונפעל דרך משרדי החוץ". זה מה שעשה רושם. סילאסוואו נפגש עם המצרים לאחר שהמקשת הודיעה זאת. למחרת בא סילאסוואו עם מפות ועם מכתב ובו נאמר: "אנחנו מוכנים לעבור במקומות אלה ואלה בתאריכים אלה ואלה, המטרה היא פינוי מוקשים." במכתב אין הוא אומר בשם מי הוא כותב זאת, אבל הוא מזכיר ספינות רוסיות. אנחנו יודעים שהוא נפגש עם גמאסי, והתיאום נעשה באמצעות גמאסי.

כתשובה לזה נפגש ביום ששי האיש האחראי על ועדות שביתת הנשק עם סילאסוואו. היו לנו הערות פורמליות והערות מהותיות. הצענו להקים קשר קבוע במקרי חירום וכדי למנוע אי הבנות. ביחס לדבר הראשון, אמר סילאסוואו שיבדוק את הדבר ויתן לנו תשובה. ביחס לדבר השני היה במקצת סקפטי. הדבר השני היה תיאום מפגש או קשר טלפוני. יש שם 16 או 17 ספינות סובייטיות, ביניהן נושאת מסוקים. גם נושאת המסוקים חדרה לגבול של המים הטריטוריאליים. שצענו כי הם משתמשים במכשירים שונים בים לשם מטרת-ביון. אין זה כל כך בתום-לב. גם המסוקים באים לצלם.

לא יצאנו לשום מלחמה עם הרוסים. את זאת אמרנו באמצעות כל המכשירים - באמצעות האו"ם, האמריקאים וההודעה הפומבית. לפי דעתי, השיגה הפעולה שלנו את תוצאותיה, והתוצאות הן שהם החליטו לתאם אתנו את הפעולה.

שר השיכון א. עופר:

מדוע אנו משתמשים במושג "המים הטריטוריאליים"? אני מבין שיש קו הפסקת האש. הרי אנחנו טוענים שמפרץ סואץ פתוח לשיט. נניח שהיה רק מפרץ סואץ ולא היתה התעלה, היה המפרץ פתוח לשיט. אחרת המצרים היו טוענים שאלה מים טריטוריאליים שלהם.

נקודה שניה: אני מקבל את כל ההסבר שצענו. אבל בדברים כאלה אם צריך לפרסם על כל דבר ודבר? האם כדאי במערכת הפוליטית ביחסינו עם ברית המועצות לפרסם כל דבר?

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מדבר על עצם הפירסום, אבל על צורת הפירסום.

שר הבטחון ש. פרס:

דבר אחד הוא קו הפסקת האש ודבר שני הם המים הטריטוריאליים. אין הסכם פורמאלי בינינו ובין המצרים בענין זה, אבל יש הסכם דה-פקטו שאמצע המפרץ ישמש כקו הפסקת האש בין שתי הארצות.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

אבל עם הוא רחב יותר.

שר השיכון א. עופר:

אבל מדוע אנחנו משתמשים במושג "מים

טריטוריאליים"?

שר הבטחון ש. פרס:

אין אנחנו יודעים שהמצרים הסכימו לזה? כל פעם שאנחנו עברנו לצד שלהם, הם הגישו תלונה. מי שמגיש תלונה, מכיר בינתיים בהסדר הזה. בינתיים המים הטריטוריאליים הם 6 מייל. הסובייטים הפרו שני דברים, קודם כל את הענין של קו האמצע. אם שטים, אין אנחנו מפריעים לשיט. אבל אם אתה נכנס לקו שלך ומתחיל לצלם ומתחיל להוריד מכשירים ומתחיל לשלוח מסוקים, הרי אלה הן שתי הפרות, הן של קו האמצע והן של המים הטריטוריאליים. איני יודע מה כאן ענין של פרופורציה. אם אתה מדבר שלוש או חמש דקות ואומר שהג'נטלמנים הרוסים רצו עימות באש ובמים ויש גם חצי חיוך, הרי בדיעבד איני רואה שום נזק שנגרם כאן.

ראש הממשלה י. רבין:

לוא היינו עומדים על קו החצי, הבעיה היתה חריפה יותר. זה היה מתפשט על תחום הרבה יותר רחב מאשר על ששה מייל. לקחנו את הקו המינימלי ולא את הקו המכסימלי, ובין שני הקווים האלה יש עוד כמה מיילים, במקום המיצר רחב יותר. לוא היינו מתחילים להתווכח על הקו השני, היתה בעיה אחרת. אנחנו דברנו על הקו המינימלי כל עוד הם לא נכנסו לקו של ששה מייל ועברו את הקו השני, המהומה לא היתה גדולה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני רוצה להזכיר לשדים הותיקים שבשנת 1968, פחות משנה אחת לאחר מלחמת ששת הימים, עשינו נסיון רציני להגיע להכנה עם האמריקאים שהקו החוצה את המפרץ באמצע הוא בעצם קו ההפרדה הקיצוני בין שני החופים. האמריקאים נתנו לנו תשובה מפולפלת מאוד שאין הם מקבלים את החלוקה הזאת. הענין נשאר פתוח ומעולם לא הוגדר קו האמצע כקו החוצה בין שני הצדדים. אני מזכיר את שדה מורגן, שבחלקו הוא בים ולא כל כך באמצע, מנצלים אותו עד היום מהצר המצרי, קו המים הטריטוריאליים הוא הקו המינימלי ולא המכסימלי. פחות מזה, מתחיל להיות מסוכן. אחרת היית פוגש אותם נוחתים על החוף ולך עשה משהו נגדם!

אם יש תקרית כזאת ואם רוצים לתת פירסום לדבר, צריך לנהוג לפי שבלונה קבועה: דובר צה"ל נותן הודעה שקולה הנבדקת יפה על ידי מי שצריך לבדוק במערכת הבטחון. אי אפשר שהצבא כולו וחשדים ילמדו מכל הענין מפי דברים שנשמעו בפני אנשי המגבית היהודית המאוחדת. מה היה קורה אילמלא באו באותו יום אנשי המגבית היהודית המאוחדת לכאן? נדמה לי שרק בנקודה זו הדבר לא היה כשורה. אבל נקטנו באמצעים שהיו צריכים להנקט כנגד הפרה כזו.

ב.

שר התיירות מ. קול:

קראתי שני דברים. גזכר הנהלת הסוכנות היהודית, שהוא יושב ראש ההנהלה בפועל, נאם בתל-אביב והודיע שאנחנו כבר לעליה של 5,000 עולים לחודש מברית המועצות ושצריך להתכונן לזה. יושב ראש ההנהלה, שנמצא בחוץ לארץ, חבר הכנסת פנחס ספיר, מזמן ישיבה דחופה של מליאת הסוכנות בירושלים

לדון בענין.

השאלתא שלי היא: האמנם יש כבר הסכם בין האמריקאים ובין הרוסים בקשר למבצע היציאה של יהודים מברית המועצות?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

עד רגע זה לא נחתם המיסמך המפורסם שעריך היה להחתם בין האדמיניסטרציה לבין קבוצת הסנטורים בידעת הסובייטים, מפני שעדיין יש ויכוח בין הצדדים על כמה ניסוחים שבתוכו, והאם יש בכלל לפרסם אותו או רק את תמציתו ברבים. לכן אני סבור שהודעה זו של אנשי הסוכנות היתה מוקדמת מדי ושעריך עוד להמתין בסבלנות דווקא בימים אלה ובמינימום של התערבות פומבית, אם כי אנחנו בתמונה בכל שלב ושלב.

ראש הממשלה י. רבין:

אנחנו צריכים להפריד בין שני הנושאים, בין הנושא הפוליטי הפנים אמריקאי ובין מידת ההכנות שהסוכנות יהודית רוצה להיערך להן.

שר התיירות מ. קול:

ההנמקה של הסוכנות היהודית פורסמה בפומבי.

ראש הממשלה י. רבין:

מותר ליושב ראש הנהלת הסוכנות להניח הנחות מדיניות שלו. אין זה מחייב את הממשלה. עדיף, לדעתי, לסוכנות היהודית להתכונן מאשר היא תחכה עד הרגע האחרון ולא תתכונן.

שר התיירות מ. קול:

לא שאלתי למה הסוכנות היהודית מתכוננת. שאלתי: האם מבוססת האינפורמציה שצוטרה? אני יודע שאין זה ענין ישראלי אלא ענין אמריקאי-רוסי. לכן שאלתי את שאלתי.

שר השיכון א. עופר:

כשקראתי את הידיעה, תיארתי לי ששר הקליטה ושר השיכון ייערכו וודאי למקרה שזה יקרה באמת. אבל עד היום, נזהרתי מלהגיד מלה על כך כדי שזה לא יתפרש כאילו אנחנו מעורבים בכל הענין הזה וכו'. לדעתי, טוב שנחרסן בענין זה. אפילו אם הסוכנות היהודית תעשה הכנות, טוב שלא תהיינה הודעות לפני שהענין נמור. נדמה לי, שזה היה משרת את המטרה.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אני נחקר יום יום על ידי העתונאים. נזהרתי תמיד מלהביע דעה על הבעיות, אבל אמרתי: כמו שהצבא צריך להעריך תמיד לאלטרנטיבות שונות, כך אנחנו והסוכנות צריכים להעריך לאלטרנטיבה זו.

שר התיירות מ. קול:

על זה אין ויכוח.

ראש הממשלה י. רבין:

לנו אין שליטה על הסוכנות היהודית. הסוכנות היהודית אינה גוף ממשלתי.

אני מציע שנעשה הפרדה בין התבטאות חברי הממשלה ובין מה שעושים או אינם עושים חברי הסוכנות היהודית.

שר התיירות מ. קול:

האם העניין גמור?

ראש הממשלה י. רבין:

לצערי אינו גמור. איני יודע אם יש הבנה סופית בין המינהל ובין ג'קסון.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אין עדיין.

ראש הממשלה י. רבין:

א) הרושם הוא שהעניין אינו גמור עדיין בין המינהל ובין ג'קסון. (ב) אין שום וודאות שאחרי כן הממשל יגמור את העניין עם הסובייטים. יש פה לפחות שני מהלכים שטרם הושלמו. זה מה שידוע לנו היום.

שר ההסברה א. יריב:

חוץ מזה, גזבר הסוכנות חייב לדאוג לכסף.

ג.

שר התיירות מ. קול:

ראש הממשלה, אתה חייב לי תשובה על השאלתה בקשר לשר הלל ותפקידיו הפוליטיים בקרב ערביי השטחים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני יודע שבממשלה הקודמת או בממשלות הקודמות הוטל הנושא על השר הלל על ידי ראש הממשלה. אין לי מה להוסיף. לא בדקתי את הנושא.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע שיהיה דיון בממשלה על הנושא הזה. אם יש תפקיד כזה, אני רוצה שיקויים עליו דיון בממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

אברוק את הנושא ואתן לך תשובה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לדעת מהו התפקיד, מה הן הסמכויות ומהו הקו המדיני. איני רוצה לשמוע על כך מהרדיו.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

לגבי השטחים המוחזקים פעלתי מטעמה ובשמה של ראש הממשלה. אין זה מינוי של הממשלה. זה היה מטעמה של ראש הממשלה, כמו שיכלה להטיל על כל אחד לעשות בעבילה מה שהיא רוצה.

בענין של מזרח ירושלים, הדבר ישנו לפי החלטת ועדת שרים מיוחדת לבטחון ירושלים. כל הריכוז, כל התיאום וכל הטיפול בפעולה במזרח ירושלים הוטל על שר המשטרה. ישנה גם ועדה בינמשרדית לנושא זה.

אני מבין כי המינוי שהיה ביחס לשטחים שאני פועל שם כנציג ראש הממשלה נמשך.

שר התיירות מ. קול:

אבל יש ראש ממשלה חדש. לא באופן אבטומטי עובר כל דבר מממשלה לממשלה.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

אבל אתה אינך ראש הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

ראש הממשלה אמר שלא ידע על זה.

ראש הממשלה י. רבין:

לא נכנסתי לפרטי הסידור הזה.

שר התיירות מ. קול:

אין לי פה שום ענין אישי. יש לי פה ענין בקשר לקו המדיני של הטיפול הזה. אני רוצה שיהיה דיון על זה. אם יש תפקיד כזה, אני רוצה לדעת באיזה כיוון הוא פועל.

ראש הממשלה י. רבין:

בכיוון מדיניות הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

איני יודע מהו הכיוון. האם זה כמו הקו המדיני של הממשלה? אני מבקש דיון על כך.

ד.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

חננתי כל הזמן למי להפנות את השאלה שיש לי לשאול. אני רואה שאני צריך להפנות אותה לראש הממשלה. קראתי ביום ששי ב"דבר" כתבה של חיים גורי השם דגש על שמועות המופצות בקשר לעינויים של עצירים מינהליים. שמעתי גם מתחנת שידור צרפתית על מסע של עינויים כנראה כנגד העצירים המינהליים בשטחים. איני יודע איך להגיב על זה. שאלתי: האם משהו בודק את זה? ישנן שמועות כאלה שהולכות ומופצות והן גורמות נזק לשמה של ישראל.

ראש הממשלה י. רבין:

אני בטוח שאין עינויים. אני מוכן להביא לישיבה הבאה את כל הפרטים בנושא זה, כמה נעצרו ומתי נעצרו, כמה נשארו במעצר מינהלי ומאיזו סיבה וכדומה.

חשרה ש. אלוני:

חלק נהנים מהגנה משפטית.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

יש להם עורכי-דין. הם פנו לבג"צ בענין זה. הבג"צ השיב את פניהם לריקס. ישנה עכשיו פניה נוספת לבג"צ בקשר למה שקשור בזה, והענין הוא בטיפול. זוהי אחת הסיבות שאנחנו מרגישים את עצמנו די מנועים מלהכנס לפרטים. היועץ המשפטי אמר שהוא מעדיף לחכות בענין זה עד סוף הדיון בבג"צ. בכל אופן, אין זה כך שמונעים מהם הגשת תביעות משפטיות.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אם שר הבריאות רוצה, אני מוכן למסור בישיבה הבאה תמונה מלאה על הנושא הזה.

שר ההסברה א. יריב:

היינו ערים לענין זה בשלב מוקדם. הייתי במגע עם שר הבטחון ועם היועץ המשפטי ורצינו באמת לקיים דיון, כי יש לנו בהחלט מה לומר בענין זה.

שר העבודה מ. ברעם:

לנו - זאת אומרת למשרד ההסברה?

שר ההסברה א. יריב:

גם לממשלת ישראל יש מה לומר בענין זה. אולם מאותן סיבות שמסר שר המשטרה לא נעמוד עכשיו על כך. מסיבות אלה הענין התעכב. לעומת זאת, פעלנו בשיחות עם כתבים שונים, אם כי לא תמיד בהצלחה. למשל, כתב ה"ניו-יורק טיימס" קיבל מאתנו את כל האינפורמציה שבידינו כפי שקיבלנו ממשרד המשטרה, ממשרד המשפטים וממשרד הבטחון, אבל לא שכנענו אותו. הוא גם קיבל את המספרים של הגברת לנגר.

ה.

השר י. גלילי:

אני מבקש סליחה אם השאלה שלי תהיה תריגה. אני רוצה לשאול את שר המשטרה: אם אכן ישנה תשובה ברורה ומוסמכת לשאלה: האם היתה אכילת מוח בבית הספר לרפואה?

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

לא הייתי מוכן היום לתשובה, אבל אני יכול לומר: החקירה נסתיימה והתשובה היא שלילית מוחלטת. אני מוכן להביא בשבוע הבא את נוסח הסיכום של החקירה, שהיתה יסודית מאוד, מפורטת מאוד ובדוקה מאוד. אבל אני מרשה לעצמי כבר עכשיו לומר משהו בענין זה.

השר י. גלילי:

היתה ידיעה מוצנעת בענין זה בעתון. רצוי שתבוא הודעה מוסמכת בענין זה באמצעות מזכיר הממשלה.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

אנחנו מוכנים למסור את הסיכום של המשטרה. מכל מקום, יש צורך להעיר שפה היה ביטוי של מהלכים כלתי תקינים מבחינת הסדר הציבורי, כי כאשר ישנו חשש לגבי מישור או משהו, הכלל הוא שצריך קודם כל לבדוק

את החשש לגופו ושדק לאחר מכן יוסקו מסקנות גם אישיות וגם ציבוריות. כאן עשו זאת בדיוק בצורה הפוכה. זה משמש את תמונתם של החיים הציבוריים: ישנו חשש, מיד מסיקים מסקנות ונותנים לדבר פרסומת ציבורית.

שד הבטחון ש. פרס:

בעמוד הראשון של העתון הציגו את מדינת ישראל כמדינת קניבלים.

שד הפנים ושד המשטרה ש. הלל:

לאחר שגומרים את הענין על ידי פרסומת בעתונים, מטילים על המשטרה לבדוק את הענין.

אני מוחה נגד זה - איני יודע בפני מי - על דרכים בלתי תקינות כאלה בחיינו הציבוריים. דבר זה נובע מכך שמוסדות ציבור, כאשר הם נתקלים בבעיה כזו, במקום להפעיל את המשטרה לבדוק את הענין, שהרי היא מקבלת בשביל כך משכורת, מקיימים כל אחד ואחד לעצמו מיני שיטות של חקירות ועושים כל מיני מעשים חובבניים. אני חושב שהדבר הזה גרם נזק למדינה.

שד השיכון א. עופר:

זה גם הוצג בטלוויזיה כפסק-דין ברור.

שד הפנים ושד המשטרה ש. הלל:

אני מצטער על זה.

שד הדתות ושד המשפטים ח. צדוק:

אני רוצה להפנות את תשומת לב חברי הממשלה לסעיף

14 בתקנון הממשלה האומר:

"(א) בתחילת הישיבה רשאי כל שד להציג שאלה בענין הנוגע למדיניות חוץ ובטחון, ובמידת האפשר תוגש השאלה לשד הנשאל מראש ובכתב, באמצעות מזכיר הממשלה.

(ב) בענין שאינו נוגע למדיניות חוץ ובטחון, ישאל שד את חברו, בכתב או בעל-פה, שלא בישיבת הממשלה והשד הנשאל ישיב בשאלה תוך עשרה ימים. לא קיבל השד השואל תשובה, או אם התשובה אינה מניחה דעתו והוא סבור שהדבר טעון דיון בממשלה, רשאי הוא להציע שהענין יועמד בסדר היום כאמור בפרק א'."

אני חושב שהדבר הזה חל גם על הענין של העצירים המינהליים, וודאי שהוא חל על הנושא האחרון.

שד הסעד ושד הבריאות ו. שם-טוב:

הנושא של העצירים המינהליים הוא ענין בטחוני.

944. שביתת התחזוקה של חברת "אל-על:

שד ההסברה א. יריב:

אני בטוח שחברי הממשלה ערים למה שקורה ב"אל-על". אני מבקש את חבר הכנסת משה כרמל, יושב ראש מועצת המנהלים, להציג בקצרה את המצב ואת ההשתלשלות.

מר מ. כרמל:

עובדי התחזוקה ב"אל-על", המונים קרוב ל-500 איש ומהווים כ-10% מכלל עובדי החברה, הכריזו בראשית השבוע שעבר שביתה לעשרים וארבע שעות. לאחר עשרים וארבע השעות חזרו לעבודה, אולם הם עובדים בשיטה של האטה הגורמת כל הזמן לשיבושים קשים בטיפול של מטוסי החברה.

השביתה הזאת פרצה בלא שום הודעה מוקדמת ובלא שום משא ומתן שהתפוצץ; אי אפשר לייחס להתנהגות זו מעין מאבק מקצועי, אי אפשר לייחד לכך תואר של "מאבק מקצועי"; הואיל ויש חוזה עבודה, שהוא אמנם הסתיים באפריל, אבל הוא מחייב עד שייחתם חוזה חדש. יתר על כן: יש הסכם ביניים עם אותם עובדים עצמם, ובעקבות הסכם-הביניים הזה גם שולמו להם מקדמות גבוהות. השביתה הזאת פרצה לא על סמך אילו שהן תביעות מיוחדות שהיו להם, אלא אך ורק מתוך הנחה שאם יעשו צרות, משהו ייצא מזה בשבילם.

כמובן שההסתדרות והאיגוד המקצועי גם כן הופתעו והם גינו את השביתה הזאת ואת ההתנהגות הזאת.

שר התיירות מ. קול:

אין שום תביעות מנוסחות?

מר מ. כרמל:

אין שום תביעות, שבעקבות העובדה שלא נתקבלו, הוכרזה השביתה.

בבירור האחרון שהיה בועד הפועל הם סרבו לחתום על מה שהוצע להם. הם טענו שהתקן מצומצם מדי. זו היתה התביעה היחידה לאחר המעשה להגדיל את התקן, דבר שמעולם לא היה ענין לדיון. הנזק של יום השביתה של עשרים וארבע השעות היה כמיליון לירה. הנזק של ההאטה מאז ועד היום מסתכם בסכום של מיליון וחצי עד שני מיליון לירות נוספות.

ע"י השביתה הזאת וההאטה נפגעו עד עכשיו רבבות נוסעים ונגרם להם סבל רב, אף על פי שהחברה עשתה מאמץ גדול לטפל בהם. חלקם הועברו להטסה על ידי חברות אחרות וחלקם הוטסו על ידי מטוסי "אל-על", אם כי באיחורים שונים בגלל ההאטה.

שר הבטחון ש. פרס:

לא היתה כל הודעה מראש וכך בבוקר קמו והפסיקו את עבודתם.

מר מ. כרמל:

היה צו של בית המשפט שהם חייבים לחזור לעבודה ביום השביתה. הם לא נשמעו לצו בית המשפט ולא חזרו לעבודה.

בהתיעצות עם ההסתדרות, קבענו את עמדתנו שאין כאן ענין להסדיר את הענין כיבכול בימים ספורים ולחדש את העבודה כאילו שום דבר לא קרה, אלא שאנחנו חייבים לנקוט הפעם בדרך שתבטיח כי עניינים כאלה לא יחזרו לעתים מזומנות, כלומר, שהשיבה לעבודה של קבוצת-עובדים זו תהיה כרוכה בהתחייבות מצדם כלפי ההסתדרות, שהם בעתיד יכבדו את הנוהלים המקובלים ואת הסעיפים המחייבים בחוזה ואת החוק בכל מה שנוגע להתנהגות בעבודה.

כמו כן, אנחנו מטפלים בהגשת תביעת-נזקין כלפי חברי הועד, הואיל ואיננו רואים בזה מאבק מקצועי אלא פשוט גרימת נזק בזדון לחברה. אנחנו מטפלים בהגשת תביעת-נזקין. כמו כן ידוע לנו שפרקליטות המדינה עוסקת בהגשת תביעה משפטית על בזיון בית המשפט על כך שלא נענו לצו בית המשפט לחזור לעבודה.

החברה תתקשה מאוד להמשיך הרבה זמן במצב הקיים, ואלה עובדים העובדים במתח גבוה ביותר, אבל מתוך דאגה לקיים את קוי התעופה שלנו, אנחנו פועלים לחכור מטוסים זרים עם צוותות זרים, שאנחנו מקווים כי מאמצע השבוע הזה יוכלו למלא את תפקידם ונוכל לקיים, פחות או יותר, את לוח הזמנים המחייב של "אל-על", כאשר בחלקו הדבר מתבצע על ידי מטוסים זרים ובחלקו על ידי פעילות מצומצמת של חברת "על-על" עצמה.

כמו כן, אנו סבורים שההסתדרות תסיר את חסותה מוועד העובדים הזה - אנחנו מקווים שהיא תעשה זאת היום בישיבת הועדה המרכזת - תתנער מהתנהגותו, ועל ידי כך תתן לו להבין שהיא אינה יכולה להשלים ואינה יכולה לתת גב להתנהגות מעין זו.

בסיכום אני רוצה לומר: אין אני בדעה שאנחנו צריכים לומר או לפעול כדי לסגור את "אל-על". אני חושב שאין להעלות דבר כזה על הרעת. קוי-התעופה הלאומיים של ישראל בעתות חירום כאלה, שאנחנו רגילים בהן, הם חיוניים ביותר למדינה ואין להעלות על הדעת שהם ייפסקו בגלל התנהגות זו או אחרת של קבוצת עובדים קטנה בתוך החברה.

אני חושב שצריך להבהיר את הדבר הזה הבהיר היטב, שאין להעלות על הדעת שלא נמשיך בקיום רשת בקו התעופה הבינלאומי של "אל-על". ואם יתברר שהדבר איננו ניתן לביצוע על ידי קבוצת-עובדים זו, תצטרך הממשלה והחברה לחפש דרכים נכונות לעשות זאת ולהפעיל את חברת התעופה הלאומית, אם כי לא ביום זה ובשעה זו יש לדבר על הפרטים.

אני חושב שזה יהיה קטלני והרסני לעתידה של חברת "אל-על" ולעתידם של קוי-התעופה של ישראל, אם ניגש לטיפול בעניין זה עכשיו, לאחר מה שקרה - בדרך להסדיר את העניין ויהי מה ולהחזיר אותם לעבודה. זה יהיה דבר קטלני והרסני לבאות. אלא אם תחודש העבודה, היא חייבת להתחדש על בסיס של התחייבות ברורה מצד העובדים שדברים כאלה לא יחזרו בעתיד.

כמו כן, אני קובע שבשום מקרה אין צורך לוותר על תביעת הנזקין ועל תביעה על בזיון בית המשפט. כי יש האומר: הם יחזרו לעבודה ועזוב את העניין, זה רק יקלקל! לפי דעתי, אם לא נמצא את הסידורים הדרושים והנאותים למניעת מקרה כזה, הרי זה רק יזמין התפרעות מהסוג הזה בעתיד הקרוב. אנחנו צריכים לעשות מאמץ, אפילו אם זה יהיה כרוך בקשיים נוספים ובנזקים נוספים ובהפסדים נוספים, כדי להשתיית את יחסי-העבודה בתוך החברה על בסיס איתן ומחייב שלא יאפשר דברים כגון אלה בעתיד.

המנכ"ל מ. בן-ארי:

אני רוצה להשלים את הדברים שנאמרו על ידי מר משה כרמל. אני מתייחס לשני המישורים, קודם כל, לצד הסכסוך עצמו ואחרי כן לדברים האופרטיביים שאנחנו נוקטים בהם.

ביום רביעי בערב, היינו, יומיים אחרי השביתה, הודיע ועד עובדי התחזוקה, באופן בלתי רשמי, לראש אגף כוח אדם מה הם תנאי-המינימום שלהם כביכול ומה הן התביעות המינימאליות שלהם ואלה הן: תוספת שכר נטו של 750 ל"י לחודש מנימום חוץ מדברים אחרים.

ראש הממשלה י. רבין:

מהו השכר הממוצע שלהם היום?

המנכ"ל מ. בן-ארי:

90% מהם משתכרים בין 2,400 ל"י לחודש לבין 3,750 ל"י לחודש, כולל שעות נוספות וגמול-משמורת. אלה עובדים במשמרות.

זוהי נקודה אחת שרציתי להבהיר ולא רק מפני שהתביעה הזאת בצורה כזאת לא באה לפני השביתה. לפני השביתה אמרו כולם שאין הם מוכנים להשלים עם המדיניות המקצועית ואין הם מוכנים לחתום על הסכם במסגרת זו. אבל תביעות ספציפיות מעשיות כאלה או אחרות לא הציגו לפני השביתה. הם הודיעו מפורשות כי בחברת "אל-על" ובמדינת ישראל בשטח של יחסי עבודה מבינים רק את שפת הכוח. הם אמרו: אותנו אינו מעניין שום דבר, את שלנו נשיג בכוח.

הם הוסיפו עוד דבר: התביעה הזאת של תוספת מינימאלית נטו של 750 ל"י לחודש מותנית בכך, שהפערים הקיימים בין תנאי העבודה של הקבוצה הזאת לבין תנאי העבודה של קבוצות אחרות ישארו בעינם, היינו שאחרים לא יקבלו תוספת כזו או במידה כזו. לא בפעם הראשונה בא עניין כזה לממשלה, שישנה הבעיה של שמירת הפערים בין קבוצות-העובדים השונות והוועדים המפוצלים למיניהם.

לפי הערכתי, אין אנחנו יכולים לסמוך בעניין זה על חמיכתם של יתר ועדי העובדים בחברת "אל-על" או בהסתדרות או בקו שתנקוט הממשלה. במקרה הטוב ביותר - על כל פנים כך זה נראה בשלב זה - אנחנו יכולים לקבל עמדה של עמידה מן הצד.

כפי שהדבר נהוג כיום ובמצבים מסויימים יתפתחו תגובות ותגובות שרשרת, לאחר שננקוט צעדים מסוג זה או אחר, לרבות הצעדים המשפטיים שאנחנו נוקטים בהם - אנחנו חושבים שאסור לוותר על הצעדים האלה. יתכן שנעמוד במצב של שביתה כללית של כל עובדי "אל-על", ולא על תמיכה בתביעות עובדי התחזוקה, אלא על ענינים עקרוניים כביכול. אף על פי כן אני מדגיש את הנקודה הזאת: אנחנו חייבים ללכת בקו שיוכיח להם קבל עם ועדה שהדבר הזה אינו משתלם. בשום פנים ואופן אין לנו לעשות ויתורים של רגע אחרון. כפי שהדברים נעשו בעבר במקרים דומים.

חברת "אל-על" מבצעת גם במצב הזה בקושי רב ובמאמץ עצום את הטסת הנוסעים תוך כדי השיבושים הקיימים. הדבר הזה לא יתאפשר לנו זמן רב, גם מבחינת הצבור וגם מבחינתם של יתר העובדים המבצעים את העבודה הזאת ונופלים מהרגלים. תוך ימים ספורים נגיע למצב שחברת "אל-על" לא תוכל להמשיך בטיפעולה הסדיר.

אנחנו מתכוונים קודם כל למצב הזה. אנחנו עורכים תכניות שמדינת-ישראל לא תהיה מנותקת גם במצב זה מן העולם ואנחנו פועלים להשגת מטוסים זרים, מצד אחד, ומצד שני, אנחנו מעבדים תכניות לתפעול שלדי של החברה עם חלק מצומצם של כוח אדם, שמבחינה טכנית ובתנאים מסויימים יהיה מוכן לבצע את העבודה למרות השביתה, והכוונה היא לחלק מצבור המנהלים בחברת "אל-על". אבל אין לי שום ספק - ואנחנו חייבים לדעת זאת - שתוך ימים ספורים תצטרך הנהלת החברה להודיע לממשלת ישראל ולציבור, שאין ביכולתה במצב הנתון להמשיך בתפעול החברה במתכונתה הקיימת, ואז תצטרכנה להתקבל החלטות מסוג אחר. לדבר אחד אנחנו דואגים, שהקשר האווירי ימשיך להתקיים, אם כי הוא לא יוכל להתקיים באותה מתכונת, באותה צורה ובאותו היקף שבהם התנהל עד עכשיו. לדעתי, חשוב מאוד שיהיה ברור כי הקשר האווירי לא יפסק.

שר השיכון א. עופר:

איוה סוג של החלטות נצטרך לקבל?

שר התיירות מ. קול:

לכל זמן ולכל עת.

המנכ"ל מ. בן-ארי:

אני מדבר כרגע אך ורק על ההכנות שאנחנו עושים כדי למלא את שליחותנו ואת תפקידנו גם במצב הזה. לדעתי חשוב מאוד שהממשלה תדע כי הדבר הזה ניתן לביצוע.

ראש הממשלה י. רבין:

מה משרד התחבורה והנהלת "אל-על" מציעים לממשלה?

שר ההסברה א. יריב:

בשלב זה מציעים שר התחבורה והנהלת "אל-על" לממשלה לגנות את התנהגותם של העובדים, לפנות אליהם לשוב לעבודה סדירה, לאשר את קו הפעולה של החברה ואת המאמצים שלה לקיים את הקשר האווירי ולאפשר להסדרות לנקוט בצעדים - כפי שצויר עליהם מזכ"ל ההסדרות גם לראש הממשלה, גם להנהלת החברה וגם לי בדיון שהתקיים עד לפנות בוקר ביום ששי - שצריכים להביא להסרת חסותה של ההסדרות מועד-עובדים זה.

גם בהסתמך על דבריו של מנכ"ל החברה, איני חושב שבשלב זה הממשלה צריכה להחליט היום על נקיטה באמצעים נוספים החורגים ממה שנעשה עד כה, היינו, החביעה שהגיש פרקליט המדינה ביום השישי וגם כוונת החברה להגיש בפני בית המשפט תביעת-גזיקין נגד הוועד הזה.

המנכ"ל מ. בן-ארי:

היא הגישה תביעה כזו לפני שעה.

שר ההסברה א. יריב:

מעבר לזה איני חושב שאנחנו צריכים לפעול בשעה

11.

אני רוצה להוסיף עוד הערה. מהמגעיים שהיו לי עם מזכ"ל ההסדרות, אני מתרשם שההליכים שבהם הוא ינקוט - תמיד ובכל מצב יש גם ענין של מה שעושים ויש גם גורם הזמן - יגזלו זמן. כפי שהוא אומר, הרי ההליכים שצריכים להביא להסרת חסותה של ההסדרות מועד עובדים זה יקחו כעשרה ימים. אם נהיה זהירים, נאמר שהם יקחו כעשרה ימים עד שבועיים. איני בטוח שבמשך הזמן הזה יוכלו הדברים לעמוד על אותו המקום.

אני חושב שאנחנו צריכים היום להחליט על נקיטת צעדים מעבר למה שאנחנו והחברה נקטנו.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

ב-26 באוגוסט נתן בית המשפט האזורי צו, שבו הוא מצווה על המשיבים, על ועד העובדים, לא לשבות ולשוב מיד לעבודה תקינה וסדירה. הצו הזה ניתן במעמד בא-כח "אל-על" בלבד. למחרת נערך דיון בנוכחותו של בא-כח הועד, ואז הובא לידיעת בית הדין שההסדרות אינה מתנגדת להוצאת הצו. לאחר שבית הדין שמע את בא-כח הועד, הוא אישר את הצו הקודם. בית הדין לעבודה פנה על ידי הרשם שלו ליועץ המשפטי, העביר לו את הצווים, על מנת שישקול הוא להורות על

חקירה בקשר לעבירה על סעיף 143 לפקודת החוק הפלילי משנת 1936. הסעיף הזה הוא סעיף המדבר על הפרת צו של בית המשפט, בין השאר, ושנושאו של המעשה הזה הוא מאסר של שנתיים.

פרקליט המדינה פנה למטה הארצי של המשטרה וביקש להורות על עריכת חקירה ולהודיע לו את התוצאות. אני מניח שהתוצאות יגיעו אליו ודאי תוך יום-יומיים, ויש ברעת היועץ המשפטי לפעול בהתאם לכך.

אני רוצה להוסיף שהפעולה הזאת של היועץ המשפטי היא פעולה של הבאת חברי הוועד לדין על פי סעיף של פקודת החוק הפלילי, הסעיף של הפרת צו בית המשפט, ואין הוא מונע מהחברה לנקוט בהליכים על בזיון בית המשפט מצד ועד העובדים לפי פקודת בזיון בית המשפט לפני בית הדין לעבודה.

שר הבטחון ש. פרס:

היה לנו כבר תקדים עם הוועד הזה. הוועד הזה גרם כבר פעם לבזיון בית הדין, והשופט לוונברג קנס אותו לפי שעות, כלומר, אם הוא חוזר לעבודה כעבור ארבע שעות, עליו לשלם כך וכך, ואם הוא חוזר לעבודה תוך שמונה שעות, עליו לשלם כך וכך. נדמה לי שסכום הקנסות הגיע לחצי מיליון לירות.

המנכ"ל מ. בן-ארי:

אחרי כן ערערו, הקטינו להם את הקנסות, ואת הקנסות המוקטנות הם שלמו.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

יש פה שני מישורים של הליכים. ישנה פעולה של היועץ המשפטי להעמדתם לדין פלילי בפני בית המשפט הפלילי לפי פקודת החוק הפלילי, ויש מישור שני, שהוא המישור של בזיון בית הדין, שהוא פתוח לצד שלזכותו ולטובתו ניתן הצו של בית הדין לעבודה. אותו צד יכול להפעיל את בית הדין לעבודה, שעל ידי מאסר או אל ידי קנס יכפה על אלה, שנגדם ניתן הצו, לקיים את הצו.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לומר לחברי הממשלה שהעניין הוא פגיעה חמורה בחברת "אל-על", גם כמוניטין שלה ולא רק בעסקים שלה. היו אנשים שנשבעו, כי לאחר הסבל שנגרם להם, לא יטוסו יותר במטוסי "אל-על". זוהי גם פגיעה חמורה ביותר בתיירות לישראל בכלל. יש לנו בכלל שנה קשה מאוד בענף התיירות. העניין התחיל קודם כל עם המשבר בתיירות העולמית, בעיקר באירופה, שם ירדה התיירות ב-75%. אחרי כן באה מלחמת ההתשה בגולן שנתנה את אותותיה. אחרי כן בא ביטולן של נסיעות על רקע האמורעות בקרית-שמונה ובמעלות. ראיתי סטאטיסטיקה של "אל-על", שבכל פעם אחרי פגיעה כזאת מצא הדבר מיד את ביטוייו בירידת מספר התיירים. ולא די בכל הדברים האלה, אלא אחר כך באו פעמיים הפסקות בטיסות של החברות הזרות בקשר למלחמת קפריסין.

והנה אנחנו נמצאים במצב אומלל כזה כל השנה, ואנחנו - גם "אל-על" וגם משרד התיירות - עושים את כל המאמצים כדי להתגבר על כך, כי הירידה במספר התיירים היתה אצלנו פחות מאשר בארצות אחרות, למרות מה שקרה בארץ, והנה בא העניין הזה בשיא העונה, כאשר התיירים צריכים לצאת מהארץ או הישראלים צריכים לשוב לארץ לפני גמר החופשה. והנה, בא כל הדבר הזה בצורה נוראה ואכזרית, והנוסעים היו ממש מיואשים. צריך היה לבוא ללוד לראות מה ששם מתרחש. הרי הרושם האחרון הוא שקובע אצל התייר. יכול להיות לו ביקור מצויין בארץ, יכול הוא להרגיש היטב כל הזמן לפני שהוא יוצא מהארץ, אבל אם הוא ובני משפחתו והילדים, שצריכים להגיע לבית הספר, מתענים בצורה כה אכזרית בשעות האחרונות, הרי כל מה שהיה קודם לכן נשכח. באה גם תקופת החגים, וזוהי שוב עונה בוערת, ויהודים רוצים לבוא הנה - והנה קרה הדבר הנורא שקרה.

אני מסכים לגישתו של חבר הכנסת כרמל שהפעם אי אפשר לעבור לסדר היום על מה שקרה. אבל עם כל הכבוד להסתדרות, לידידי ירוחם משל וגם לסגן שלו יהושע וושצ'ינה, עלי לומר כי בצורה כזאת אין מטפלים בעניין כזה. שמענו כי זה ידרוש עשרה ימים עד שבועיים, עד שתוסר החסות מעל ועד עובדים זה. אם פעם נגמר העניין עם ועד זה שנקנס בסכום של 7,000 ל"י וזה הפך ללעג ולקלס, הרי חושבים שכך יגמר העניין גם הפעם? הרי יהודים עם רחמנים בני רחמנים ושום דבר נורא לא יקרה להם.

מה שמזעזע הוא היחס של יתר העובדים לעניין. חשבתי שיתר העובדים יקומו כדי להגן על מקור פרנסתם בחברה, שבה הם עובדים בתנאי-שכר מצויינים, והם יקומו נגד קבוצה של עובדים שפרקו עול, והנה אין זה ככה; הם חושבים - ישחקו הנערים האלה קודם, הם ישיגו מה שהם רוצים ואחרי כן ימשיכו אחרים.

לפי דעתי, העניין איננו רק עניין של "אל-על", ולא רק עניין כספי ואפילו לא רק עניין של תיירות. למדינת ישראל יש רק נמל תעופה בינלאומי אחד. איננו במצב כמו מדינות אחרות שיש להם נמלי-תעופה בינלאומיים אחדים. יש לנו נמל תעופה בינלאומי אחד ויש לנו חברה לאומית אחת והנה מתרחשים שם דברים נוראים ושום מדינה הנמצאת במצב שלנו, ואפילו גם זו שאינה נמצאת במצב שלנו, אינה יכולה לעבור על כך לסדר היום.

אני שואל עכשיו את שר המשפטים בצורה ברורה: מדוע לא יקבלו עובדי-התחזוקה האלה צווים לשרת במילואים ושואת תהיה חובה? האם אנחנו יכולים בכלל ללכת לפי הדרך הזאת של ההפקרות שפשטה פה במדינה? אילו היה הסכסוך עם כל עובדי נמל התעופה בן-גוריון, הייתי מדבר על כך שהצבא יקח לידו את נמל התעופה הזה. בכל העולם יש בעניינים כאלה התערבות גדולה יותר מאשר אצלנו. אצלנו מדברים עם ההסתדרות, מגנים את ועד העובדים. שר התחבורה נמצא בחוץ לארץ, ממלא מקומו אומר: אנחנו עוד הפעם נגנה, אנחנו נקרא אותם לשוב לעבודה. מה שאתה מציע, אינו נוגע להם אפילו עד הכפתור. עובדי התחזוקה לועגים לכל הדברים האלה. ראיתי בטלוויזיה שהועד הזה נעלם בכלל מהאופק. המזכירה אומרת שאין היא יודעת איפה הם. היתה זו איזו הצגה מגוחכת. הועד נעלם ואיננו, יוק, איננו בכלל.

לכן אני שואל בצורה ברורה: האם איננו צריכים ללכת בדרך זו לקרוא אותם לשרת בצבא שלזאת אין הם יכולים לסרב? יוציאו להם צווי-קריאה ויידעו שזה לא יכול ללכת יותר כפי שזה היום.

שר העבודה מ. ברעם:

הם כיום אינם בשביתה.

שר התיירות מ. קול:

זה גרוע יותר מאשר שביתה. זוהי שביתה איטלקית

או מי יודע מה.

שר ההסברה א. יריב:

אם יגייסו אותם זה לא ישנה את הנקודה הזאת.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לברר: אולי זה כן ישנה. יעבדו במשמרות, אלה יגמרו ואלה יתחילו. יהיה גיוס ויעבדו לפי שעת-חירום.

חברי בממשלה, אני מזהיר את עצמנו. אנחנו נשלם בעד זה מחיר כזה כפי שלא שלמנו עדיין אף פעם. לא ירצו בכלל לבוא אלינו. איך אפשר בכלל לבוא אלינו? קבלנו עכשיו פניות ומברקים מחוץ לארץ: אתם פונים אלינו

בשם הסולידריות היהודית שנבוא לארץ בשעה שיש משבר בתיירות העולמית והנה אצלכם ישנה הפקרות. היו כאן אנשי המגבית היהודית המאוחדת, פגשתי אחדים מהמנהיגים והם אמרו:

"IT IS VERY NICE, EVERYTHING IS IN EMERGENCY. WE HAVE TO WORK LIKE WE MUST WORK IN AN EMERGENCY SITUATION; ALL OF US BUT EXCEPT THE ISRAELIS."

שר השיכון א. עופר:

דברים כאלה היו גם בארצות אחרות.

ראש הממשלה י. רבין:

בשירותים החיוניים אי אפשר לשכות בארצות הברית.

שר התיירות מ. קול:

הולכים ליהודי העולם ואומרים להם שעכשיו שעת-חירום. כך אומרים לאנשי המגבית היהודית, להתחשב בשעת החירום, וכאן שורת הפקרות וההסתדרות אינה יכולה להתגבר על ההפקרות.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

למה אתה צועק עלינו?

שר התיירות מ. קול:

איני צועק עליכם. אבל איני מסתפק במה שהציע שר התחבורה. הממשלה צריכה לפעול כדי שהענין ייפסק, אם לא על ידם הרי על ידי גיוסם למעצמות. בשביל זה הם קיימים.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

בשביל זה הם קיימים, זה מוגזם!

ראש הממשלה י. רבין:

עלי להוסיף אינפורמציה. בפגישה מצומצמת שנחקיימה אצלי נאמר שאחד מחברי ההנהלה, במקרה זה היה מפקד חיל האוויר, הציע את גיוסם לצבא והענין ירד מעל הפרק. הנהלת החברה לא הביאה את ההצעה לממשלה. בין היתר, שאלתי את מנהל "אל-על" ואת יושב ראש מועצת המנהלים: אילו היינו מגייסים אותם והיינו מפעילים אותם כצבא, האם מבחינת הזיקה הבינלאומית היה ניתן להפעיל את קוי התעופה? התשובה היתה שלילית, כי לפי ההסכמים הבינלאומיים לא ניתן להפעיל חברת-תעופה צבאית. לכן הענין הזה נבדק ולאחר שקיבלתי תשובה שלילית, ירד הענין מעל הפרק.

שר התיירות מ. קול:

האם לא היה גיוס בצרפת והאם שם הצבא לא הפעיל

את שדות התעופה?

ראש הממשלה י. רבין:

שם היה ענין של פקחים. אבל את חברת "איר-פרנס" לא הפעילו ואת שדות התעופה לא הפעילו. הסתבר שהחוק אינו מאפשר זאת.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע לבדוק את הענין הזה. אני מציע לפטר אותם ולפעול בצורה אחרת.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מצטער מאוד. הוברר שזהו בלתי אפשרי.

שר התיירות מ. קול:

אם כן, צריך למסור להם את הנהגת המדינה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להסביר מדוע ההצעה הזאת אינה ריאלית. איני מתייחס לכל יתר הדברים. אני מתייחס רק להצעה הספציפית הזאת. כי גם אני העליתי ביום שישי בדיוק אותה השאלה.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

בהודמנות קראתי שמתכננים או מכינים את סגירת החברה. אני עצמא שהנהלת "אל-על" לא הביאה הנה הצעה כזאת.

שר התיירות מ. קול:

זה ממילא יגיע לכך.

ראש הממשלה י. רבין:

יכול להיות.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

בצדק אין החברה מציעה זאת ולא צריך להציע זאת. זאת תהיה באמת כניעה לקבוצה קטנה של עובדים להביא לידי סגירת החברה.

בגלל אי רצונה של הממשלה לסגור את החברה ובגלל רצונה של החברה לקיים את כל קוי התעופה, יש אולי הצדקה לקבל את ההצעות שהחברה הביאה לכאן.

הענין הוא חמור בעיני הרבה מעבר לאינטרסים של התיירות בישראל, ואיני מזלזל באינטרסים של התיירות. הפעם הראשונה שהמונח "שביתה פראית" אינו מספיק לי.

שר העבודה מ. ברעם:

שביתה פושעת.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

להודיע חמש או עשר דקות לפני השעה שתיים עשרה, שבשעה שתיים עשרה אין עוד שירותים, זהו דבר שקשה לשאת אותו. איני מדבר על הנזק הכספי שנגרם לחברה, אם הוא 1 מיליון ל"י או 2 מיליון ל"י, אם כי איני מזלזל בסכומים אלה. אבל הנזק שנגרם בשדה התעופה לשמה של החברה ולשמה של ישראל הוא מעבר לכל מידה במושגים של כסף.

אני חושב שהשביטה הזאת פוגעת לא רק בחברה, אלא היא פוגעת בהסתדרות כאיגוד מקצועי השולט על הענינים. אני יודע שזה דורש זמן עד שההסתדרות תחליט על הסרת חסותה מעל ועד עובדים זה. אבל היה מספיק אילו מזכיר ההסתדרות - שצמתי אותו ברדיו ושם הוא גינה באופן די חריף את השביטה - היה מודיע ברבים שיש בכוונת ההסתדרות להסיר את חסותה מעל הועד הזה.

אני בעצמי קיימתי קורסים לועדי עובדים, הרציתי בפני ועדי עובדים. אני יודע שההסתדרות כאיגוד מקצועי אחראית לאחד הדברים שמנסים להחדיר לועדי עובדים, שועד עובדים צריך להיות אחראי בעד החלטותיו, כי מפקידים בידו רכוש של מילוני לירות וגורלם של אלפי אנשים. והנה כאן יש תוסר אחריות של קבוצת-עובדים קטנה.

אני מסכים בהחלט לדבריו של כרמל שהפעם הגישה שלנו צריכה להיות מעבר למחשבות.

אני חושב שיש לתבוע לא רק שהפועלים יחזרו לעבודה, אלא הפעם צריך לתבוע מהם שיתחייבו לקיים בעתיד את ההסכמים. עמדנו על נקודה זו בשביתות קודמות.

שר הבטחון ש. פרס:

היתה פעם התחייבות כזו ולא עמדו בה.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

ברגע האחרון ויתרנו על התביעה הזאת.

שר התיירות מ. קול:

סבתא שלי אמרה שזה יועיל ככוסות רוח לבר-מינג.

ראש הממשלה י. רבין:

אין אנו עוסקים עכשיו בכוסות-רוח. אתה, השד קול, דברת, תן עכשיו לשר שם-טוב לדבר.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני בעד הגשת תביעת-נזיקין מצד החברה כלפי ועד העובדים. אמנם זהו דבר די חמור, אבל הפעם צריך לעמוד על כך.

אולם אני חושב שלגבי תביעה על בזיון בית המשפט לפי החוק הפלילי, כפי שפרקליט המדינה הציע, איני מציע שהחברה תגיש גם תביעה כזאת. זהו ענין של הגנה על בית המשפט. אני מפחד שצא ניצור מצב שכתוצאה מסכסוך עבודה בחברה הלאומית "אל-על" נביא לכך שחברי ועד עובדים יילכו לבית הסוהר. מאז קום המדינה עד היום לא הגענו למצב כזה. אם יש דבר שיכול לעורר תנועת-שדרת של סולידריות של עובדים ב"אל-על" ומחוץ ל"אל-על" הרי הוא אם נגיע למצב שכתוצאה מהפעולה של החברה נגיע למאסרם של חברי ועד-העובדים. אני מזהיר מכך שהממשלה תיקלע למצב כזה שלא יהיה ממנו מוצא וזה יהיה אחרי כן כשלון שתהיה לו תוצאה שלילית על התפתחות הענינים.

שר השיכון א. עופר:

אחרי כן צריך יהיה לעמוד הרבה כדי להוציאם

מהמאסר.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מציע, איפוא, לא לנקוט בצעד הזה. אני מתנגד להצעת השר קול לגייס את העובדים למילואים, ולא מפני שזה עלול לסבך אותנו עם החברות הבינלאומיות, אלא שחיינה לזה השלכות. עד עכשיו לא עשינו כדבר הזה. אני מזוהר מלהכניס את צה"ל לסכסוכי-עובדים.

ראש הממשלה י. רבין:

עשינו זאת פעם בשביתת הימאים.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

ב-1959.

שר הבטחון ש. פרס:

הם השביתו אניה עם רכש בנמל ניו-יורק, וזו היתה הסיבה מדוע צה"ל נכנס לעניין.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני יודע ששר הבטחון הקודם היה נמנע מהליכים כאלה. אני מציע ללכת בדרך זו עכשיו.

שר הבטחון ש. פרס:

גם שר הבטחון הנוכחי נמנע מכך.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מציע שהממשלה תפנה היום לעובדים לחזור ברגע האחרון לעבודה לפני שנוקטים באמצעים שדובר על אודותיהם כאן, מלבד התביעה על בזיון בית המשפט. ואם ייגמר הדבר בכך, הם חוזרים לעבודה וחותרים על התחייבות לא לחזור על מעשים כאלה ולשמור על ההסכמים. אולם על תביעת הנזיקין אין לוותר. על ידי כך שנוהר את העובדים, יתכן שנמלא את חובתנו לפני שנקוט באמצעים נוספים כדי שהכססוך הזה יגמר.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אנחנו עומדים בפני סכסוכים לא רק ב"אל-על". זוהי לא רק התפרעות של קבוצת עובדים ב"אל-על". אנחנו עומדים בפני סכסוכים עם 20,000 עובדים בשירותים הציבוריים. ישנה רשימה שלמה של עובדים: טכנאים ברשות השידור, עובדי הביטוח הלאומי, פקחים ימיים, נתיבים, עובדי רכבת, עובדים ברשות הנמלים, עובדים במשרד התקשורת.

שר התיירות מ. קול:

אין מוסרים מברקים במדינה הזאת.

שר האוצר י. רבינוביץ:

חטיבת הדואר, עובדי המחקר במערכת הבטחון. אנחנו צפויים לזעזועים בציבור של 20,000 איש.

שר ההסברה א. יריב:

היתר מחכים.

שד האוצר י. רבינוביץ:

אין קרה לנו עכשיו הענין במצבנו אנו, אינני תופס. איני רוצה לדבר על החולשה שמגלים בעמידה מול ההתערערות הזאת. אבל מה שקרה ב"אל-על" זוהי התפרצות אלימה.

ראש הממשלה י. רבין:

אין זו אלימות, כי אין מהם מכים.

שד האוצר י. רבינוביץ:

אני מתכוון מבחינת יחסי עבודה.

השר י. גלילי:

זוהי שביתה גנדיסטית.

שד הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

פנתרית!

שד האוצר י. רבינוביץ:

זוהי שביתה שאי אפשר לעבור עליה לסדר היום. מתבקשת הסקת מסקנות מסביב לשולחן הזה במספר מישורים: ראשית כל, לגבי חקיקה עם שינויים לגבי חשירותים החיוניים. ברגע זה איני יודע מה זה אומר. אם זה ימשך ככה, יש אולי לפטר 400 איש אלה ולהחזיק את "אל-על" על מטוסים חקורים שלושה חדשים. בכל אופן, אנחנו מוכרחים פה להקים צוות של חברי הממשלה יחד עם היועץ המשפטי ולנסח, לאור מה שקרה, מה שצריך לעשות. זהו בזיון הממשלה, בזיון ההסתדרות ובזיון בית הדין.

שד התיירות מ. קול:

ושל המדינה כולה.

שד האוצר י. רבינוביץ:

צריך לברר מה עושים להבא במקרים כאלה, שלא נעמוד להבא במצב מעין זה. יש לדאוג לכך שאפשר יהיה להפעיל מיד את החוקים האלה. אם מגישים לבית דין תביעה על בזיון בית המשפט, הרי כפי שאני שומע מהשר צדוק, זה יכול לקחת שנה עד שנה וחצי. תביעה כזו תתגלגל בבתי המשפט. אני יודע מה שקורה בעומס המוטל על בתי המשפט.

(א) אנחנו צריכים לנסח לנו כמה דברים לגבי שירותים חיוניים שיפעלו מיד עם ההתפרצות הזאת.

(ב) אני חושב שאנחנו חייבים באיזו צורה שהיא להגיע למערכת הסברה, גינוי והוקעה של מה שהיה ביום חמישי. אמנם יש גינוי רציני והציבור מבין את הדבר הזה. אבל בתחום זה צריך, לדעתי, לעשות השבוע כמה דברים הרבה יותר מעמיקים.

אני מציע להסיר מעל סדר היום את המחשבה ואת ההודעה שסוגרים את "אל-על". אין סוגרים את "אל-על". אני בעד חכירת מטוסים זרים, החזקת החברה בצורה מוגבלת כמה זמן שזה יימשך וכמה שזה יעלה לנו. וודאי יש להגיש תביעה על נזיקים ועל בזיון בית המשפט.

אני בעד זה שראשית כל נפנה היום אל העובדים בקריאה שיחזרו לעבודה ושימנעו סבל מהמדינה ומהנוסעים. יש לפנות להסתדרות - איני יודע אם פניה זו צריכה להעשות בפומבי - שהיא ראשית כל תסיר את ההגנה מהם. אני חושש מאוד שהיום בועדה המרכזת יכול להיות שיקבעו בורר כמו שקבעו בוררים בעשרת המקרים שקדמו לזה. אם קובעים בורר, הרי קוברים את הענין. מישו צריך להתקשר עם ההסתדרות שלא יקבעו בורר, שיסירו את ההגנה מועד עובדים זה ושישאירו לנו את המאבק אתם פנים אל פנים.

שר ההסברה א. יריב:

אעשה זאת, אם כי בישיבה בליל ששי הסברנו שקביעת

בורר אינה באה כחשבון.

שר האוצר י. רבינוביץ:

במקרים מסויימים נהגה ההסתדרות בניגוד לדעת

הממשלה.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אם יקבעו בורר והממשלה לא תקבל זאת, תהיה כל

ההתקפה מכוונת נגד הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

תהיה השבוע ישיבה דחופה של הכנסת לדון בענין

סכסוכי העבודה, והיא נתבעת על ידי הליכוד והמפד"ל.

שר העבודה מ. ברעם:

אני סבור שזוהי שביתה שאין כל אפשרות להתפשר

אתה ויחד עם זאת, אני מציע שנראה את הסוף ולא רק את ההתחלה. כל מה שנעשה, יביא לידי סכסוך כולל ב"אל-על", שלא לדבר כבר על דברים שאיננו רוצים לראות אותם מראש. חכירת מטוסים תביא לשביתה ב"אל-על", להפעיל 2-3 מטוסים בטיפול שלי, זוהי הזמנה לשביתה כוללת ב"אל-על". כל המדבר על כך שאין אנו צריכים להזהיר את עובדי "אל-על" מפני אפשרות של סגירת החברה, הרי לפי הכרתי אין הוא יודע מה הוא שח, כי אובייקטיבית זה יביא לכך שנעמוד כאן לפני סכסוך כפי שעמדנו לפני עשדים וכמה שנים בסכסוך עם הימאים.

החוק קבע שבשום מקרה, גם על בזיון בית המשפט

אין מאסר. יש סעיף מיוחד בענין זה שיש לו היסטוריה. יושבים פה חברים שדאגו לכך שזה יהיה, וזה היה בניגוד לתפיסתי. יושבים פה חברים שרצו כי יהיו שיניים לחוק. אני מבקש את סליחת בן אהרון. חשבנו כי החוק לשוב סכסוכי-עבודה יענה על כל הדרישות. זה לא היה כך.

שר התיירות מ. קול:

כיוון שלא שמעתם לנו.

שר העבודה מ. ברעם:

אני מציע לקבל, בשלב זה, את הצעות הנהלת

"אל-על" כפי שהובאו כאן. אני חושב שאנחנו צריכים, כעבור מספר ימים, להתכנס שנית בענין זה. בשום פנים ואופן לא יתכן שההסתדרות תהיה שותפה להסכם עבודה שכזה. לא ידוע לי בכלל שיש הסכם כזה. זהו מין ניסוח משפטי בין עורכי הדין של שני הצדדים שקבע הלכות, שעד כמה שידוע לי אינן קיימות בשום ארץ. לפי ההסכם הזה, יש שלטון מוחלט של ועד העובדים. אלא מה? יש פה סעיפים, יש פה עצות

אופרטיביות. יש פה זכויות כאלה לועד העובדים, שבשום חוזה אינן קיימות.

יש בפירוש להגיש תביעה על בזיון בית המשפט. כי מה עוד נעשה? לדעתי, הבאת מטוסים חכורים היא גרועה יותר מאשר סכסוך עם כל עובדי "אל-על". הם לא ישלימו עם זה.

שאלתי בהודמנות את בן-ארי האם נוכל להפעיל מטוסים, האם צוות אויר יהיה מוכן להטיס אותם.

המנכ"ל מ. בן-ארי:

מדובר על מטוסים זרים.

שר העבודה מ. ברעם:

אני מתכוון למה שאחא אומר "ארגון שלדי". רואה אני שאפשר גם לפי החוזה הקיים לפעול נגדם. נאמר פה: סעיף 18 של נספח א' בחוזה מדבר על פיטורים ללא הודעה מוקדמת שיכולים לבוא בגלל גרימת נזק לחבר, שימוש לרעה וכו'. אנחנו צריכים, תוך מספר ימים, להפעיל תכנית כפי שמציעה הנהלת "אל-על".

אני בדעה מוחלטת, שאם לא תהיה כל אפשרות אחרת, אין להסיר מעל הפרק אפשרות של סגירת "אל-על", כי אחרת לא נבריא את הענינים.

מה אתם רוצים מההסתדרות? האם להסתדרות ישנה משטרה? אנשי ההסתדרות ישבו אתם תשע שעות, התווכחו אתם, הגיעו לנוסחה משותפת וההסתדרות הגישה את הנוסחה הזאת להנהלת "אל-על". הם לא קבלו זאת. מה עוד אתם רוצים מההסתדרות? ההסתדרות יכולה לכל היותר להגיד שהיא מפעילה את הסעיפים שישנם בהסכם. אני חושב, שזה עכשיו מחפקירה של הממשלה לפעול. מבלי שהעובדים יידעו שקיימת סכנה שיאבד להם מקום העבודה שלהם, ושזוהי לא רק סכנה לאומית - אני חושב שהם חרדים מפני ענין כזה, כי איני מכיר הרבה מקומות עבודה שיש בהם תנאי עבודה טובים כאלה כמו ב"אל-על" - אין סיכוי לשינוי. אולי תחזור אצלם או גם האחזיות הלאומיות. עכשיו יבוא הענין לכנסת, ואנחנו נגמגם בתוך הדיון הזה ולא נדע מה ולא נדע איך וההסתדרות צריכה עשרה ימים כדי להסיר מעליהם את חסותה, ואחרי כן נבוא ונגיד שההסתדרות אשמה. אני חושב שאפשר לבקש את ההסתדרות להגיד במפורש שהיא מסירה מעליהם את חסותה. לאחר ששמעתי את מזכיר ההסתדרות בדדיו, חשבתי שהוא יגמור בדברים אלה: אני מודיע שההסתדרות מסירה מעליכם את הגנתה לפי החוזה.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

הוא אמר מעט כזה: ההסתדרות לא תוכל להגן על

זה.

שר העבודה מ. ברעם:

הוא אמר זאת בצורה שלילית. אני מציע לאשר כי הממשלה תצטרך להתכנס שנית בסוף השבוע לדון במצב בענין זה.

שר הבטחון ש. פרס:

זהו אחד הדיונים המכריעים ביותר שישנם היום בישיבת הממשלה וזה יקבע את מערכת יחסי העבודה בשנה הבאה. כאן כל נסיון להסתפק בתקיפות וקלרטיביות היא הזמנה לגל של שביתות, זה יהרוס את המשק וישבש את החברה הישראלית. וזה בגלל שתי סיבות עיקריות. קודם כל, בגלל הביאוגרפיה של ועד עובדי התחזוקה, בגלל ההתנהגות שלהם. אין זו הפעם הראשונה שהג'נטלמנים האלה מכריזים על שביתה. נאחזו נגדם אמצעים משפטיים. הוטל עליהם קנס. בסופו של דבר, בוטל הקנס בשני המקרים.

אין אני שולל שביתות גם על לא דבר. אין אני שולל שביתות גם של עובדי התחזוקה. זהו דבר לגיטימי, אף על פי שאין זה נעים. אבל הצורה זאת של הפסקת השירותים תוך דקות ללא הודעה מוקדמת, של גרימת סבל לאלפי אנשים קבל עם ועדה, כלפי כל המדינה וכל העולם - אם אנו חושבים שתקיפות מילולית תועיל כאן, הרי לפי דעתי יהיה זה נצחון גמור למגמת השביתות שישנה בארץ.

לצערי הרב אני מוכרח להיות די מעשי. איני רואה את ההסתדרות מסירה מהם את ההגנה המקצועית. עד אז שהיא תסיר מעליהם את החסות יזרמו הרבה מים בירקון ובים. זהו התהליך ממושך. בורר יעשה פשרה, ופשרה תיחשב לנצחון של העובדים ולהצלחתם. הם מבקשים תוספת נטו של 750 ל"י לחודש, יקבלו 300 או 250 ל"י, משאו יקבלו. בורר ממנים כדי לתת ולא כדי למנוע מתן.

הממשלה צריכה להחליט. לא אתרגז על אף אחד אם יציע לוותר. גם אני עשיתי הרבה פעמים ויתורים. אולם אם יוחלט לוותר, מוטב לוותר מיד מבלי להעמיד פנים תקיפות, נגיד שהמצב ב"אל-על" קשה, אי אפשר להשבית את החברה, נוותר ונרד מעל האולימפוס.

שר התיירות מ. קול:

מחר ישבתו כל העובדים.

שר הבטחון ש. פרס:

אם נעמוד, כואו ונעמוד עם כל הדברים שישנם.

מהי העמידה? יש כאן שתי שאלות קודמות כדי לקבל החלטה: (א) באיזו מידה תהיה סולידריות של יתר עובדי "אל-על" כלפי הועדה של עובדי התחזוקה. אם יתר עובדי "אל-על" מגנים את התנהגות עובדי התחזוקה כמו שמגנים אותם על יד השולחן הזה, במלים אחרות, אם אפשר לאחוז באמצעים נגד עובדי התחזוקה מבלי לגרום להצטרפותם של יתר עובדי "אל-על" לסכסוך, הרי זוהי סיטואציה אחרת. אם אי אפשר לגרום לכך, הרי זוהי סיטואציה אחרת.

צריך גם לבדוק מי הם הגופים האחרים במדינה שיכולים להצטרף לאות סולידריות לשביתה הזאת, כי גם אנחנו צריכים להזהר - ואני מדבר על כך בגילוי לב מוחלט - שבביתת עובדי התחזוקה ושביתת עובדי "אל-על" בכלל לא תהפוך לעימות בינינו ובין צבאי-עובדים רבים.

שר האוצר י. רבינוביץ:

בן-דורר מצלצל שהפקחים הימיים של משרד התחבורה מעכבים מיכליות דלק וגורמים לנזקים כבדים ביותר.

שר הבטחון ש. פרס:

זה דווקא הדבר הפחות מרשים בעיני. בכוונה בקשתי את כל הרשימה, כי אני מכיר את כל השביתות האלה. לגבי פקחים הימיים, צריך להוציא מיד צווי-ריתוק. הממשלה כבר החליטה החלטה כזאת פעם. מה שנוגע לדלק במפרץ סואץ, הרי זוהי בעיה בטחונית ופוליטית, ולגבי פקחים אלה צריך להוציא מיד צווי ריתוק ולא להבהל. הממשלה עשתה זאת כבר פעם.

ביחס לרכבת איני מודאג. היא לא תשבית, כי אין לה כוח מיקוח. השירות המטאורולוגי שובת לפי מזג האוויר. אבל קומבינציה של עובדי דואר, עובדי "אל-על" ומחלקת המחקר של מערכת הבטחון פירושה גל עצום של שביתות לכל המדינה.

מה הן הדרכים העומדות בפני הממשלה? איני תמיד בעד האמצעים הקיצוניים ביותר. הרבה פעמים ויתרתי. אני מציע רק לראות מה תהיינה התוצאות של הוויתורים האלה. ישנן שתי דרכים, והאחת קשה מהשנייה. אבל אלה הן דרכים אמיתיות:

א. לכנס את הכנסת ולאור העביתה הזאת לחוקק חוק חדש בענין העביתות כשירותים החיוניים. צריכה לבוא הגדרה מה הם שירותים חיוניים. ישנן הגדרות לשירותים חיוניים גם בישראל וגם בארצות אחרות.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

בכל הארצות זה נכשל.

שר הבטחון ש. פרס:

כל המלחמות בחיים הן כמו בשדה הבריאות, מלחמה בנגיפים וחיוזוק נוגדנים. כל אמצעי הוא טוב לפרק זמן מסוים. אין חיסון טוטאלי לכל החיים. חוק הפרמיות והנורמות עזר מאוד למשק לתקופה מסוימת עד שבא יום וחשיבותם ותועלתם של החוקים האלה נגמרה. אין אני משלה את עצמי שישנו פוטנטי אחד פשוט שישים קץ לכל העביתות. אבל אני כן מאמין שלתקופה של שנתיים או שלוש שנים יכולה להיות השפעה והשלכה לחוק כזה.

יש בכלל הרבה דוגמאות לכך בעולם. אחת הדוגמאות המוצלחות ביותר היא מאוסטריה. אמנם אין אני מתלהב באופן ישיר מאיש זה, קרייסקי, אבל הוא הקים גוף בלתי פורמלי בראשותו של ראש הממשלה בהרכב של פאריטי בין העובדים ובין המעסיקים. הגוף הזה מחליט בעת ובעונה אחת על שני דברים: על העלאת השכר ועל העלאת המחירים. במלים אחרות: אם העובדים מקבלים העלאת שכר, הם יודעים שגמר יעלו המחירים. מה אנחנו מעזקים? אם יהיה עכשיו ויתור בענין עובדי "אל-על" ובענין דואר התנועה, הרי אני מנבא לאור הנסיון שתהיה לנו אחת השנים הקשות במשק: גמר האמון, גמר הקרדיט, התפוררות חברתית. אני אומר דברים קשים ומשתמש בביטויים קשים מפני שזוהי הערכתי האמיתית, ולא מפני שאני אוהב מלים כה קשות.

ב) אם לא ללכת לכנסת, הרי ניקלע למצב, שכל מה שהממשלה תגיד היום, יהיה חיוור לעומת מה שהעתונות ודעת הקהל אומרים. העתונות ודעת הקהל התיצבו באופן חד-משמעי בענין זה. כל התאורים האלה של נוסעים בנמל התעופה בלוד, אשר קול הזכיר שהנה תיירים יפסיקו לבוא. היו כאלה שאמרו: לא נבוא יותר לארץ המחורבנת הזאת. ישראל, שנאבקת בשיניה כדי לשמור על קשריה בעולם, אנשים שמגיעים לכאן נמצאים במצב הקשה ביותר.

יש איפוא לאחוז באמצעים בוטים כלפי הועד הזה והעובדים האלה. יש לתת הוראה שהעבודה תחדש תוך פרק זמן קצר, ולא - להתחיל בפיטורים; איני אומר בפיטורים של כולם בבת אחת, אבל בפיטורים.

אם ניתן לעשות את יתר עובדי "אל-על" סולידריים עם עמדת הנהלת "אל-על", יהיה זה טוב.

המנכ"ל מ. בן-ארי:

הם אינם סולידריים יותר.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מאוד מזהיר שלא לקבל החלטות מילוליות. אני ממליץ שנשכח עד הלילה ועד הבוקר ונדון בענין. אני רואה בזה ממש שאלה של אמון הממשלה, של אמינות הממשלה, של המשק, של הבטחון ושל הכל. זהו בשבילנו מבחן ראשון, ואל נצא בענין זה ידי חובה במלים קשות וחזקות. אחת מהדרכים היא: או

חקיקת חוק כללי בענין השירותים החיוניים או נקיטת אמצעים בוטים שצריך לבדוק אותם מה ניתן לעשות נגד העובדים האלה ולא להיבהל מהם.

אף פעם איני מציע להכניס צבא לענין זה של סכסוכי עבודה. אף פעם איני מציע לבטל את זכות השביתה בסך הכל, באותם מפעלים שבהם מודיעים על שביתה מראש ויש חוק הציגון, זה לגיטימי שהפועלים שובתים. אבל כשבאים אלפי עובדים ומפסיקים שירותים חיוניים ללא כל הודעה, ומדובר על ועד העושה זאת בפעם השנייה או השלישית, ומדובר על עובדים המשתכרים בין 2,400 ל"י לחודש ל"י 3,750 - וזה איננו מעט היום במשק אם כי גם לא הרבה מאוד - הרי קשה לשאת זאת. ואין זה כל הסיפור. יש כאן מבחן ראשון ורציני ביותר לממשלה בעניני משק וחברה.

בענין ההסתדרות: לפי דעתי אין לעשות את ההסתדרות, ובצדק, שותפה לממשלה בעימות עם העובדים. אין לצפות ממזכיר ההסתדרות, יהיה מי שיהיה, אם בן אהרון או משל - אני אומר זאת לזכותם - שהוא יתגייס נגד העובדים. החושב כך איננו מעריך לדעתי נכונה את מהות ההסתדרות. יש תפקידים המוטלים עלינו כממשלה ויש תפקידים המוטלים על ההסתדרות כהסתדרות. ההסתדרות תרמה בנושא הזה מה שיכלה לתרום. היא מאוד מסתייגת מהשביתה, היא מגנה מאוד את השביתה, אבל היא לא תהיה שותפת ואינה יכולה להיות לנו שותפת בענין זה.

ראש הממשלה י. רבין:

היא לא תוכל להיות שותף של הממשלה.

שר הבטחון ש. פרס:

היא תלויה בחברי ועדי עובדים אחרים. היא תסיר את חסותה מועד-עובדים אחד והיא תאבד אז את אמונם של ועדי עובדים אחרים. אומרים שלממשלה יש טענות, והנה כמה בזבוז יש אצלה, פה ענין של בנק זה ופה של בנק אחר, רק נגדנו העובדים אתם יוצאים בתקיפות. אין לצפות שההסתדרות תהיה שותפת לממשלה אלא בטון ובגישה, אבל לא בהחלטה.

השר ש. אלוני:

אני מצטרפת לדברי שמעון פרס בהדגשת חומרת הענין. אבל עלינו לזכור כי כל ההצעות בקשר לצבא אינן באות בחשבון, כי אין אנשים מומחים כמוהם לענין זה. תפטר אותם, אין לך את מי לגייס.

ראש הממשלה י. רבין:

ההצעה אינה קיימת.

שר הבטחון ש. פרס:

אפשר לגייס אותם ואפשר להפעיל אותם. אבל בשביל לגייס אותם, צריך למנות מפקד צבאי לנמל התעופה ואז מתחילות הבעיות.

שר השיכון א. עופר:

להוציא נגדם צווי-ריתוק.

שר הבטחון ש. פרס:

צווי-ריתוק זהו דבר אחר. לצווי ריתוק יש צורות

שונות.

(עד כאן רשם י.מ. מכאן ת.כ.)

חשד ש. אלוני:

אם אפשר להוציא צווי ריתוק בנושא הדלק, אפשר גם

בנושא זה.

שד הבטחון ש. פרס:

לגבי צווי ריתוק יש כלל: אם זה נוגע למספר מוגבל של אנשים, זה אפקטיבי, אם זה נוגע להרבה אנשים - זה הופך למשחק. במקרה שמדובר בעשרות אנשים, אפשר להסתכן, אך אם זה נוגע למאות אנשים, זה משהו אחר.

מר ד. חירם:

איגוד קציני הים מדבר על השבת כל הצי.

חשד ש. אלוני:

אי אפשר לעסוק בקבוצות-קבוצות. מה שצריך לעשות הוא לחזור מדי פעם חזור והדגש את החוק למניעת שביתות פראיות בשירותים חיוניים. אני חושבת שצריכה לצאת מהמשלה קריאה אל עובדי התחזוקה, לגלוי אחריות לאומית בתקופה בה אנו נמצאים, וצריך להביא לאישורה של הכנסת חוק במסגרת חוקי החירום לתקופה של שנה. המשלה עושה נסיונות להחדיר בציבור את התודעה שאנו חיים במצב "אל-על" היא הקשר היחיד שלנו עם העולם, ועלול להיות שהשביתה הזו תהפך לכדור שלג אשר ילך ויגדל, ויקפוץ ממקום למקום. במקרה זה צריכה לבוא הקריאה יחד עם המעשה, והמעשה יכול להיות במסגרת חוקי החירום למניעת שביתות מסוג זה לתקופה של שנה.

שד הסעד ושד הבריאות ו. שם-טוב:

את חושבת שאפשר לחוקק חוק כזה בלי דיון עם

ההסתדרות.

חשד ש. אלוני:

אני חושבת שאפשר וצריך לעשות זאת, אם הימים הם ימי חירום. אנו נמצאים במצב שבו למעשה איש הישר בעיניו יעשה. אין לי ספק שבכנסת הדבר יתקבל וגם בקרב הציבור, כי ישנה התמרמרות רבה על כך שכל אחד עושה כטוב בעיניו.

שד השיכון א. עופר:

אני רוצה לומר היכן הנקודה העיקרית בבירור הזה. גם במקרה של עובדי רשות השידור היה זה מבחן, אם כי פחות חמור. כאן המבחן הוא רציני ומרכזי יותר. הדבר החשוב ביותר הוא שהמשלה תחליט שהיא אינה מוותרת לא לטכנאים ב"אל-על" ולא לאלה של רשות השידור, וגם לא לכל השוכנים שבדרך, ויהיה ברור שבדרך של שביתה לא ישיגו את מטרתם. זו צריכה להיות ההחלטה הראשונה של המשלה, גם אם נגיע לדברים חמורים מבחינת הסבל שייגרם לציבור. ראינו כאשר הייתה השביתה בטלוויזיה, כי אפשר לחיות גם מאה שנה בלעדיה.

סגן ראש המשלה ושד החוץ י. אלון:

אפשר היה גם לסגור את הטלוויזיה.

שר השיכון א. עופר:

לא צריך היה לסגור. לסגור זוהי פעולה אנטי, זה

כמו להכניע.

שר הבטחון ש. פרס:

אפשר לראות את "אירונסייד" בירדן.

שר השיכון א. עופר:

מחר יכולה להיות שביתה בחברת-חשמל. ברגע שהשביתה אינה נוגעת בבטחון המדינה, זה דבר אחר. התנסיתי כבר בשביתה עובדי המים בתל-אביב, ואמרתי: ישנו גזון.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אם אין לחם, יאכלו עוגות.

ראש הממשלה י. רבין:

אתה ממשיך את הקו של מרי אנטואנט.

שר השיכון א. עופר:

"AND I MEAN IT" - אין שביתה שאי אפשר לעמוד

בה.

בענין זה צריכה להיות החלטה ברורה. איני מקבל את מה שאמר שר הבטחון לגבי ההסתדרות. ההסתדרות תובעת מאתנו לא פעם דברים, ומותר גם לנו לתבוע מההסתדרות. ענינה של ההסתדרות הוא להגן על יחסי העבודה, אך לא צריך להפכה לשוטר של הממשלה.

דבר נוסף: השובתים חייבים לדעת שלא ישיגו שום דבר בדרך של שביתה, אלא יגרמו לעצמם נזק. מה שגרם לשביתה הזו הוא בטול הפסיקה של השופט לבנברג בעת השביתה הקודמת. לבנברג הטיל על השובתים קנסות, ועשו מכך צחוק, ובסופו של דבר אף אמרו כי "אל-על" שילמה את הקנסות. שר העבודה אמר שלא מדובר כאן על עונשי מאסר, וטוב שהחוק אינו מדבר על מאסר, אך כסף יצטרכו לשלם, ואפילו ישבתו אחר-כך בגלל העונש הזה. אני אומר כי מה שבית הדין יטיל עליהם, יצטרכו לשלם, דווקא כדי לא להסית את הויכוח מן העיקר, אני מבקש לא להכנס לענין חוקים. יש לנו גם עתה מספיק חוקים שהפרו, ומה יוסיף לנו אם יפרו עוד חוק אחד. הם כבר הפרו את חוק צינון שביתות. אני חושב שיש לנו, בשלב זה, מספיק חוקים כדי להעזר בהם. עובדה היא שכל הסכסוכים, גם בארה"ב, היו על אף החוקים האוסרים שביתה. כך היה לגבי שביתת המורים שם, כך היה לגבי שביתת השוטרים בניו-יורק, והם היו מוכנים לשבות ולהסתכן אף בישיבה בבית הסוהר.

ההצעה לחוק חוקים תגרום לויכוח בינינו לבין ההסתדרות. בקרב הציבור ובמפלגה, יש לנו מספיק אמצעים כדי לוותר. הדרך הטובה ביותר היא לא לוותר לשובתים גם אם זה מגיע לכדי גרימת סבל לציבור. עמדנו בשביתות גם בבתי חולים. השגנו הישגים רק בזכות העובדה שלא ויתרנו לשובתים, ואני מציע שזו תהיה החלטת הממשלה: להפעיל את החוקים הקיימים, לפיהם ישאו השובתים בתוצאות השביתה. אם נעמוד בכך, לאחר תקופה של סבל מסוים, נעלה על הדרך הטובה.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע שבדיון שייערך בכנסת, תודיע הממשלה שהיא תיזום הצעת חוק למניעת שביתות בשירותים חיוניים, לפחות, כפי שהציעה חשרה שולמית אלון, במשך השנה הזו, אם לא באורח קבע. ההתנגדות האיריאולוגית להצעה זו, שיש למפלים ולמפלגת העבודה, אינה עומדת, לפי דעתי, בשום מבחן לאור המציאות, שהרי חשר שם-טוב צריך להודות שהוא רוגז מאוד כאשר מדובר בכך, כפי שנאמר: "חיל ורעדה יאחזון". זוהי ממשלה שיש בה רוב מכריע למפלגות הפועלים, והשובתים האלה אינם שובתים נגד ה"ליכוד" ומפלגות הימין, אלא נגד מפלגות הפועלים, נגד ממשלה של מפלגות הסוציאליסטיות יש בה רוב, וחשבתה היא נגד הרוב הזה.

שד העבודה מ. ברעם:

אבל הרי יש חוק.

שד התיירות מ. קול:

לחוק שקיים לא נתנו שינויים. הצעתי בשעתו לממשלה הקודמת בראשותה של גולדה לתת שינויים לחוק, אך גולדה אמרה כי כל זמן שאנו יושבים פה, זה לא יהיה. אז בבקשה - שיהיה מה שקיים היום, שביום קריאת אנשי המילואים, שביום תרגיל הגיוס, שלא היה ענין של הצגה אלא נעשה משום שישנן לכך סיבות רציניות - באותו יום פרצה שביתת עובדי התחזוקה של "אל-על". כפילות כזו בחיינו - לא תאומן. פה יש גיוס והולכים למילואים ופה יש שביתה.

אני מציע שהממשלה תמסור הודעה כזו. את החוק צריך יהיה להכין, ואני מציע שתימסר הודעה ברוח זו. אני מציע שייאמר בהודעת הממשלה שאם הענין לא ימצא את פתרונו, הממשלה תדון בגורל "אל-על". זו הדרך היחידה להביא את ה-90 מעובדי "אל-על" שאינם שובתים, לחשוב על גורלם. כבר היה דבר כזה בועדת השדים לכלכלה, ואז הציע שר המשפטים הקודם, חשר י.ש. שפירא, את הצעתו והיא פעלה. אם ידעו כי הממשלה מתייחסת לכך ברצינות, והיא תדון בעתיד החברה, אולי יחשוב משהו כי כל הענין אינו כדאי לו.

לדעתי, צריכה הממשלה למסור את שתי ההודעות האלה על ידי מזכיר הממשלה היום, ובנוסף לכך אני מציע לבדוק את הוצאת צווי הריתוק. אני לא יודע אם זה יכול לפעול, כי הם כביכול עובדים. הענין מחייב בדיקה, ואיני מביע בענין זה דעה ברורה. נמל התעופה אינו פחות חשוב עבורנו ממפרץ סואץ.

שד העבודה מ. ברעם:

הם ימשיכו לעבוד כמו עכשיו.

שד התיירות מ. קול:

אז הם יעבדו במשמרות.

שד העבודה מ. ברעם:

הם עובדים גם עכשיו במשמרות.

שד התיירות מ. קול:

אני מציע שייאמר כי יהיה דיון בעתיד חברת "אל-על", כי כך אי אפשר להמשיך, ובקרוב תגיש הממשלה לכנסת הצעת חוק, אשר תאמר כיצד יש להפעיל שירותים חיוניים במצב בו אנו נתונים.

חשר י. גלילי:

לי נראה שאנו לא יכולים לנפנף באופציה של סגירת "אל-על", אשר אינה קיימת. אי אפשר לנפנף באיום כזה לריק, בכך נחטיא את המטרה. הודעה כזו מעתיקה את הנושא מתחום יחסי העבודה אל תחום המדיניות

הפנימית, ומכוונת את כל הכוחות כדי להוקיע לגנאי את חולשתה, העדר סמכותה והחמוטטותה של ממשלת ישראל, ולא יחסר המזג ויהיה פרץ וצווחה. אני גם חושש במקצת מפני התרגלות למחשבה מעין זו, אשר עשויה לפטור אותנו מן המעשים הדרושים ומחפוש אמצעים להבטחת העבודה ב"אל-על" גם בתנאים הקשים האלה. לכן אני בעד הוצאת הבהרה כזו מן הישיבה.

דבר שני: הערה זו חלה לפי מיטב הכרתי גם על ההצעה השניה שהביא השר משה קול, ובאשר אליה, אני מציע הצעה לסדר: אני חושב שהצעת חוק למניעת שביתות בשירותים חיוניים, יש דרך לדון בה. לפני זמן מה עוד הוספנו החמרות בנדון בתקנון הממשלה, וצריך לראות את האופציות והחלופות אשר קשורות בהצעה מסוג זה. הדבר מחייב קיום כירור מוקדם בינינו, ובינינו לבין ההסתדרות, ואני אומר שאנו חייבים לקבל בנדון את עמדת ההסתדרות. אני לא דורש מההסתדרות שתהיה יחידה במשטרת ישראל, גם לא במשטר הגבול, אך אני חושב שבהחלט כאשר ישנן סיטואציות הכרוכות בסיכונים לאומיים וחברתיים ממעלה ראשונה, אפשר להגיע להתנהגות סולידרית בין הממשלה להסתדרות, מה גם שיש במפלגת העבודה מזכ"ל חדש אשר הכריז שיפעל למען מערכה סולידרית.

השר ש. אלוני:

הקודם ניסה גם הוא.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

גם לקודם עזרנו...

השר י. גלילי:

אני חושב שמפלגת העבודה סייעה לא מעט לשחוף הפעולה בין הממשלה לבין ההסתדרות, ואילמלא המערך אפשר שהדברים היו יותר מסובכים. בכל אופן, אני תומך בשיתוף פעולה עם ההסתדרות ובהסתמכות עליו יותר מאשר על חוק, כי כל חוק יהיה פיקטיבי ולא יספיקו כל בתי הסוהר במדינה, אם לא תהיה מערכה סולידרית עם ההסתדרות. יש חלוקה פונקציונלית וצריך להבין את הדבר, אך אני חושב שבענין זה החפזון הוא יועץ רע, ואם יש הצעה כזו, ביחוד בגלל אופיה הפרבנטיבי, צריך לדון בה. אני בא בפסילות אידיאולוגיות, אם כי גם המושג של אחריות אידיאולוגית וממלכתית, יש לו שורשים אידיאולוגיים, אך גם ערכים אידיאולוגיים מחייבים מדי פעם עדכון וסטיה.

אני מציע: א. במקום הענות להצעה לסדר-היום, אם השביתה לא תיפסק, תהיה הודעה של הממשלה בכנסת. עד להודעה של הממשלה בכנסת, אני מקווה לראות איך הדברים מתפתחים, ואולי כפי שהעלה שר האוצר, על סף ההודעה בכנסת יהיה צורך להתכנס שנית, אם יתברר שמערכת האמצעים שנקטנו בהם לא השיגה את תכליתה. בינתיים, אני מציע שנקבל את ההצעות שהועלו על ידי ממלא מקום שר התחבורה בנוגע ל"אל-על", שפירושן כי הממשלה רושמת לפנייה את הדו"ח שקיבלנו מאת ממלא מקום שר התחבורה ונציגי "אל-על", לרבות הצעדים שנקטו על ידי הגורמים המוסמכים במהלך השביתה, על מנת להביא לסיומה.

שר התיירות מ. קול:

למה הכוונה?

השר י. גלילי:

הם ספרו כאן: א. תביעת נזיקין; ב. תביעה על בזיון בית-הדין. לא שהממשלה מחליטה על כך, אלא היא רושמת לפנייה את הדו"ח הכולל את האמצעים האלה.

ב. הממשלה קובעת שהשביחה נטולת כל הצדקה, והיא מעשה בלתי אחראי אשר גורם נזק כבד לאינטרסים של המדינה ולחברת "אל-על" והמוני הנוסעים.

ג. הממשלה תובעת מהשוכנים לחדש מיד את העבודה התקינה, ואם הדבר מוסכם עם ההסתדרות, אני מחשיב זאת מאוד - כל זאת תוך הענות מצידם להמנע מכל שביחה ושיבוש העבודה, העומדים בניגוד לחוק ובניגוד להסכמי העבודה. כלומר, לא לדבר על הימנעות מכל שביחה בכלל, אלא מכל שיבוש עבודה העומד בניגוד לחוק ולהסכמי העבודה. אני שומע מפי חבר הכנסת משה כרמל, שהדבר מקובל גם על ההסתדרות. אני רוצה שזהיה התחייבות כזו מצד העובדים. ועוד ייאמר בהחלטה: הבעיות הקיימות ביחסי העבודה חייבות להפתר בדרך המקובלת, מבלי לגרום לשיבושים במהלך העבודה של חברת התעופה הלאומית.

ד. הממשלה לא תשלים עם שיתוק קווי התעופה של ישראל, ביחוד בתקופת חירום בה אנו חיים, ותעשה ככל שביכולתה כדי לקיימה בכל דרך אפשרית. הממשלה סומכת ידה על מאמצי משרד התחבורה והנהלת "אל-על" בכל הנדרש לנקיטת צעדים המכוונים להבטיח את קיום הקשר האווירי של ישראל עם ארצות העולם.

אני משוכנע שהאמצעים האלה ישיגו את תכליתם. אני מציע לא להחפז, לבוא בדברים עם ההסתדרות, ולא להניח זאת ליוזמת האופוזיציה אלא להעלות את הנושא על סדר יומה של הכנסת מיוזמתנו. אם על סף ההודעה ולאחר הדיונים המוקדמים יהיה צורך בשיבה נוספת, נכנס אותה.

חשד ש. אלוני:

אין זה הוגן לקחת בכל הזדמנות מן האופוזיציה את זכותה ליוזם הצעה דחופה.

ראש הממשלה י. רבין:

מה זה לא הוגן? הודעת הממשלה פירושה דיון.

שר השיכון א. עופר:

פירוש הדבר להיענות לתביעת האופוזיציה לקיים דיון.

ראש הממשלה י. רבין:

עד עכשיו עוד אין שלושים חתימות.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני בעד זה שנברר אפשרויות של חקיקה נוספת. אני מזהיר מפני מציאת מפלט מהטיפול בנושא הקונקרטי אשר עומד על הפרק על ידי תכניות חקיקה. את החקיקה הזו לא נכין תוך 48 שעות. זה מחייב התייעצות וזה מחייב שיקול מאוד מאוד מפוכח, מה מחוקקים, כי הנסיון בארצות רבות הוכיח שלא ניתן להפעיל אמצעי כפיה נגד ציבורים גדולים. אך אני מביע בכך דעה. אני מציע שהיום לא נדון בחקיקה. אני יכול להצטרף להצעה שתוקם ועדה בראשות שר העבודה שתבדוק אם יש צורך בחקיקה נוספת ואיזו. אני מזהיר מפני האילוניה שנושע במקרה זה על ידי חקיקה נוספת. צריך לטפל בכך על פי החוקים הקיימים.

שר העבודה מ. ברעם:

והם די טובים.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני חושב שאנו עומדים בפני מבחן שאסור כי יסתיים בהסדר על-בסיס של תן וקח. הוא חייב להסתיים בשיבתם לעבודה, אני לא רוצה להגיד ללא תנאי, אך זהו תוכן הדברים. אני בעד נקיטת כל הצעדים המשפטיים האפשריים בכל המישורים האפשריים. אני רואה שלושה: תביעת נזיקין, משפט פלילי

על הפרת צו בית-משפט ואני מציע לחברה לשקול הליכים של בזיון בית-הדין על פי הצו. אני מציע שיובהר כי הצעדים אשר נוקטים בהם לא ישמשו גושא למיקוח. כלומר, אפשר להזהות את הביצוע של אחד ההליכים יום-יומיים, אך צריך להיות ברור לעובדים שהצעדים שהיועץ המשפטי ינקוט בהם, לא יהיו חלק מהתמקחות והמו"מ, ועל הכל צריכה להיות החלטה שהפעם הזו העניין צריך להסתיים כך שיהיה ברור להם ולכל מי שדוצה שביטה מסוג זה, כי לא יוצאים מכך כרווח אלא במשך הזמן אף בהפסד.

שר ההסברה א. יריב:

אני לא בטוח שלכל חברי הממשלה ברור במה היתה הפרת צו בית-המשפט, לכן הייתי מבקש משר המשפטים להסביר זאת.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

ההפרה היתה בכך שבית הדין ציווה עליהם לחזור לעבודה ולהמשיך בעבודה הסדירה והתקינה, ולהמנע מכל הפרה של סדרי העבודה המקובלים, ואת זאת הם לא קיימו. אני בעד כל המאמצים מצד "אל-על" להמשיך בשירות במסגרת השלדית ועל ידי חכירה. אני בעד הורדה מן הפרק של המעשבה על סגירת "אל-על". אני חושב שזה לא ראלי, ואיום בלתי ראלי הוא בלתי אמין. אם ננקוט באיומים לא אמינים, אי האמינות הזו תשתרע גם על יתר האיומים שלנו, וצריך לאיים רק בדברים אמינים.

שר התיירות מ. קול:

מה לגבי צווי הריחוק?

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני מציע שלגבי צווי הריחוק, לא ננקוט עמדה עקרונית בעד או נגד. הפעלת המכשיר הנקרא צווי ריחוק, היא בהתאם לאפשרויות המעשיות והסיכויים להשיג תוצאות. אני מציע להסמיך את שר העבודה ואת שר התחבורה, לפי שיקולם, וכאשר ימצאו זאת לנכון ולמועיל, להפעיל את המכשיר הנקרא צווי ריחוק. אני מצטרף להצעת השר גלילי, שזהיה הודעת הממשלה בכנסת, גם אם תאספנה כל שלושים החתימות.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע שנזמן מושב מיוחד של הכנסת.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

הממשלה תזמן מושב מיוחד כדי למסור הודעה, במשך

השבוע הזה.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

יש לי כמה הערות קצרות בלבד, כי רוב הדברים כבר נאמרו. הממשלה הקודמת ישבה ארוכות על ענין החקיקה ביחסי עבודה, ובסופו של דבר הגענו לסיכום שאין להטיל מניעת שבתות ושבתות האטה בדרך של חקיקה. חשבתי אז כי זהו משגה, ואני יודע היום שהיה זה משגה, שלא החלטנו על כך. אך אחד הנימוקים לאי החלטה חיובית בנושא זה, היה אז שאנו עושים צעד ראשון, ונראה מה תהיינה

תוצאותיו. יכול להיות שאחרי הצעד החקיקתי הראשון שנקטנו, נוכל לפתור את הבעיה. הזמן שעבר מאז ועד עתה מספיק כדי להוכיח שבכך שלא פתרנו את הבעיה. לכן אני מסכים עם שר המשפטים ועם אחרים שאמרו כי צריך לבחון את הנושא מחדש. אך זהו תהליך ממושך של דיונים ובדיקה, גם כלפי עצמנו, כי כאשר מדובר על צעדים כאלה, אני מטיל ספק אם חברה כלכלית כמו "אל-על" נכנסת לקטגוריה של שירות חיוני. צריך לדבר באופן סלקטיבי מאוד, ויש לי ספק אם היינו יכולים להחיל חוק כזה על "אל-על".

מר מ. בן-ארי :

היום, על פי החוק הקיים, "אל-על" היא חברה המספקת שירות חיוני, ושביחה בה אסורה.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל :

אני אומר כי צריך ללכת במהלך של חקיקה. אך אני חושב שהממשלה אינה נכנסת לכך היום, אם כי אינה פטורה בעקבות הנסיבות, לסכם לעצמה כי תטיל על ועדת שרים בראשות שר העבודה או בראשות שר המשפטים, לבחון את ענין החקיקה ולהכין המלצות. היום צריכה להתקבל החלטה כי הממשלה מטילה על מספר שרים לבדוק את הנושא. בקונטקסט הכללי זה יישמע נכון ולא נחפוז מדי. אני תמים-דעים עם אלה שחושבים כי צריך לנקוט בכל האמצעים שיש בידנו, אך רציתי להעיר הערה נוספת בעקבות דבריו של השר עופר: אני יודע שכולנו משתמשים בשעת מצוקה בנימוק כי גם במקומות אחרים יש שביתות. אך אנו צריכים לזכור כי מצב החירום של אמריקה אינו דומה למצב החירום שלנו. כאשר פונים אלינו יהודים בשאלה כיצד כל זה קורה, כל אחד מאתנו משחמש בנימוק, כי גם בארצות אחרות יש שביתות. אנו פונים אליהם בבקשה לתרום לישראל, ומצביעים על כך שאנו נתונים במצב חירום, ואז שואלים אותנו, אם זהו מצב חירום, כיצד תיתכנה שביתות כאלה, והתשובה שלנו היא כי שביתות קיימות גם בארצות אחרות. צריך להבין את התמרמרותו של יהודי המתבקש לתרום, רואה את השביתות הללו ואנו מצדיקים זאת בתירוץ כי גם באמריקה ובקנדה יש שביתות. בפעם הבאה הוא יתרום להגשמת התכנית הכלכלית שלנו, כמו שאנו נשתתף במאמץ לפתור את בעיותיה של קנדה. הבעיה אינה מצב חירום כלכלי. יש שוני מוחלט במצב התעופה אצלנו ובארצות אחרות בעולם. כאשר יש שביתה בנמל התעופה של פריז או בריסל, לוקחים מכונית או רכבת, ותוך כמה שעות יוצאים את גבולות המדינה. כאן אנו נתונים בהסגר שאינו קיים באף מדינה אחרת. שביתת התעופה בארץ, פירושה נתוקה ובירודה של הארץ, כפי שהערבים היו רוצים להגיע אליו. הבעיה אצלנו אינה דומה לבעיה במקומות אחרים. לנסוע מכאן לביירות או לעמאן זהו סיפור אחר.

השר לקליטת העליה ש. רוזן :

אני לא בעד חקיקה נוספת כעת, עקב השביתה הזו, ובכלל איני בעד הצעת שר המשפטים שנמנה ועדה. אמר שר המשפטים כי ספק אם אמצעי כפיה פועלים נגד ציבורים גדולים של עובדים; ב. יש חוק אשר מתייחס לשביתות בזמן קיום השביתות. ישנו חוק קיים שהעובדים הפרו. מי שמדבר על איסור קיומן של שביתות במפעלים חיוניים, אוסר שביתות גם בגמר החווה, אך תובע בוררות חובה, ואני שואל את עצמנו אם אנו רואים גם את הצד השני של מטבע בוררות החובה, כי כאן אנו עלולים להגיע לחוק איסור שביתות עם בוררות חובה.

ראש הממשלה י. רבין :

איש לא הציע זאת.

השר לקליטת העליה ש. רוזן :

אני חושב שהמצב שאנו עומדים בו היום, הוא שהחוק הקיים, לא קוים הלכה למעשה, ואנו רוצים לאחוז בכל האמצעים המשפטיים והאחרים, כפי שהובאו על ידי הנהלת החברה ועל ידי היועץ המשפטי, כדי להביא את העובדים לכיבוד החוק. כאשר חוקקנו את החוק לפני שנה, ראה אותו מזכיר ההסתדרות דאז כמתן

אוטוריטה להסתדרות. הוא חשב שהחוק הזה יתן יתר סמכות להסתדרות. אני חושב שאנו צריכים, וההסתדרות מוכנה לכך, להבהיר כי ההגנה תוסר מוועדים שאינם מקיימים את החוק.

ראש הממשלה י. רבין:

ומה יהיה אחר כך, אחרי שיסירו מהם את החסינות?

השר ש. אלוני:

אתה נותן בכך חיזוק לוועדי פעולה.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

ישנה שאלה, כיצד אפשר לפעול נגד שביתות פראיות עם החוקים שהחוקק. זו השאלה, כי אני יודע כיצד עושים זאת בעולם. אני רוצה לשלב אמצעים חוקיים באמצעים חברתיים, מוסריים וארגוניים. אני חושב שצריך לקיים את חברת "אל-על" בכל התנאים וצריך לפנות לעובדים שיעזרו ויתנו יד לכך. אני חושב שאנו עומדים בפני מערכה רחבה ואני תקיף עד הסוף, ומציע שנהיה כולנו תקיפים עד הסוף, אך נתייעץ לגבי כל שלב ושלב ונגיד תמיד: בלי נדר.

אם לא נלווה זאת במערכת הסברה לשינוי האווירה

בארץ, לא יהיה די בחוקים.

ראש הממשלה י. רבין:

השר רוזן, האם אתה חושב שהיתה אי פעם התנגדות ציבורית יותר חזקה מאשר לשביתה זו?

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אני מסכים איתך, ומכיוון שאנו עומדים בפני התנגדות כזו, אני חושב שלא פנינו די לציבור, וצריך לעשות יותר להחדרת תודעת החומרה.

ראש הממשלה י. רבין:

הציבור משתאה על דבר אחד: למה לא נוקטים

באמצעים.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לא הסתייגתי מנקיטה באמצעים.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני לא רוצה להוסיף דברים להערכת השביתה הזו מנקודת ראות שלי. אני חושב שהשביתה הזו היא פראית, והדגש שלי הוא על המילה פראית. במקום כזה, שהוא השער האווירי הבינלאומי היחיד שיש למדינה הנתונה במצור, זהו דבר חמור בצורה בלתי רגילה, והדבר אמור לגבי כל מי שעומד לשבות בעתיד בחברת "אל-על", ואני חרד לשביתות שעוד תבואנה. בקשתי רשות הדיבור עוד לפני ששמעתי את דבריו של השר רוזן, כדי לחלוק על הדברים שאמר, וכדי לומר כי בנושא המדיניות המקצועית של הממשלה אנו צריכים להיות תקיפים עד הסוף.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לפני הסוף ניפגש.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

נפגש, אך אני יודע מה תהיינה התוצאות.

השר ש. אלוני:

כאשר קבעת נקודת נסיגה, נסוגות מראש.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לא במשבר של "אל-על" ולא במשברים אחרים, אני תולה את יהבי על החקיקה, ולא משום שיש לי התנגדות אידיאולוגית לחקיקה. אני מסופק אם חוק האוסר שביתות בשירותים חיוניים ובנקודות איסוריות במדינה, יחסל את השביתה. יש דרך אחת לחסל שביתות, והיא להחליט מראש שאנו עומדים על המדיניות המקצועית שלנו, ואיני רואה היום ברירה אחרת בפני הממשלה, אלא שתבהיר בלשון התקיפה ביותר, שהיא מתכוונת בשנת 1974 להקפיד על ביצוע המדיניות המקצועית שלה. ומת השכר בחברות הממשלתיות גבוהה מאשר במשרדי הממשלה, ושביתת הנתבים ב"אל-על" היא בגלל רצונם להשוות את התנאים לתנאי הנתבים בצי"ס. הם רוצים להתקדם מעבר למה שאנו רוצים לאפשר להם. מחר-מחרתים תפרוץ שביתה של עובדי התעופה האזרחית, כדי להגיע להשוואת תנאי עבודתם עם אלה של עובדי חברת התעופה, משום שפועלי הנקיון ב"אל-על" מקבלים שכר גבוה יותר משל עובדי הנקיון בתעופה האזרחית, ואיני יודע איך נוכל לעמוד בפני חביעה כזו, כאשר יוכלו לטעון כנגדנו כי עובדי "אל-על" מקבלים לעילא ולעילא יותר מהם. למורים אין חביעות, הם מוכנים לקבל את המדיניות המקצועית, אך הם אינם מוכנים לחתום על חוזה עבודה. הם רוצים לחכות ולראות, יכול להיות שיכנעו למהנדסים או לטכנאים, יכול להיות שעובדי המדינה ידרשו ויקבלו יותר. הם קיבלו את ענין המדיניות המקצועית, אך למה להם לחתום על הסכם העבודה, כאשר ישנו ענין של רטרואקטיביות ויש בוררים אשר צריכים לפסוק? אם אינך מתכוון לעמוד עד הסוף לא תעמוד כאן ולא תעמוד בכל המשק. בסופו של דבר, יסגרו גם את בתי-הספר, אם לא נעמוד על קיומה של המדיניות המקצועית. אנו יודעים כי הכל יתפרץ בשנה הבאה. מה שצריך להיות הוא, שבמדיניות המקצועית השנה לא תהיינה סטיות, ובוודאי לא בחברות הממשלתיות, שממילא שכר העבודה בהן גבוה מבמקומות אחרים, בצדק או שלא בצדק.

אני לא מציע לאיים, היות והעובדים אינם שובתים אלא מאיטים את קצב העבודה, וטוענים כי הם עובדים כרגיל. אני לא מציע לסגור את "אל-על". סגירת "אל-על" תהיה תוצאה של מהלך כזה מצד העובדים, בפרט אם תהיה סולידריות של עובדים אחרים ב"אל-על" עם עובדי התחזוקה. צריך רק לשמור שהממשלה תקפיד על ביצוע מדיניותה המקצועית, ועובדי החברות הממשלתיות לא יקבלו תוספות שכר. אם ב"אל-על" תמשך שביתה ההאטה, "אל-על" ממילא תיסגר.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

לא הייתי מבקש רשות דיבור פעם שניה, אלא היות והשר קול הציע הצעה שלא היתה בסיבוב הראשון של הדיון, אני מבקש להעיר הערה. כל חבר שדיבר כאן אמר אין לו ענין עקרוני באשר לחוק איסור שביתות. אני רוצה לומר שיש לי עמדה עקרונית ברורה בענין זה. זהו ענין מהותי ביותר עבורי, ואני מתפלל על החברים המתעלמים מכך שישנה הסתדרות העובדים עם כל מה שעשתה בשטח המדיניות המקצועית. אני לא יודע איך חברים קושרים חוק איסור שביתות עם קיום משטר דמוקרטי ואיגוד מקצועי חופשי.

דבר שני, אני מתפלל על חברים אשר מסרבים ללמוד מנסיון של מדינות אחרות, שבהן נוטה חוק איסור שביתות ונכשל.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

בנורווגיה זה הצליח.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

באנגליה הכניס הלייבור את ועד פועלי הנמלים לבית-הסוהר, ואחר כך היה זה שוב הלייבור שהוציא אותם על כפיים, ועכשיו ביטלו שם את החוק. זהו הדיון הראשון שמקיימת ממשלה זו על הנושא הזה, ובמקוטע אנו מתייחסים גם לשאלה באיזה משטר אנו רוצים להיות. יש לי שני נימוקים פורמליים, אך הם אינם כל כך פורמליים למעשה, להתנגד להצעת קול שהממשלה תודיע כי תדון בחוק איסור שביתות בשירותים חיוניים: א. אי אפשר להביא זאת באופן מידי. צריכה להיות תקופת צינון של שבועיים או חודש גם לגבי הבאת החוק.

חשר י. גלילי:

צריכות להיות אופציות ואלטרנטיבות.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

בקווי היסוד של הממשלה הזו כתוב שהממשלה תקיים את חופש המאבק המקצועי. כל חוק האוסר שביתות נוגד את חופש המאבק המקצועי.

שר התיירות מ. קול:

אני לא נגד חופש המאבק המקצועי, אני מדבר רק על הפעלת החוק בשירותים חיוניים.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני חושב שהצעה זו אינה יכולה לעמוד להצבעה בממשלה.

שר התיירות מ. קול:

הצעתי חוק להפעלת שירותים חיוניים.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מתנגד לחוק כזה, כי הוא נוגד את קוי היסוד של הממשלה.

מר מ. כרמל:

אני לא בדעה שחוקים נוספים עשויים לעזור ליישוב הסכסוך הזה, שאנו מדברים עליו.

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה לשאול את שר המשפטים בנוגע לחוק אחד ספציפי, שלדעתי העדרו הוא חלל חוקי ממדרגה ראשונה. אני מתכוון לחוק שיאמר כי שביתות האטה דינן כדין שביתה.

שר השיכון א. עופר:

איך תוכיח זאת?

שד הבטחון ש. פרס:

היום אינך יכול להוריד ימי שביתה מהשכר, כאשר

מדובר בשביתת האטה.

מר י. גיצן:

אני רוצה להבהיר את הנקודה הזו. בתיקון מס' 2 לחוק יישוב סכסוכי עבודה, שהכנסת קיבלה ב-1972, מוגדר שסנקציות למיניהן הן כשביתה, אך לפי חוק הגנת השכר אי אפשר לנכות שכר עבור סנקציות ושביתת האטה. אפשר לנכות שכר במקרה שעובד לא בא לעבודה בימים של שביתת האטה.

שד הבטחון ש. פרס:

הצעתי היא שמי שמקיים שביתת האטה, יחשב כמי ששובת. הבחורים האלה באים לעבודה ואינם עובדים. אני סבור ששביתתה עדיפה על שביתת האטה. הדבר החמור ביותר הוא שביתת האטה, כי משלמים להם בעד יום עבודה.

שד ההסברה א. יריב:

גם בעד שעות נוספות.

ראש הממשלה י. רבין:

גם בעד שעות נוספות?!

שד ההסברה א. יריב:

בוודאי.

שד הבטחון ש. פרס:

גולדה נתנה פעם דוגמה טובה: יש מאבק מקצועי, אם מישוו נכנס לחנות, מבקש קילו בשר ומקבל חצי קילו, אפשר לתבוע אותו למשפט, אך אם מישוו עובד חצי יום במקום יום עבודה שלם, אי אפשר לתבוע אותו למשפט. חוק כזה אפשר להעביר די מהר. אני מבקש שהעניין ייבדק במקרה הקונקרטי הזה. יש לי יסוד להניח שהסתדרות גם אם לא תמא-כף, לא תראה בכך פשע.

אני מצטרף להצעה שהממשלה תבהיר שבמקרה של שביתה זו לא תהיינה שום הבטחות ושום שיפורים כתוצאה מהשביתה. בעניין זה אני מציע לפרסם הודעה. אני מציע לאשר את עמדת "אל-על". "אל-על" היא חברה עצמאית והממשלה רשאית להצטרף או לא להצטרף לעמדתה. אני מציע לאחוז בכל האמצעים החוקיים העומדים לרשותנו נגד אלה שהשביתו את העבודה בניגוד לחוקים ולתקנות וגרמו נזק.

שד העבודה מ. ברעם:

אני לא מתנגד לכך שנבדוק, אך לא צריך להכריז על דברים קיימים. בחוק יישוב סכסוכי עבודה כתוב בפירוש: "הפסקת עבודה מאורגנת, מלאה או חלקית, של קבוצת עובדים, לרבות שביתת האטה והפרעה מאורגנת אחרת של מהלך העבודה החקין; ב. סירוב מאורגן של קבוצת עובדים לעבוד שעות נוספות, אם החובה לעבוד שעות נוספות נקבעת בהסכם קיבוצי ועבודה כאמור מותרת לפי חוק שעות עבודה ומנוחה, תשי"א-1951, והסירוב ננקט כצעד בסכסוך עבודה."

כלומר, הנושא מכוסה לחלוטין מבחינת החוק.

שר הבטחון ש. פרס:

אני ותיק בעניין זה. על שביתת האטה צריך לשלם שכר מלא. יכול להיות שמספיק שהממשלה תחליט על כך. הממשלה קיבלה פעם החלטה, כי בעד שביתות מורידים ימי שבתה. יום בהיר אחד קמה הממשלה ואמרה שבעד שביתות אין משלמים, ואז נשמו מנהלי המשדרים והשרים לרווחה. מה שאני מציע הוא, אם בדרך של חוק ואם בדרך של תקנה, לקבוע כי דין שביתות האטה יהיה כדין שביתה.

ראש הממשלה י. רבין:

אומר הממונה על נציבות שירות המדינה, שמה שאתה אומר אינו מדויק, לצורך חשולם שכר.

שר העבודה מ. ברעם:

זה מדויק, השאלה אם מקיימים זאת. לא כתוב בשום מקום שצריך לשלם בעד שביתת האטה.

מר י. ניצן:

שר העבודה הקריא את הסעיף בחוק, וזה מדויק לגמרי. חוק הגנת השכר אינו מגן על עובד שאינו בא לעבודה. עובד שבא לעבודה, נוקט בסנקציות, מאט את עבודתו, אינו עובד שעות נוספות - אי-אפשר למנוע ממנו שכר. בעניין זה היו בירורים רבים עם היועץ המשפטי לממשלה, ולפני שנה וחצי או שנתיים הוא הציע שנכנס למו"מ עם ההסתדרות כדי להגיע להסכם שגם עבור שביתה כזו לא ישלמו שכר, וההסתדרות לא הסכימה לכך.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני לא חושב שיש איזה שהוא נושא שבשל להחלטה ספציפית של הממשלה היום על תיקון החקיקה. מה שאפשר לעשות היום, והעליתי את האפשרות הזו, הוא לבקש מוועדת שרים בראשות שר העבודה לבחון את הצורך בחקיקה, ואם יוחלט על כך, גם הנושא ששר הבטחון העלה יהיה אחד הנושאים שיבדקו.

שר הבטחון ש. פרס:

האם הממשלה רשאית להחליט להורות ל"אל-על" לנכות

שכר עבודה משביתות האטה?

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

איני יודע.

שר הבטחון ש. פרס:

אפשר לבדוק?

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אפשר לבדוק.

מר מ. בן-ארי:

רציתי להוסיף לפני שמסכמים סופית, שתנתן לנו אפשרות לסכם את הדברים ולהציע הצעות יותר מפורטות.

ראש הממשלה י. רבין:

אי אפשר שהממשלה לא תגמור בהחלטה.

מר מ. בן-ארי:

לא התכוונתי לכך שהממשלה לא תסיים בהחלטה. התכוונתי לסידור ההמלצות וההצעות שלנו.

שר ההסברה א. יריב:

יש הצעה שהקריא חשד גלילי, האם אתה רוצה להוסיף

עליה משהו?

חשד י. גלילי:

הראיתי את ההצעות לכרמל, ליריב ולך.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רואה שתי שאלות, שלא צריך לחבר אותן. הבעיה הראשונה היא שביתת עובדי התחזוקה ב"אל-על", והנושא השני הוא הנושא הכולל יותר. הייתי מאוד מזליץ שהממשלה תפריד בין הנושאים בהחלטותיה, גם בהצבעה וגם בפרסום ההחלטה. לגבי הנושא הראשון, אני לא רוצה להרחיב את הדיבור, ואני מזדהה עם כל אלה שהתבטאו שלמעשה שבייתה הזו היא מבחן ומבחן חמור ביותר לא רק לממשלה אלא לכל מערכת החיים בארץ.

דבר שני: אני חושב שהמבחן הוא גם לדרך הטיפול של הממשלה. מבחינת ההבנה, איני חושב שניתן להשיג יותר. הבעיה היא כיצד להסביר לציבור מה נעשה ולא מדוע צריך לעשות זאת.

נקודה שלישית: גם אני ער לעניין האמינות, שלא צריך לקבל החלטות שלא ניתנות לביצוע, ובוודאי לא צריך להשתמש באיומים. יכול להיות ש"אל-על" תסגר, והיא תסגר כתוצאה מפעילות או מהתפתחויות ולא מכך שנאמר כי נסגור את "אל-על" ונאיים מראש, אם כי אני מקבל את הערת שר העבודה, שלא מן הנמנע שהדברים יגיעו גם לכך, אך לא בדרך של איום בסגירה. לכן, ההחלטה הראשונה שאני מציע לקבל היא בדבר קביעת עמדת הממשלה שבעניין זה - כרגע איני מדבר על הטכנאים בשירות השידור או במקום אחר, אלא על נושא השביתה ב"אל-על" - הממשלה עומדת על חזרה לעבודה על-בסיס חוזי העבודה הקיימים. דבר שני שצריך לשקול הוא, האם לכלול פניה לעובדים או לא. אני מציע שכן.

קריאה:

בהחלט!

ראש הממשלה י. רבין:

נקודה נוספת: הממשלה מאשרת ואישרה את מה ש"אל-על" הציעה בנושא החכרת מטוסים והגשת תביעת נזיקין נגד העובדים.

דבר רביעי: היועץ המשפטי ישקול נקיטת צעדים

נוספים...

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

הוא אינו מבקש אישור.

ראש הממשלה י. רבין:

אין הוא מבקש אישור, הוא ממילא פועל. אולי נאמר כי הממשלה שנועה על פעולת היועץ המשפטי. בענין ההודעה בכנסת, אני בטוח שעכשיו צריך לקבל את ההחלטה שהממשלה תיזום פניה לכנסת. אני לא מציע זאת. עם מה נבוא כהודעה לכנסת? יש טעם ליזום דיון בכנסת, אם אתה בא עם הודעה, עם איזו שהיא תכנית של קוי פעולה אופרטיביים. לבוא ולהביא לשם הצעות, זה לא כדאי. יחד עם זאת, אם יסתבר שיש שלושים חתימות של חברי כנסת, אני מציע שנשקול מחדש, אם במקום להענות להצעת לסדר-היום, לא כדאי להביא את הודעת הממשלה, וגם אז אני בטוח בכך. אלה הן הנקודות הנראות לי בנושא "אל-על".

שר התיירות מ. קול:

אני מבקש להצביע על נקודות אלה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני הצעתי הסמכה להוצאת צווי ריתוק, ולא הוצאת צווי ריתוק, במידה ששר העבודה ושר התחבורה ימצאו זאת לנכון.

מר מ. בן-ארי:

אני מציע להחליט על כך, אך לא לפרסם זאת.

השר ש. אלוני:

עושים זאת רק לצרכים פסיכולוגיים.

מר מ. בן-ארי:

אדוני ראש הממשלה, רבותי חשדים, בתכנית שלנו להפעלת "אל-על" קיים פרט שנקרא החלת צווי ריתוק על קבוצת עובדים שמעוניינת לקבל את צווי הריתוק, ובתוקף צווי הריתוק תפעיל חלקית את החברה, אך אם העניין לא יבוצע הלכה למעשה באופן סלקטיבי, ויפורסם מראש, הוא עלול להכשל.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

גם לשם-כך צריך הסמכה.

מר מ. בן-ארי:

אך לא צריך לפרסם זאת.

ראש הממשלה י. רבין:

אין אפשרות לא לפרסם זאת.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

יכול להיות שההסכמה תוכל לבוא דרך קבע.

דבר שני: אני מציע שראש הממשלה, בהתייעצות עם שר התחבורה ועם שר העבודה יוכל להחליט על מסירת הודעה בכנסת מבלי שיהיה צורך בכינוס מחדש של הממשלה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

נוסף על הצעות אלה, אני מציע שיהיה סיכום על הקמתה של ועדת שרים לבדיקת נושא החקיקה.

ראש הממשלה י. רבין:

לאן עוד נגיע.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבקש לשמוע שנית את כל ההחלטות.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מקריא את הצעות ההחלטה:

"א. הממשלה רשמה לפניה את הדו"ח על שביתת טכנאי חברת "אל-על" שנמסר לה על ידי השר א. יריב, מ"מ שר התחבורה, חה"כ מ. כרמל - יו"ר מועצת המנהלים של "אל-על" ומ. בן-ארי - מנכ"ל חברת "אל-על" על הצעדים שננקטו על ידי הגורמים המוסמכים בממשלה וב"אל-על" במהלך השביתה.

ב. הממשלה קובעת כי השביתה הזו היא נטולת כל הצדקה, מעשה בלתי אחראי הגורם נזק כבד לאינטרסים של המדינה, חברת "אל-על" והמוני הנוסעים והתיירים.

ג. הממשלה תובעת מאת השובתים לחדש מיד את עבודתם התקינה, תוך התחייבות מצדם להמנע מכל שביתה ושיבוש העבודה העומדים בניגוד לחוק ובניגוד להסכמי העבודה. בעיות המתעוררות ביחסי עבודה חייבות להתברר בדרך המקובלת, בלא לגרום שיבושים במהלך העבודה של חברת התעופה הלאומית.

ד. הממשלה סומכת ידה על מאמצי משרד התחבורה והנהלת "אל-על" בכל הנדרש לנקיטת צעדים המכוונים להבטיח את קיום הקשר האווירי של ישראל עם ארצות העולם.

הממשלה לא תשלים עם שיתוק קווי התעופה של ישראל עם העולם, ביחוד בתקופת חירום בה אנו חיים, ותעשה כל שביכולתה לקיימם בכל דרך אפשרית.

שר העבודה מ. ברעם:

כאן מוזכרים בהתחלה העובדים הטכניים. אני מציע

למחוק את המושג הזה.

ראש הממשלה י. רבין:

ייאמר "שביתת עובדי התחזוקה".

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

האם בתביעה לחזור לעבודה כתוב "על יסוד ההסכמים הקיימים", כלומר האם קיים האלמנט הזה, שאנו עומדים על כך, שהבסיס הוא ההסכמים הקיימים, ושלא מתחילים במו"מ?

ראש הממשלה י. רבין:

בסעיף ג', לאחר המילים "עבודה תקינה", ייאמר:

"על בסיס הסכם העבודה הקיים."

מר מ. בן-ארי :

צריך לומר שלא תינתנה הטבות ולא תהיה סטייה

ממדיניות השכר.

ראש הממשלה י. רבין :

אני מציע שהממשלה לא תעסוק בניסוח, הכוונה ברורה. מי בעד ההצעה הזו ירים ידו.

שמעון, אתה לא בעד? בעד מה אתה?

שר הבטחון ש. פרס :

אני בעד אמירת דברים מפורשים, שהשכר לא יעלה.

ראש הממשלה י. רבין :

זה נאמר.

שר הבטחון ש. פרס :

האם מדובר פה על צעדים משפטיים?

ראש הממשלה י. רבין :

מדובר על צעדים משפטיים וארגוניים. רשמנו את ההודעות ולא את הפירוט שלהן.

שר הבטחון ש. פרס :

אם הדברים האלה כלולים, אני בעד, אך לא ברור שהם ישנם.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק :

אני מציע להפריד בין הדברים שהממשלה רוצה לעצמה ששמענה מנציגי "אל-על", לבין הצעדים אשר ינקטו.

שר הבטחון ש. פרס :

האם ישנה החלטה על הקמת ועדה?

ראש הממשלה י. רבין :

ייאמר במסגרת ההחלטה השניה, כי הממשלה תמסור הודעה בכנסת, שתקיים דיון דחוף על חקיקת חוק איסור שביתות בשירותים חיוניים... הממשלה מזהירה את עובדי התחזוקה כי המשך קיום שביתת ההאטה מסכן את קיום אל-על... הממשלה קוראת לכל עובדי "אל-על" לפעול כדי לשכנע את עובדי התחזוקה להמנע מהרס חברת התעופה הלאומית. שדי העבודה והתחבורה יוסמכו להוציא צווי ריתוק. על כך ידובר בעל פה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

הרי ברור לשר קול כי ההצעות כפי שהן מנוסחות אינן בשלות להכרעה מחייבת מעשית. מה יקרה עכשיו? בחוץ יתפרסם שהעלית הצעות רדיקליות, הרוב המכריע בממשלה דחה אותן, ואז האמינות שיש להצעת ההחלטה שהקריא ראש הממשלה תיפגם והממשלה תופיע כחלושה.

שר התיירות מ. קול:

היא באמת חלושה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אין היא חלושה. היא יותר חזקה מממשלות אחרות אשר עסקו בנושא. אם יש לך הצעות אחרות, תעלה אותן בהזדמנות אחרת. האמן לי שהרווח יצא בהפסד. אנו קוראים לעובדים להתחשב במצב הלאומי. אני קורא אליך להתחשב במצב הלאומי.

חשר ש. אלוני:

צריך לפנות גם לאגו הלאומי של העובדים.

ראש הממשלה י. רבין:

חשר קול, אני מציע לך לשקול את הענין.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הנזק גדול לאין שיעור מהתועלת.

שר העבודה מ. ברעם:

ההצעה של חשר קול לא תתקבל, וכבר הבעתי דעתי, מה יהיה כתוצאה מכך. אני חושב שאולי נאלץ לדון על עתיד "אל-על".

ראש הממשלה י. רבין:

יכול להיות שבועד יומיים תתכנס הממשלה ותצטרך לדון בהחלטות יותר חמורות. אני רואה שחשר קול מוכן לדחות את הצעתו.

שר התיירות מ. קול:

אם תוך כמה ימים הענין לא ימצא את פתרוננו, אדרוש קיום ישיבת ממשלה. מה שהחלטנו הוא "פרווה".

שר ההסברה א. יריב:

הצעה אחת שנקבל צריכה לומר, בסגנון שאיני קובע אותו עתה, כי הממשלה תעשה הכל כדי לשמור על קיום מדיניות השכר שעליה החליטה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אמרנו שראש הממשלה יכלול זאת בהודעה שלו.

שר ההסברה א. יריב:

הממשלה תעשה הכל לקיים את מדיניות השכר עליה החליטה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני בעד הצעה זו ובעד ההצעה השנייה. אני רוצה שהציבור יבין כמה מדובר. אם נגיד שהממשלה תשמור על המדיניות - זה לא ברור. אני מציע לומר בעברית צחה, שלא תהיינה כל הטבות שכר כתוצאה מהשביתה הזו.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני מתנגד לכך שנכניס את הסעיף הזה, כיוון ש"אל-על" נתנה מפרעות לעובדים חשובים מעבר למדיניות המקצועית של הממשלה.

מר מ. כרמל:

לא מעבר למדיניות המקצועית, אלא במסגרתה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

יש לי דעה על כך.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני מודאג מאוד מההודעה שלך. כל פועלי ישראל עוד יסתמכו על כך.

ראש הממשלה י. רבין:

לגבי הצעת ההחלטה השניה, שאינה קשורה ב"אל-על" כרגע, אולי שר המשפטים ינסח אותה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני חושב שיש תועלת בהפרדה בין שתי ההצעות, אפילו מבחינת הזמן, ואני מציע שנחליט על כך בישיבה הבאה. מבחינת הטיפול במייד, בשביתה, יש לי הרגשה שהחלטה שניה על הקמת ועדת לבדיקת החוקים לא תהיה חלק מהדיון הזה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

איני בדעתו של שר המשפטים.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבקש להציע הצעה ספציפית, כדי שלא נעמוד במצב בו תפרוצנה עוד שביתות ולא נוכל לכבות את האש.

הצעתי היא להחליט, שהממשלה הטילה על ועדת שרים בראשות שר העבודה לבדוק את האמצעים החוקיים והתקנות הדרושות כדי שדין שביתות והאטה יהיה כדין שביתות אחרות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

יש לי הצעות מחמירות יותר.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מעדיף דבר קונקרטי ומפורש. רוב השביתות שהיו בשנה שעברה, ותהיינה גם השנה, הן פראיות.

שר התיירות מ. קול:

את הצעותי איני מסיר.

ראש הממשלה י. רבין:

אתה דוחה אותן למספר ימים.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מזכיר לשר גלילי, שזוהי הצבעת האטה.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה לתמוך בהפרדת ההצבעות. חברי הממשלה חייבים להיות ערים לכך שאם לא נכודד את השביתה הזו, ואם לא נעורר פחדים אצל ציבורים אחרים, ההסתדרות תרתע והציבור יתחיל לקפוץ. אם ישנה יוזמה כזו, נביא את הענין להצבעה בעוד שבועיים.

ראש הממשלה י. רבין:

הועלתה הצעה שניה. מי בעד דיון והחלטה בהצעה זו

היום, יצביע?

בעד 6

מי בעד דיון בשבוע הבא?

בעד 8

הענין נדחה.

לאחר התיקונים שהושמעו כאן, הייתי רוצה שעוד לפני שהשיבה הזו תסתיים, ינסחו גלילי ונציגי "אל-על" את ההחלטה.

מ ח ל י ט י ם :

א. הממשלה רועמת לפניה את הדו"ח על שביתת עובדי התחזוקה של חברת "אל-על" שנמסר לה על ידי השר א. יריב; מ"מ שר התחבורה, חה"כ מ. כרמל, יו"ר מועצת המנהלים של "אל-על" ומר מ. בן-ארי מנכ"ל "אל-על", לרבות הצעדים הארגוניים והמשפטיים שננקטו על ידי הגורמים המוסמכים בממשלה וב"אל-על" במהלך השביתה.

ב. הממשלה קובעת כי השביתה הזו היא נטולת כל הצדקה, מעשה בלתי אחראי הגורם נזק כבד לאינטרסים של המדינה, חברת "אל-על" והמוני הנוסעים והתיירים.

ג. הממשלה תובעת מאת השובתים לחדש מיד את עבודתם התקינה, תוך התחייבות מצדם להמנע מכל שביתה ושיבוש העבודה העומדים בניגוד לחוק ובניגוד להסכמי העבודה. בעיות המתעוררות ביחסי העבודה חייבות להתברר בדרך המקובלת, בלא לגרום שיבושים במהלך העבודה של חברת התעופה הלאומית.

ד. הממשלה סומכת ידה על מאמצי משרד התחבורה והנהלת "אל-על" בכל הנדרש לנקיטת צעדים המכוונים להבטיח את קיום הקשר האווירי של ישראל עם ארצות העולם. הממשלה לא תשלים עם שיתוק קווי התעופה של ישראל עם העולם, בייחוד בתקופת החירום בה אנו חיים, ותעשה כל שביכולתה לקיימם בכל דרך אפשרית.

ה. הממשלה תקפיד על קיום מדיניות השכר והסכמי העבודה, ולא תסכים לחריגה כלשהי ממדיניות זו כתוצאה משביתת עובדי התחזוקה.

ו. (ב-8 קולות נגד 6) לדחות לישיבת הממשלה בשבוע הבא את ההחלטה בענין בדיקת הצורך בחקיקה נוספת בנושא שביתות בשירותים החיוניים.

945. התחלת שנת הלימודים תשל"ה

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

נתבקשתי לדווח דיווח קצר על חידוש שנת הלימודים היום. אפשר לומר, שבתי הספר נפתחו היום בצורה סדירה, אם כי אין מנוס מתקלה פה ושם. יש לי פירוט מדויק על התקלות בכל רחבי הארץ, עד השעה 01:00. אנו פותחים את שנת הלימודים ללא כל שביתה מצד ציבור המורים והגננות, למרות שהיו בעיות, וללא כל שביתה מצד פרנסי ציבור וראשי מועצות מקומיות, עקב גזירות שהוטחו בהם. ישנם מוסדות חינוך שהושבתו היום דווקא עקב התנהגותם של הורים. היום התחילו את שנת הלימודים כ-930 אלף תלמידים בגני הילדים, בבתי הספר היסודיים, בחטיבת הביניים ובבתי הספר העל-יסודיים, ועוד כ-13 אלף תלמידים המכשירים עצמם להוראה בסמינרים של משרד החינוך. בסך הכל, למעלה מ-940 אלף תלמידים. הסטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה יתחילו את שנת הלימודים בחודש נובמבר, אם לא תהיה שביתה על רקע העלאת שכר הלימוד, ואז ילמדו 55 אלף סטודנטים באוניברסיטאות. בנוסף לכך, יתחילו לימודיהם במוסדות העל-תיכוניים שאינם מוסדות אקדמיים, עוד כ-20 אלף תלמידים. על מוסדות אלה, להכשרת הנדסאים, בתי ספר לפקידות וכו', אנו גאים וזהו אחד ההישגים החשובים שלנו. כלומר, בסך הכל, ילמדו בשנה למעלה ממיליון תלמידים. אם אני רוצה לדייק, אני צריך להוסיף לכל אלה עוד כ-25 עד 35 אלף תלמידים אשר ילמדו במוסדות חינוך שאינם תחת פיקוח משרד החינוך, כמו ת"תים (תלמודי התורה), הישיבות שאינן בפיקוחנו ומוסדות החינוך של הדתות הנוצריות. פרט לאלה, היו עוד כ-20 אלף נערים במסגרת משרד העבודה, ביום חניכות שבועי בבתי הספר התעשייתיים. כך שאין כל הגזמה כאשר מדובר על מיליון תלמידים.

זוהי הפעם הראשונה מאז קום המדינה, שעברנו את המספר של מיליון תלמידים. המספר גדול פי עשרה ממספר התלמידים לפני קום המדינה, וזאת בעוד שהאוכלוסיה עצמה גדלה פי שישה. במגזר הערבי לומדים כמעט פי 15 מאשר לפני קום המדינה. במגזר היהודי ילמדו השנה ב-2.5% יותר מאשר בשנה שעברה, בעוד שבמגזר הערבי ילמדו השנה ב-3.7% יותר מאשר בשנה שעברה. מספר מוסדות הלימוד אשר נפתחו השנה הוא כ-6,500, מגני ילדים ועד לסמינרים להכשרת מורים, ממטולה ועוד אופירה, כולל בתי-ספר בכל שבטי הכדואים. היום נפתחו גם בתי-הספר הישראליים ברחבי העולם. ישנו בית ספר ראוי לשמו בפריז, וישנם עוד שבעה בתי ספר מטהרן ועד בריסל. יש 50 אלף מורים ברחבי הארץ. באזורי חיפה, תל-אביב וירושלים ישנה רוויה בכח אדם, ואפילו עודף קל, פרט למורים במספר מקצועות משלימים. לעומת זאת, מורגש מחסור במורים באזורי הצפון והדרום. פתרנו את הבעיה באיזורים אלה על ידי מורות חיילות, במסגרת השירות הצבאי שלהן. קיבלנו 750 מורים בלתי-מוסמכים נוספים. בסך הכל, מבין 50 אלף המורים, יהיו 2,000 מורים בלתי-מוסמכים. יכול להיות מורה אשר סיים את לימודיו בסמינר, אך לא עמד בבחינות הבגרות המלאות, ולא קיבל תעודת הוראה.

לשמחתי, הצלחנו לפתוח את שנת הלימודים בלי משמרת שניה, למרות שעשרה ימים לפני פתיחת שנת הלימודים צפינו אפשרות כזו. פתרנו את המחסור בכיתות לימוד על ידי שימוש במקלטים למטרה דו-תכליתית, על ידי שימוש בחדרי מורים ובחדרי תפירה.

חילקנו בצורה שונה את החשתיפות בתשלום שכר הלימוד בין הממשלה לבין ההורים, בדרך שיש בה למעשה רפורמה סוציאלית, למרות שלא הוספנו השנה יישובים למסגרת הפטור מתשלום שכר לימוד. השנה תופעלנה תכניות לימוד חרשות, תכנון תכניות במקצועות המשלימים בחטיבת הביניים, ותהיינה תכניות לימוד חרשות גם עבור הגיל הרך בבתי הספר היסודיים. בבתי הספר העל-יסודיים, אנו מתכוננים להגשמת שליש מהרפורמה במערכת החינוך. איפשרנו למנהלים גמישות בבחירת שיטות הטיפוח בבתי-הספר.

ראש הממשלה י. רבין:

בכמה בתי ספר העביתו ההורים את הלימודים.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

במחוז הצפון העביתו ההורים את הלימודים בשני בתי-ספר. במקרה שלישי, ילדי מרחביה סרכו ללכת לגן הילדים בבלפוריה. שני בתי הספר הם בקרית שמונה, לצערנו. האחד הוא בית-ספר תל-חי, שצה"ל השתמש בו בחקופת החופש, והתייחס אליו בחוסר עדינות. אישרנו תקציב של 200 אלף לירות לשם שיפוצים, אך המועצה לא סיימה עדיין את השיפוץ. כלומר, יש כסף, ואני מקווה שתוך כמה ימים הענין יסתדר. בבית ספר אחד פיטרנו מורה מסיבות פדגוגיות, וההורים העביתו את הלימודים כמחאה על כך. בבית-ספר שריגים הנמצא בפרוודור ירושלים הושבתו הלימודים משום שחברת "אגד" העביתה את הקו בטענה שאינו רווחי. ממחר יופעלו טיוליות אשר יסיעו את התלמידים לבית הספר. בדימונה לא החלו בלימודים בבתי הספר המקיף ובגן הילדים, והדבר ייעשה בימים הקרובים. במחוז חיפה, אין לי דיווח באיזה מקום בדיוק, יש קבוצת הורים שלא שלחה את ילדיה לבית הספר, משום שהילדים הועברו מבית-הספר עציון לבית-ספר אחר.

בבית הספר על שם פולה בן-גוריון הגעתי להסדר עם ההורים. ההורים לא העביתו את הלימודים, אך נודע לי כי אינם מסכימים להסדר, והיום אצטרך להפגש איתם כדי לדון בענין. מול האווירה של אומים בהשבת הלימודים שהיתה, אני סבור שוהי פתיחה סבירה לחלוטין של שנת הלימודים.

קצת יותר מדאיגה היא הבעיה הבטחונית, אך אני צריך לשבח את ההורים שבשבוע האחרון נענו להנחיות המנהלים ויש התארגנות לכך. במחוז הצפון החליט צה"ל לבטל את העמירה הצמודה לבתי הספר, בטענה שהוא נמצא בקרבת מקום ובלאו הכי שומר על האזור. זה הכחיל את ההורים. פתחנו במערכת הסברה, ואני שמח שבסופו של דבר קיבלו זאת בהבנה.

שר התיירות מ. קול:

רציתי לשאול את שר החינוך מה קורה עתה עם המחשב

של מערכת החינוך.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

לצערי הרב, החמוטטה מערכת המחשב של משרד החינוך, ולא רק מבחינה טכנית, אלא גם מבחינת המוראל של העובדים. הם לא הצליחו להרכיב תכניות טובות לתשלום משכורות העובדים, ואין לנו ברירה, אלא להפרד מחלק מהעובדים ומהמחשב. יחד עם זאת, נערכנו בדרך אחרת, ואנו נותנים החודש משכורת גדולה יותר לעובדים, מתוך הנחה שתוך חצי שנה נוכל לערוך את החישוב המדויק של המגיע להם. היום מופקדות כל המשכורות עבור החודש הקודם בבנקים.

שר התיירות מ. קול:

ישנו ענין אחר, לא פחות חמור מענין המשכורות. שמעתי ברדיו סיפור נורא על אלה שסיימו לימודיהם בבתי הספר התיכוניים ועמדו בבחינות הבגרות ולא קיבלו עדיין תוצאות המבחנים, על אף שצריכים היו להביא אותם בעת ההרשעה לאוניברסיטאות. הם קיבלו בינתיים רק תעודות זמניות. כיצד יכול להיות דבר כזה?

ראש הממשלה י. רבין:

זו אינה שאילתא ואיננו נכנסים עתה לדיון על כך.

אתה יכול לשאול את שר החינוך בטלפון.

946. משרד ההסברהראש הממשלה י. רבין:

שר ההסברה - בבקשה.

שר ההסברה א. יריב:

אני רוצה להתחיל בכך שאזכיר לפורום הזה מהי הגדרת התפקידים של משרד ההסברה, ובמה מתבטאת אחריותו המיניסטריאלית של שר ההסברה. הדברים באים לידי ביטוי בהודעת ראש הממשלה בכנסת ב-10.3 שנה זו: "הוחלט להקים משרד הסברה אשר ירכז את פעולות ההסברה בישראל ובחו"ל. משרד ההסברה יעמוד בקשר הדוק עם משרד החוץ בעיבוד תכניות ההסברה בחו"ל. מובן מאליו כי עובדי הנציגויות בחו"ל בנושא ההסברה יוסיפו להיות כפופים לשד החוץ ולמשרדו."

המסמך השני עליו אני מסתמך הוא החלטת הממשלה

מה-30.3.74, בה נאמר:

1. "משרד ההסברה ירכז את כל פעולות ההסברה המבוצעות כיום על ידי זרועותיה השונות של הממשלה. המשרד יפעל בתאום מלא עם המשרדים הנוגעים בדבר;

2. המשרד ירכז את פעולות ההסברה בישראל ובחו"ל וינתנו בידו כל הכלים הדרושים להפעלתו."

מתוך נסיוני הקצר, אני מגיע למסקנה שכדי ש**משרד** ההסברה יוכל לעמוד באחריות המוטלת עליו, בהתאם להגדרת התפקידים הנ"ל, אני צריך לקבוע ולהחליט בנושא חלקו של משרד ההסברה בהסברה בחו"ל, בעניין התקציב וסדרי העבודה. כאשר לנושא חו"ל, איני רוצה להתעלם מכך שהעניין אינו פשוט, ואין להגדירו במונחים של שחור-לבן. היו כבר התלבטויות בעבר, שידועות לרוב חברי הממשלה אם לא לכולם, אך ישנה הגדרה ברורה - ההודעה בכנסת והחלטת הממשלה. עברתי על הדברים שנאמרו בעת הדיון בכנסת בנושא זה, וראיתי שחברי כנסת רבים נתנו הסכמתם או התנו הסכמתם להקמת משרד ההסברה, בין היתר בהיותו פעיל בחו"ל, כדי שלא יהיה הרושם שמוקם משרד הסברה רק לענייני פנים, שיש לו קונוטציה של מיניסטריאליזם תעמולה. בתודעת הציבור, למשרד ההסברה יש חלק בהסברה בחו"ל, ולא חשוב מה יהיה תפקידו ואחריותו, וההתנסות בכך כמעט מדי יום ביומו. אני חושב שגם השר גלילי בעת שהיה השר הממונה על ההסברה, עבר את הנסיון הזה. כל פעם אני צריך לשים שלט שבו נאמר כי איני אחראי על ההסברה בחו"ל, כי בתודעת הציבור למשרד ההסברה יש חלק בהסברה גם בחו"ל. איני רוצה לצטט מדברים שאמר בכנסת השר פרס, בעת היותו שר ההסברה: "משטח ההסברה כלפי חוץ, ההסברה לעתונאי חוץ; ההסברה שנועדה להסביר את עמדותיה של ישראל בחוץ, הדבר יעשה על ידי רשות אחת, וזו רשות ההסברה. בנושאים שאינם מדיניים ובנושאים שהם הסברתיים, המגע בין ירושלים ובין חוץ-לארץ יהיה ישיר וללא קפדניות."

כך ראה השר פרס את העניין הזה.

אני רוצה להביא לתשומת ליבכם את הדרך בה מצאתי את הנושא. כזכור, הוקמה בשנתו ועדה בראשות מנכ"ל משרד החינוך מר אלעד פלד. הוועדה התמנתה ב-1969 על מנת לבדוק את נושא ההסברה, והיא הגיעה למסקנה שצריכה להיות רשות הסברה ולא משרד הסברה, ובהתייחסה לנושא ההסברה בחו"ל, היא אמרה את הדברים הבאים: "משרד החוץ ימשיך לעסוק בפעולות ההסברה בחו"ל באמצעות נציגויות ישראל השונות. האחריות לכיצוע פעולות ההסברה בחו"ל תוטל על הממונים על נציגויות ישראל אשר יקבלו את החומר והתדרוך מהרשות בארץ, הן ישירות והן באמצעות משרד החוץ. מחלקות משרד החוץ העוסקות בהסברה ובאירוע תאורגנה מחדש לאור ההפרדה באחריות בין משרד החוץ לבין רשות ההסברה."

במציאות הדברים קשורים זה בזה. אי אפשר להכחיש שההסברה היא חלק אינטגרלי של עבודת משרד החוץ, אך הדגש ששם משרד החוץ הוא באופן טיבעי על עבודה מדינית, ויש מקום להבדלה בין הפעולה המקיפה את העבודה המדינית השוטפת ויחסי הציבור, במובן החיובי של המילה, לבין הסברה. יש לכך דוגמאות ממקומות אחרים בעולם, המצביאות על שיתוף בתחום ההסברה בחו"ל, בין רשויות הסברה לבין משרדי חוץ. כך, למשל, קיים שיתוף פעולה בין ה"סטייט דפרטמנט" לבין ה"יו.אס.אי.אי.", הממונה על תחום ה"פבליק אפירס" ומתאם את פעולותיו עם ראשי הנציגות. ענינו של ה"יו.אס.אי.אי." הוא לשמור על תדמיתה החיובית של ארה"ב באותה מדינה. למשל, בישראל עורך ה"יו.אס.אי.אי." מחקרי דעת קהל על תדמיתה של ארה"ב בעיני הישראלים. הוא עורך סקרים גם בנושא דעת הקהל הישראלית בנושאים כמו הסדר עם ירדן, ואפשר לקבל ממנו הרבה סקרים מענינים מאוד על דעת הקהל בישראל בנושאים מדיניים שונים.

אני רוצה להזכיר את הסכם פרס-אבן, שהוא הסכם עקרוני אליו הגיעו בזמנו שד ההסברה ושר החוץ דאז, לאחר בירורים שהתנהלו ביניהם ברוח חברית, כנות וגלוי לב, ומתוך שיתוף פעולה בנוגע לשיתופו של משרד ההסברה בהסברה בחו"ל. מאחר שהגדרותיו היו כלליות, נכנסנו לדיון עם משרד החוץ לצורך פרוטן. הגענו להסכמה בחמישה סעיפים, אך דעותינו חלוקות בשלושה סעיפים. סעיפים אלה צריכים, לדעתנו, לבטא את השפעתו המעשית בשטח של משרד ההסברה. אי קבלתם של הסעיפים הנ"ל תרוקן את ההגדרה שציטטתי קודם - "ירכו פעולות הסברה בחו"ל" - מכל תוכן.

ראש הממשלה י. רבין:

אולי הסביר מה השוני בין ריכוז ההסברה בחו"ל לבין ריכוז ההסברה בארץ.

שר ההסברה א. יריב:

לדוגמא, התכנית הכלכלית. כדי להסביר את התכנית הכלכלית ישבו גורמי ההסברה עם גורמי משרד האוצר, ויחד סיכמנו על תכנית פעולה, מה יש לעשות בתחום הסברת התכנית הכלכלית בארץ, לפי ההגדרות שאליהן הגענו יחד עם משרד החוץ. ההגדרות שאליהן הגענו עם משרד החוץ אינן מאפשרות פעילות הסברתית כזו בחו"ל.

שלוש הנקודות, שנשארו שנויות במחלוקת, הן אלה: א. הפעלתם של מרכזי אינפורמציה שקיימים היום במספר מצומצם, ולדעתנו, יש להרבותם.

ראש הממשלה י. רבין:

איפה ישנם מרכזים כאלה?

שר ההסברה א. יריב:

קיים אחד בניו-יורק, אחד בלונדון ומעט בפריז.

ראש הממשלה י. רבין:

אני פרקתי את המרכז שהיה בניו-יורק. הוא לא היה שווה שום דבר, והיה זה רק בזבוז כסף.

שר ההסברה א. יריב:

יש חלוקי דעות ביחס למוסכם בהסכם אבן-פרס, בדבר הנחיה מקצועית בעניני משרד ההסברה בחו"ל. הפירוש שלנו הוא יותר רחב והוא גם טכני, ואילו הפירוש של משרד החוץ הוא יותר מצומצם ובעיקרו טכני, ופירושו העברת חומר משרד ההסברה לחו"ל באמצעות משרד החוץ.

התקציב ההתחלתי של משרד ההסברה היה 24 מיליון לירות, לפני שירד גרזן הקיצוצים על התקציב הזה. התקציב הזה מורכב מן הסכומים הבאים: למה שנקרא משרד ההסברה פרופר - הנהלת המשרד, מטה שהמשרד צריך להקים כדי להתחיל לפעול, ופעילות התחלתית נוספת - 2.7 מיליון לירות. ממרכיבי משרד החוץ שצריך היה להעביר למשרד ההסברה לפי החלטת הממשלה - 10.5 מיליון לירות, לשכת העתונות הממשלתית - 2.7 מיליון, ולשירותי הסברה אשר מורכבים ממשרד ההסברה, אשר עוסק בהסברת פנים, ומשירותי הסרטים - 8.1 מיליון. בסך הכל 24 מיליון. במסגרת הקיצוצים שעברו על כל תקציבי משרדי הממשלה, צריך היה לקצץ מתקציב משרד ההסברה סכום של 3 מיליון לירות, כך שהתקציב היה צריך להיות 21 מיליון. לעומת זאת, גדלו הציפיות עם עצם הקמתו של משרד ההסברה, ומיד התיצבה שורה של תובעים, אשר תביעותיהם בחלקן אינן מוצדקות, אך בחלקן הגדול הן לגיטימיות. המדובר הוא בשטח ההסברה בארץ ובחו"ל. למשל, במה שנוגע לעולים, למשל הסברה בשטח אזורי המצוקה. היתה אצלי משלחת של אנשים אשר נשלחו לאמריקה הלטינית כדי לערוך שם בדיקה בנושא ההסברה שלנו שם ובנושאים אחרים בארה"ב. משרד ראש הממשלה העביר אלי דו"חות מגורמים שונים אשר באו בטענות על מצב ההסברה בארץ ובחו"ל. אני רוצה להזכיר את מתקפת ההסברה הערבית בחו"ל. אני חושב שהעניין ידוע לכולנו. אם תרצו אוכל להכנס לבירור ולניתוח הסקרים. אני רוצה לומר כי לאחר הקיצוץ הזה, גם אם נייעל את הקיים, ויש מקום לכך, פירוש הדבר, מבחינת הקיצוץ, שצריך להוסיף על כך את הגרעונות אליהם נכנסו גופים קיימים בגלל מלחמת יום הכיפורים. מדובר על שלושה מיליון לירות גרעון של מרכיבי משרד החוץ, אשר צריכים לעבור למשרד ההסברה, ועל הסכום להסברה באזורי מצוקה, אשר הוצא כולו בעקבות מקרי קרייט-שמונה ומעלות. פירוש הדבר שאנו עומדים עם התקציב שאיתו אפשר יהיה לפעול בהיקף פעולה שהיה קיים לפני שקם משרד ההסברה, ואי אפשר יהיה לחרוג מפעולת ההסברה כפי שהיתה קיימת לפני שנה.

ונקודה אחרונה, אני רוצה להזכיר את החלטת הממשלה שמשרד ההסברה ירכז פעולות הסברה ויינתנו בידו כל הכלים הדרושים. על סמך נסיוני בחודשים אלה, הציבור וכלי התקשורת רואים במשרד ההסברה ובשר ההסברה אישית את האחראים לנושא, ולא חשוב מהן ההגדרות בשטח. הם רואים אותנו ככתובת להסברת נושאים שהממשלה עוסקת בהם כממשלה; ב. הם רואים במשרד ההסברה כתובת לכך שחברי הממשלה יתבטאו פחות או יותר בקול אחד בנושאים מרכזיים שבהם דנה ועוסקת הממשלה, ואני לא מתעלם מהמציאות הלגיטימית שזוהי ממשלה קואליציונית שישנו בה המערך וכולי. רואים במשרד ההסברה ובשר ההסברה כתובת להסברה על אירועים חשובים גם אם הממשלה אינה דנה בהם כממשלה. לדוגמא, עניין הבישוף קאפוצ'י, או אם היתה הזמנה של קיסיןג'ר לראש הממשלה לבוא לווינגטון לפני שהיה דיון בממשלה על כך, היתה תגובה כזו או אחרת, או הודעה כזו או אחרת, מיד יש פניה אל שר ההסברה בשאלה מה יש לממשלה לומר בעניין זה.

ונקודה אחרונה: רואים במשרד ההסברה גורם אשר חייב לסייע בקבלת מידע בנושאים שונים. כל זה מחייב נוהלים אשר יאפשרו לפעול כראוי, כפרט תוך תאום עם משרד ראש הממשלה ומזכירות הממשלה.

בסיכום, אני רוצה לומר, קראתי את הדו"חות השונים אשר קיימים בנושאי ההסברה ומערכת ההסברה, כמו הדו"ח של ועדת פלד, שוחחתי עם אנשים שערכו מחקרים בנושאים אלה, וידועה לי הפרובלמטיקה של משרד ההסברה. למרות הפרובלמטיקה הזו ועל סמך נסיוני הקצר, אני חושב שיש מקום למשרד ההסברה, אך הוא יוכל למלא את שליחותו בתקופה זו, והשר יוכל לשאת באחריותו המינסטריאלית לכך, אם הגדרת התפקידים, כפי שבאה לידי ביטוי בכנסת ובהחלטת הממשלה תתקבל, ואם יעמוד לרשות משרד ההסברה אותו תקציב. אני לא מדבר על התנאים האובייקטיביים - קשיים טכניים של הממשלה וכו'. הסכומים שהזכרתי כאן אינם פוגעים מעל ומעבר. אני מדבר על כך שבמקום קיצוץ של 4 מיליון, יינתן תקציב של 23 מיליון להסברה, וייקבעו סודי עבודה מתאימים. בתנאים כאלה, אהיה ברצון שר ההסברה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני בהחלט חושב שאנו צריכים משרד הסברה, לא משרד תעמולה אלא משרד הסברה, ובעיני הרגש הראשון הוא דווקא על הסברה בתוך ישראל. אני מתכוון לדוברות והסברה שכל משרד או כל שר עושים בתחומם-הם, אלא אני מתכוון למערכת סיסטמטית ומתוחכמת שתפקידה להסביר לעם ישראל איפה הוא חי, מה הבעיות העיקריות ומה מדיניות הממשלה. התנסינו תקופה ארוכה מאוד בלי משרד כזה, ואני חושב שהצורה בה הסברנו את עצמנו לצבור באמת היתה בלתי מתקבלת על הדעת ובלתי מספקת. אני יודע שהיו כל מיני וורסיות לגבי הממונה על ההסברה ומתאם ההסברה, אך משרד עם מנגנון ועם תקציב, שזה יהיה תפקידו לא היה, ולדעתי זה חסר, ואם יהיה, אני מעריך שהקטע הזה יטופל בצורה הרבה יותר טובה. כך שאני רואה את תפקיד ההסברה כלפי פנים כסיבה ונימוק עיקריים לקיומו של משרד כזה, וברור שללא תקציב ואמצעים אי אפשר לקיים את הפעולה. לכן אני בעד הקדשת תקציב צנוע למטרה זו, כמו לכל מטרה אחרת.

אשר להסברה כלפי חוץ, עליה עמד שר ההסברה בשימו דגש די רציני, אני מבין את הפרובלמטיקה, אך אני חושב שבדיון יותר מפורט ובפורום יותר מצומצם, בהחלט אפשר להגדיר מי עושה מה. אהרלי'ה הביא כמה דוגמאות של נושאים שלמעשה משרד החוץ אינו צריך לטפל בהם בחו"ל, ונראה לי שצריך לסכם שהענין יבדק ויסוכם בפורום יותר מצומצם ויותר בקי, אך לגופו של ענין, אנו צריכים משרד הסברה ומשרד הסברה שרואה כמאמץ עיקרי את ההסברה כלפי פנים, ולצורך זה יש להעמיד לרשותו תקציב.

שר התיירות מ. קול:

אני בעד הקמתו של משרד הסברה, כי זהו שטח שהיה עזוב עד כה, והוא צריך להערך אחרת. אני בעד מתן ביטוי מלא לכולם בטלוויזיה וברדיו, אך צריך גם קצת איזון בהצגת הדברים בארץ וגם בחו"ל. בחו"ל ישנה מתקפה ערבית עצומה, יש לערכים כסף ללא הגבלה, הערכים אינם זקוקים לאחוזים משדות הנפט באבו-רודו, הם מקבלים את הכסף ללא הגבלה מנסיכויות הנפט. הוחלט כאן על מדיניות הפלשתינאית, לדעתי מדיניות לא טובה, אך ברור לגמרי שהנושא הזה עומד במוקד הפעילות ההסברתית הערבית ומציגים את הנושא הפלשתינאי כענין של מלחמת שחרור של עם נרדף, וההסברה הישראלית בנושא זה אינה משיגה את המטרה שלה. היא צנועה, ונערכת ללא אמצעים מספיקים. אפילו מי שחולק על הקו של הממשלה בנושא הפלשתינאי, צריך להבין כי מה שהוחלט, הוחלט רק בינתיים ועוד ישונו לדון בכך. אך להשאיר זאת כך, זהו ענין חמור מאוד, כי אין ידיד של ישראל אשר אינו סבור כי אנו שוגים בתחום זה, והענין אינו מוסבר.

קראתי עכשיו את הראיון שנתן סאדאת לעתונאית מלבנון, וממנו מתברר שהסכם אלכסנדריה שנחתם בין חוסיין לסאדאת שונה מכפי שהסביר אותו שר החוץ בשעתו לממשלה. לפי מה שאמר סאדאת, נתנו לאש"פ לייצג גם את הפלשתינאים בגדה. אנו נמצאים בדפנסיבה בשטח זה, בעוד שענין ההסברה הוא חלק מהמערכה המדינית. את החלק הזה, אי אפשר לבצע על ידי תותחים. על כך צריך לדון ראש הממשלה יחד עם שרי החוץ וההסברה, על מנת להגיע איתם להסדר. לא אנו בפורום כה גדול נגיע לפתרון הבעיה. אך אין לי ספק שאנו חייבים לחזק את מערך ההסברה בחו"ל. כאשר הדברים מגיעים לבטחון, להוצאות רכש ולכל מה שנחוץ, אין כל בעיה של כסף, וכאן מדובר במיליארדים. אך כאשר זה מגיע למלחמה בתחום הפוליטי, כאשר היא חלק מהמערכה הכוללת, רואים בכך פרופוגנדה. זוהי גישה לא מציאותית, שאינה מקובלת בעולם. צריך להסתכל על ההסברה כעל חלק מהמאבק שלנו לקראת העתיד. לא במקרה הערכים פותחים יותר משרדים ועושים יותר פעולות הסברה, קונים עתונים, קונים יותר בטאונים, קונים שירותי טלוויזיה. כל פעם אנו לומדים לדעת שעוד בטאון נקנה על ידם. מה שקרה בלונדון עם ה"טיימס" בזמן האחרון, זוהי מכה קשה. זה היה עתון די אוהד את ישראל, שיש לו השפעה על דעת הקהל. מופיעים בו עתה מאמרים כפי שמופיעים, והתגובות שלנו על כך היו בקול ענות חלושה. אני רואה את ענין ההסברה כמוקד גדול במאבק הפוליטי והצבאי שלנו. לדברי חשר בר-לב, אני רוצה לומר כי ענין ההסברה בחו"ל אינו פחות חשוב מהענין הפנימי. משום כך, אני בעד קיומו של משרד ההסברה. אני מבין שיש בעיות רציניות, כיצד להסביר דברים. ישנו הסכם פרס-אבן, אך על הנושא כולו צריך לדון ראש הממשלה יחד עם שר ההסברה ושר החוץ, על מנת לברר את הענין. אך הגרסה לפיה יש צורך בהסברה בארץ ואין צורך בהסברה בחו"ל, אינה מקובלת עלי ואני מתנגד לה. זוהי גישה שהיתה מקובלת בעבר,

והיא משקפת אינטרסנטיות של עתונים ואמצעי תקשורת אחרים שאינם מעוניינים בכך. לכל ענין ההסברה יש סיכוי, אם המשרד הזה יצליח לרכז לא רק כספים, אלא גם בעלי כשרון אשר יוכלו לבצע את העבודה ברמה המתאימה, ולא כתוספת למה שישנו. המשרד הזה אינו צריך להיות קומבינט של מה שיש במשרד זה או אחר, אלא לקבל תנופה אחת.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

לסדר, לגבי הדיון שלנו, לפני שישה חודשים הוחלט על הקמת משרד ההסברה, הוגדרו הסמכויות והושגה הסכמה בין שרי החוץ וההסברה דאז. אני מבין שנתגלעו בעיות בשני מישורים, במישור הסמכויות ובמישור התקציבי. אם אנו רוצים שהדיון היום יהיה על השאלה מי בעד הסברה, וכולנו בעד הסברה, צריך לקיים דיון קונסטרוקטיבי על השאלה אשר עומדת על הפרק, וצריך להתרכז בנושאים שלגביהם יש בעיות. כדי לעשות זאת, צריך לשמוע את שר החוץ לגבי התחום הסמכותי ואת שר האוצר לגבי התחום התקציבי, ואחר כך לקיים דיון. אם הדיון יהיה על השאלה מי אוהב הסברה טובה, כולנו נהיה בעד.

ראש הממשלה י. רבין:

אני בעד הצעת שר המשפטים. שר החוץ, בבקשה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

מבחינה אישית כל שר חוץ, ויהיה מי שיהיה, צריך להיות מעוניין בקיום משרד הסברה, לפחות כדי שיימצא בו "שעיר לעזאזל" בכל הנוגע למחדלי ההסברה. הדברים שתאר השר קול על היוזמה הערבית הגדולה ועשירה, הכל אמת, וגם אם שר האוצר יעמיד את כל התקציב הדרוש, האמינו לי שזהו עדיין טיפת מים בדלי.

שר ההסברה א. יריב:

אפילו זה לא.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני זוכר שלפני למעלה מ-5 שנים היתה הצעה של ראש הממשלה דאז לוי אשכול להקים משרד הסברה בראשות השר גלילי, והיה ויכוח בין השרים גלילי ואבן על סמכות משרד ההסברה והסברת חוץ, ועבדכם הנאמן, שלא חלם אפילו להיות שר חוץ, חלק על דעתו של השר גלילי, כאשר רצה שהסברת החוץ תיעשה במישורין על ידי משרד ההסברה עם מרות על האנשים היושבים בשגרירויות. אני צריך לומר לכם את יחסי האישי אל ישראל גלילי מאז ועד היום. אני חושב שאפילו אבן הופתע מהעמדה שנקטתי אז, כי דבר אחד למדתי, שבמה שנוגע לזיקה סמכותית, אסור שתהיינה שתי כתובות לאיש אחד או שתי כתובות לנציגות אחת, כי אז יהיה צורך במשרד שלישי בדומה לממונה על יחסי עבודה במשרד העבודה, אשר יצטרך לתאם כל הזמן בין משרד החוץ לבין משרד ההסברה. העובדה, שריכוז תשומת הלב כבר בראשית קיומו של משרד ההסברה הוא על הסברת חוץ, כאשר ענין הסברת הפנים עדיין רחוק מלהשביענו נחת, מעידה שהפניה נעשית למקום המהווה כתובת, תוך טיפול לא משמעותי בענייני הסברת פנים. מעולם לא התנגדתי להקמת משרד ההסברה, או לקיומו של משרד ההסברה, כולל בשלב הסופי כאשר הוחלט על הקמת משרד ההסברה, ואני מוכן להעמיד לרשות שר ההסברה את כל היחידות שעליהן החליטה הממשלה כי תועברנה ממשרד החוץ למשרד ההסברה ואפרטן, כשם שהעברתי בשעתו את כל היחידות שהיו במשרד החינוך לשר ההסברה דאז שזמון פרס.

שר הבטחון ש. פרס:

אפילו לחצת עלי לקבלן.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הוחלט להעביר ממשרד החוץ למשרד ההסברה את היחידה לפרסומים, את היחידות העוסקות באישים המבקרים ובנציגי קבע של העתונות הזרה. כמו כן, הוחלט על העברת המדור לאורחים זרים, להוציא אורחים רשמיים ואישים מדיניים המוזמנים על ידי משרד החוץ. הוחלט על היחידה לסרטים ולטלוויזיה, יחידה שאינה משמעותית כל כך לצערי, את יחידת ההדרכה המקצועית ואת יחידת התערוכות. יתרה מכך, כאשר נכנסתי לעבודה ויריב נכנס לתפקידו החדש, הודמנו ביוזמתי ואמרתי לו שאני מציע כי נמנה צוות משותף לשני המשרדים אשר יעבור על ההחלטה ויבדוק את יישומה לשפת המעשה, ומה שיהיה מוסכם על הצוות, אני מוכן לקבל מראש. אם תשארו שאלות שנויות במחלוקת, נפגש בינינו ונסכם. אם לא, נפנה אל ראש הממשלה והוא יבדוק או יביא לממשלה את הצעותיו. הצוות מונה והגיע להסכם על כל הסעיפים מינוס שניים. סיכמנו כי ביחס אליהם אפשר קודם לברר עם יריב. יום בהיר אחד טילפן אלי אהרליך ואמר, שזה יקח זמן עד אשר נפגש, לכן כדאי לפסוח על השלב הזה וללכת ישד אל ראש הממשלה. הסכמתי לכך ובאנו אל ראש הממשלה.

רבותי, ההסברה היא פונקציה של מדיניות, ולא מדיניות היא פונקציה של הסברה. מדיניות כאשר היא מוצלחת ומובנת, היא מסבירה את עצמה. מדיניות שאינה מתקבלת על דעת הוולת, לא תוסבר על ידי מערכת הסברה, אם כי גם אז צריך להסבירה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

כמעט כמו לגבי הפיקוח על הבנקים.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הדוגמא שהביא חשד קול נכונה. אני חושב שבמשך שנים לא היתה לנו פעולת הסברה נכונה, אבל כאשר יש נושא קשה כמו הבעיה הפלשתינאית, שלגבי יש תערובת של רחמנות על הפליטים, ציניות ושינאת ישראל, האם שרי החוץ וההסברה יוכלו לפתור את הבעיה הפלשתינאית? אך גם כך יש מה להסביר. גם אני אומר שיש קשר בין הסברה בארץ לבין הסברה בחו"ל, אך השאלה היא במה מדובר? בארץ יושבים אישים וכתבי טלוויזיה מכל העולם, ואי אפשר לקיים היום שתי מערכות הסברה שונות, בארץ ובחו"ל. מה שידוע פרל סמיט מהארץ, עשרה שגרירים בחו"ל לא יצליחו לתקן. אין עתון רציני בעולם שאינו מיוצג בארץ, ואין ארוע בארץ שאינו מכוסה על ידי אמצעי התקשורת העולמיים. אז מה? כאן נדבר בלשון אחת ושם בלשון אחרת. האמינו לי, שמוראל גבוה יותר והסברת סתומות לציבור שלנו בארץ זוהי אוטומטית הסברה גם לחו"ל, מבלי שהוצאנו על כך אגורה שחוקה אחת, ואם יהיה טיפול מתאים באמצעי התקשורת בארץ, האמינו לי שזה ישפיע על ההסברה שלנו בחו"ל יותר מכל הנספחים שלנו שם.

שר הבטחון ש. פרס:

את הנספחים להסברה אתה מציע להעביר למשרד

ההסברה?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

כמו שהוחלט. לעומת זאת, ההפרדה שעריך יריב, שאנשי משרד ההסברה יעסקו בהסברה בחו"ל ואנשי משרד החוץ יעסקו במדיניות בחו"ל, אינה נראית לי. לא רק שהסברה היא פונקציה של מדיניות, אלא ש-99% מאנשי משרד החוץ בחו"ל עוסקים בהסברה. מה עושה קנסול שכות-אל בעיר שכוחת-אל? מה עושה שגריר בארץ שאיננו קונים ממנה נשק ואין עמה מסחר גדול ואין היא ערבה להסכם נסחר עם סוריה? אם תבדוק זאת, יתברר לך שהנציגים הדפלומטיים במקומות חשובים כמו וינה, אוסטריה, הודו, ואמריקה הלטינית עוסקים בהסברה ואילו היה משרד הסברה פורה אשר יספק לנו חומר, היה משרד החוץ סופג אותו ברצון ומפיץ אותו, והיתה לכך אז יותר השפעה על פעולתנו מאשר עד כה.

על מה הויכוח? הויכוח פשוט מאוד. קיבלנו על עצמנו את כל החלטת הממשלה. אהרלי'ה הביא לכאן כאסמכתא את הודעת ראש הממשלה בכנסת. בסוף הודעתה אמרה ראש הממשלה דאז, גולדה מאיר, כי סמכות משרד החוץ לגבי הנציגויות בחו"ל אינה משתנה. זו מעין הצהרת בלפור שכל אחד מוצא בה מה שהוא רוצה. גם בויכוח בין אבן לבין פרס, כאשר הגיעו לבסוף אל גולדה, היה ברור שכאשר מדובר בסמכות על הנציגים בחו"ל, הסמכות היא של משרד החוץ, וההסברה בחו"ל נעשית באמצעות משרד החוץ. לא רק שאנו מוכנים לקבל מה שמשרד ההסברה יתן, אלא אף נזמין עבודות אצל משרד ההסברה. דוגמת שירות ההסברה בארה"ב שהיא באמת דוגמא נפלאה. היא בוודאי תשעז לבב כל שר הממשלה, ושר האוצר בפרט. לא הצלחנו אפילו להקים מרכז להפצת התרבות העיברית והלשון העברית, או בנוסף לנציגות של משרד החוץ, נקים נציגויות להסברה בחו"ל. עוד לא הגענו להתנבאות בשפה אחת על כל שרי הממשלה, וגם זו תהיה בעיה, או כיצד אפשר להביא את הדוגמה של היו.אס.אי.אס? זה אינו רלוונטי. ישנו היום מרכז הסברה קטן בלונדון. יצחק הזכיר שהיה מרכז בניו-יורק והוא חיסל אותו. הכל נשען על כח אדם מועט ואמצעים מוגבלים. אמרתי שמרכז ההסברה המזין יהיה בידי משרד ההסברה. כולנו מהווים ממשלה אחת, אך בחו"ל לא יתכן שתהיינה שתי מרורות, ואני מצטער שמוזה שלושה שבועות מפיצים שמועות כאילו שר החוץ מתנגד לקיום משרד ההסברה. אמסור הודעה אישית שאני בעד קיומו של משרד הסברה ושר ההסברה הנוכחי בראשו. אם הוא רוצה בהגדרת סמכויות, תהיה הגדרת סמכויות. אני מסיים ואומר שכל מה שהוטל על משרד החוץ להעבירו, במסגרת היחידות המועברות אל משרד ההסברה, או שהועבר או שיועבר. אנו מוכנים לשיתוף פעולה פורה ומלא, כי זוהי ממשלה אחת, אולם לא אוכל להסכים שתלכנה הוראות ישירות ממשרד ההסברה אל הנציגויות בחו"ל. אין שתי כתובות. הסכמנו לקבל את היעוץ המקצועי של משרד ההסברה, אך הכל דרך הצינור של משרד החוץ.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני בעד קיומו של משרד הסברה עם תקציב מקוצץ. בשלוש הנקודות השנויות במחלוקת, הייתי מבכר שלא הממשלה כולה תכריע, אלא ראש הממשלה יפסוק, וישאיר אותנו מחוץ להחלטות אלה.

השר ש. אלוני:

מדוע?

שר האוצר י. רבינוביץ:

כי אלה דברים שצריכים להתברר בדרך פנימית ביותר. יקשיב ראש הממשלה ויפסוק מה שיפסוק, ויקבלו השניים מה שיפסוק.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

גם לגבי התקציב?

שר האוצר י. רבינוביץ:

לא. אני חושב שריכוז התקציבים השונים של ההסברה במסגרת משרד אחד הוא חשוב. זהו תקציב של 24 מיליון לירות, מקוצץ ב-3 מיליון לירות. אני חושב שהשנה הזו גזרנו על עצמנו קיצוצים כל כך דרסטיים, שאפשר להסתדר במסגרת תקציב זה. לקראת השנה הבאה נשב ונדון שוב. אני רוצה לומר לכל חברי ממשלה, כי שמעון פרס שיחיה, הגיש לנו לאחר אישור התקציב סכום של 300 מיליון לירות להעלאת משכורות של עובדי הבטחון. אני חושב שצריכה להיות שם תוספת, אך אתנגד בכל תוקף שנוסף למה שקצצנו וגזרנו על עצמנו, תהיינה תוספות כאלה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מוחה בתוקף על הצגה חד-צדדית של העניין.

ראש הממשלה י. רבין:

כאשר נגיע לנושא זה, נדון בו.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני בעד זה שראש הממשלה יפסוק בשלוש הנקודות שצריך לפסוק לגביהן, ומשרד ההסברה יפעל במסגרת התקציב המקוצץ. לאחר 7-8 חודשים אלה נדון הלאה.

חשר ש. אלוני:

חשבתי שאנו עוסקים בהסברה. אני מבינה שאיננו עוסקים בכך, אלא בחלוקת סמכויות. אני רוצה להעיר, כי אמנם אנו הולכים לפי מדיניות של קיצוץ בתקציבים והידוק חגורה, אך המסקנה צריכה להיות שיש להגדיל את תקציב משרד ההסברה ולא להקטין, כי גם במדיניות פנים וגם בחו"ל צריך לבצע פעולת הסברה יסודית. אנו לא יכולים ללכת אל עובדי הרדיו, הטלוויזיה והעיתונים החופשיים והבלתי תלויים, ולומר להם איך להכין כתבות. אך בהחלט צריך להציג את המדינה במצב בו היא נתונה, וכאשר מדובר על איכות חיים אחרת, באמצעות מערכת הסברה בכל כלי התקשורת, זה עולה כסף וצריך לעשות זאת היטב, כדי שלא יהיה זה שקושי.

אשר להסברה בחו"ל, מבלי להכנס לפרטים, אני מסכימה עם משרד החוץ שהמדיניות היא הקובעת, אך צריך להסביר הרבה יותר מאשר מדיניות שוטפת. העולם השלישי הוא אוטומטית נגדנו, הגוש המזרחי גם כן, והעולם המערבי חי בהרגשת אשמה כלפי העולם השלישי. צריך להסביר את התנועה הלאומית הישראלית, את תנועת העזרור הישראלית וענינים של זהות, מהות וכל מה שקיים כאן, ואלה אינם נושאים של מדיניות שוטפת. אני מסכימה שמדיניות שוטפת ודיפלומטיה גם הם בידי משרד החוץ. אני מצטערת על שאין לנו מוסד דוגמת המכונים הבריטיים או המכונים הצרפתיים, אשר יכול ליצור אווירה אחרת סביב מערכת ההסברה שלנו. ביחסים שלנו עם העולם היהודי, אנו מעין אימפריה, וחפקידנו לספק את המשמעות שמעבר למשמעויות הפוליטיות השוטפות. זה דורש הרבה מעבר למדיניות יומיומית שוטפת, ולגבי זה אין לי צל צלול של ספק.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

על הקמת משרד ההסברה הוחלט לפני חצי שנה או פחות. איני יודע אם לא היה קם, מה היתה עמדת הממשלה, אך היות והוחלט לפני חצי שנה על הקמתו, ואין לנו די נסיון לגביו, איני חושב שהדבר יתקבל כרציני, אם נחליט עתה לבטל את משרד ההסברה. אני חושב שמשרד ההסברה צריך להתקיים ויש לכך כמה סייגים ומגבלות. הדבר הפרובלמטי בעיני היה הכפילות שתוצר בין משרד החוץ לבין משרד ההסברה בפעולות בחו"ל. מי שיוודע כיצד בנויה שגרירות בחו"ל, יודע שתוצר כפילות סמכותית בין שר החוץ לבין שר ההסברה שינחה את הנציגים בחו"ל. תוצר כפילות של קוי הסברה שונים, וכתוצאה מכך נדבר גם בחו"ל בשפות שונות. אני רואה את עיקר פעולת ההסברה של משרד ההסברה בארץ ולא בחו"ל. נכון שמה שמושמע כאן, נשמע גם בחו"ל, אך אם משרד ההסברה יזרים אינפורמציה באמצעות משרד החוץ ויזין את משרד החוץ בחומר, זה ישקף פעולה בחו"ל. לכן אני שם את הדגש על הצורך בהסברה בארץ. כל ממשלה במדינה מודרנית שהיא נון-קונפורמיסטית, ואמצעי התקשורת בה הם אנטי-ממסדיים, הממשל בה נמצא בכוננות מתמדת. הרדיו והטלוויזיה הם המבקר והאופוזיציונר הגדול ביותר של הממשלה. מכאן שממשלה שאינה יוצרת לעצמה כלי יעיל להשפעה על דעת הקהל, כדי להסביר את עצמה, הינה אבודה בעיני דעת הקהל. הסטרט שלנו אינו שווה, אם אין כלי כזה. איני רוצה לתת עצות לשד ההסברה, אך אני חושב שהתפקיד הראשון של משרד ההסברה - ואף משרד אחר לא יעשה זאת בנפרד - שיהיה זה שיחזיק את היד על הדופק של דעת הקהל, באמצעות סקרים, כדי שהממשלה תדע מה העם חושב על כל בעיה בכל רגע.

עתה מלאו שלושה חודשים לתחילת כהונתה של הממשלה הזו. זו התקופה האידיאלית ליצור מגע בין הממשלה כצוות לבין דעת הקהל, ולדעתי הפסדנו את הסגור של שלושת החודשים הראשונים. משרד ההסברה צריך לשקוד על הפגשת הממשלה עם ציבורים שונים. אני מצטער שהממשלה אינה מתחלקת לצוותים כדי להפגש עם ציבורים שונים מדי פעם בפעם, כמו עם הנהגות פוליטיות של התנועה הקיבוצית, עם מעצבי דעת הקהל בתנועה הקיבוצית, שחברי הממשלה יופיעו לפנייהם וידברו איתם, עם תנועת העבודה באינטליגנציה. צריך להיות איזה משרד אשר יתכנן את המפגשים בין הממשלה לבין הציבורים האלה. אי קיומן של מסגרות אלה, הוא מחל גדול. צריך להיות צוות של שדי הממשלה אשר יתייצב מול הציבור ויאמר מה הממשלה חושבת. הממשלה צריכה לדבר אל קבוצות שונות של אוכלוסיה, למשל, בעיירות פיתוח או אל הדור הצעיר, ואפשר להביא עשרות דוגמאות. משרד ההסברה יוכל לתת דעתו על כך.

ודעה אחרונה בנושא התקציבי: אם יש משרד הסברה, צריך לציידו באפשרות לפעול. אהרלי'ה צודק באומרו, כי אם אין משרד הסברה, אין ציפיות ממנו. כאשר יש משרד הסברה, גדלות הציפיות שיש לציבור ממנו, וחייבים לתת לו לפעול. אני יודע את קשיו של שר האוצר ומבין את מצבו, אך אני חושב שצריך לקצץ בתקציב משרד ההסברה, אלא אף לתת לו תוספת. פרט למשרדי הבריאות והסעד, אני מציע שכל משרד יפריש חלק מתקציבו למשרד ההסברה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

האם החינוך יוכל עוד להפריש לו זה היה קיים במסגרת התקציב במשרד החינוך, זה היה הנושא הראשון שהייתי מקצץ בו.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

בנושא התקציב צריך לבוא לקראת שר ההסברה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

פונקציות ההסברה היו מפוצלות בין משרד החינוך, משרד ראש הממשלה, משרד החוץ ומשרד הבטחון במידה מסוימת והתקבל על הדעת שיש לעשות מאמץ ריכוזי בתחום ההסברה. אפשר היה לעשות אחד משני דברים:

א. להקים רשות הסברה במשרד ראש הממשלה, אשר תקבל עוצמה ואוטוריטה מעצם היותה קשורה במשרד ראש הממשלה, גם אם בראשה היה עומד שר. אפשר היה ללכת בדרך שניה של הקמת משרד מיוחד להסברה. הלכנו בדרך של משרד מיוחד, ולא אצביע עתה בעד ביטולו, כי אני חושב שצריך להתנסות תקופת זמן סבירה. אני משוכנע שזוהי הדרך הנכונה, אך אני רואה טעם לפסוק עכשיו, ואני מצטער שהנושא עולה על סדר היום גם בנוגע למגבלות התקציביות, ועוד אומר על כך משהו. אני חושב שיש יתרון ממשי, לפחות לכאורה, בריכוז הפונקציות המעובדות ממשרד החוץ במסגרת משרד ההסברה. משרד ההסברה הוא בעל משמעות, כי הוא נועד למלא את הפונקציה של דוברות הממשלה במובן החיובי של המילה, כפי שנעשה זאת שמעון בזמן הקריטי של הפרדת הכוחות.

ב. שר הממונה על תחום מסוים, יכול להשרות ולהשפיע. למרכז ההסברה, שירות ההסברה וההוצאה לאור, שירות הסרטים וכו', מתווספות יחידות המועברות למשרד ההסברה ממשרד החינוך. יש יחידות כפולות במשרד החינוך ובמשרד החוץ, ויכול להיות שניתן יהיה לחסוך את הכפילות על ידי ריכוז היחידות האלה במשרד ההסברה. מוסיפים לכך את הטיפול באורחי המדינה, פרט לאורחים רשמיים, ואת האלמנט של תערוכות, יש כאן ריכוז של אלמנטים שאולי ימנע בזבוז משאבים, ואני מצטער על שאנו נכנסים לדיון שטח על כך סימן שאלה בטרם עת. מה שאנו אומרים בישראל מגיע לכל קצווי תבל. בדו"ח ועדת פלד נאמר כי אחד העדים נשאל באיזו בירה לדעתו צריך לרכז את רוב ההסברה, והתשובה היתה בירושלים, כי מה שנעשה כאן, מה שמחלט ומה שמוסבר כאן - מגיע אל כל העולם.

באשר למרכזי הסברה, אני יודע אם הם צריכים להיות או אינם צריכים להיות. יותר נראה לי שירושלים תדבר, בבחינת "כי מציון תצא תורה", מאשר ממרכזים ברחבי העולם. במה שנוגע למחלוקת על פשר המונח הנחיה

מקצועית, העניין צריך להלמד על סמך הנסיון. משרד החינוך צריך לעסוק בהסברה באמצעות נציגויות ישראל, אך הנציגים אשר עוסקים בהסברה צריכים לקבל את החומר והאינפורמציה ממשרד ההסברה. לא הייתי מציע להחליט על דרך שפירושה יצירת כפילות. משרד ההסברה צריך להיות גורם מפרה ומעביר חומר ואינפורמציה לגורמים שלנו בחו"ל, בין אם יש שם נספחי הסברה ובין אם לאו. בניגוד לשם-טוב, אני סבור כי הנימוק של ציפיות ממשרד ההסברה אינו הנימוק המכריע. כל אחד מהשרים עומד מול ציפיות. אני יודע על שורה של ציפיות במשרד החינוך, שהשנה אי אפשר לעמוד בהן. לא רק שלא יכולנו להתקדם בתחום החינוך בשורה של מפעלי טיפוח, אלא היינו צריכים אף לקצץ בהם. אני לא אומר שחייבים לקצץ שלושה מיליון. מצדי, אפשר לקצץ רק מיליון אחד, כדי שישאר כסמל שגם משרד ההסברה כלול במסגרת הקיצוצים. אני מניח שאפשר להוסיף מיליונים להרבה משרדים. חינוך הוא בטחון, הסברה היא בטחון ובריאות היא בטחון, אך נאלצנו לקצץ בכל הנדשאים האלה. לא יהיה זה סביר, שלאחר תקופת נסיון קצרה, נבטל את ריכוז האלמנטים ההסברתיים משלושה משרדים במסגרת משרד אחד.

באשר למרות משרד החוץ על הנציגויות בחו"ל, כדאי ללמוד מהנסיון ולהכריע בעוד שנה. בינתיים, המשרד צריך להעביר חומר לחו"ל, לבדוק את נושא מרכזי ההסברה בחו"ל, ואיני רואה בכך עילה למשבר היום. בעניין התקציבי הייתי ממליץ לנהוג לפני משורת הדין ולבצע קיצוץ סמלי, אך לא להגדיל את התקציב.

(לפני כן רשעה ת.כ. מכאן רשע י.מ.)

שר הבטחון ש. פרס:

גם אני חושב שאם נתקבלה החלטה, יש להגשים אותה. לגבי פנים יש מכשיר רב עוצמה והוא הטלוויזיה. אין אני מכיר מכשיר אפקטיבי יותר להסברה בפנים כמו הטלוויזיה. אני חולק על ויקטור שם-טוב האומר שיש ללכת לנוער ולהסביר. יש מכשיר שהוא ישנו אצל הנוער ובבתים והוא הטלוויזיה. מכשיר זה הוא קטלני והוא מכריע. הטלוויזיה מכריעה במידה רבה הן את תנועות הנוער והן את ההורים, את אבא ואמא. היא מספרת לנוער ולילדים כל מה שהם רוצים לשמוע.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

גם מה שאינם צריכים לשמוע.

שר הבטחון ש. פרס:

לאט לאט הצליחה הטלוויזיה להכניס את איירונסייד לארץ במקום את הרצל או משהו כזה. אני יודע שאין לממשלה השפעה מכריעה על הטלוויזיה והרדיו. אולם אי-קיום משרד ההסברה פירושו להפקיר התמודדות בתחום הרגיש ביותר בהשפעה ובחינוך. חשבתי שזהו מספר אחד שאתו צריך להתמודד. זהו מכשיר יומיומי, הוא בא כל יום לבתים, הוא משפיע על האנשים, אין מפלט מזה. הוא מכשיר אדיר. לפי דעתי, הוא משתווה למערכת החינוך ויש לו השפעה גדולה על הנוער.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

עשינו חשבון כי הילדים חשופים לטלוויזיה אותו מספר שעות שהם חשופים לפעולה חינוכית של המורים.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

וביתר רצון.

ראש הממשלה י. רבין:

ובהתלהבות גדולה יותר, ואינם מפריעים.

שר הבטחון ש. פרס:

כמו שאי אפשר להעלות על הדעת שיהיה חינוך בלי שר חינוך, כך אי אפשר שיהיו מכשירי התקשורת הציבורית מבלי שיהיה אדם המכוון את הדברים, ואפילו במסגרת החוק הקיים שהוא קשה מאוד. הבעיה היא ששינוי החוק יכניס אותנו למאבק ציבורי כזה, שאיני בטוח אם נעמוד בו. אפילו במסגרת החוק הזה שישנו אפשר לעשות משהו. לא כל האנשים היושבים עם הם שונאי ישראל. צריך גם בהם לטפל טיפול אישי מתמיד. אין זה תפקיד מבוטל בפנים. לפי דעתי, זהו תפקיד עצום.

אני רוצה לומר משהו ליריב ביחס לענייני חוץ. אם אתה מקבל את המחלקה הזאת, שבראשה עומד אלוף הר-אבן, שהוא גם בחור מוצלח, אתה מקבל את הטיפול בעיתוני חוץ ובהסברה, הרי לפי דעתי זהו אחד המכשירים הדרושים לך כדי לנהל את הסברת החוץ. זו היתה השקפתי אז, והיא גם השקפתי היום.

מה שנוגע לוויכוח שהתעורר, הרי לפי דעתי יש למשרד ההסברה רשות לתת הוראות לנציגויות שלנו, אבל עליו לעשות זאת באמצעות משרד החוץ. על זה אין ויכוח. בזה קיבלתי דווקא את השקפת שר החוץ. אבל משרד ההסברה צריך לעמוד על עצמאותו ביחס לאותן הפעולות בחוץ לארץ שהן אכס-טריטוראליות מבחינת השגירויות, כגון מועדונים יהודיים, מרכזי ההסברה וכדומה. גם זה צריך להעשות בתיאום עם משרד החוץ. אבל בצנרת הפיקודית של משרד החוץ גופא ניתן לפעול באמצעות משרד החוץ, אם יובא למשל דף יומיומי באמצעות משרד החוץ לנציגים, הרי זה עונה לענין. אם איני טועה, הוסכם גם על מינוי נציגי ההסברה בחוץ השגירויות.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

יש הסכם על 59% של העניינים.

שר הבטחון ש. פרס:

מרכזי ההסברה בחוץ לארץ צריכים להיות איים של משרד ההסברה. על זה אתה צריך לעמוד. אם יש הסדר כזה, הרי לפי דעתי זה עונה על הענין ומאפשר עבודה. כמובן, כמו בכל מקום שבו עובדים יחד, יש קצת חיכוכים וקצת אי תאום.

מה שנוגע לריכוז החקציבי, הרי כאשר הייתי שר ההסברה, חשבתי שצריך לרכז את כל הענפים האלה יחד. יש כפילות, ואיש אינו שם לב לכך באופן הראוי. אבל צריך לתת לשד ההסברה הזדמנות לשנות, שיוכל להתחיל להתארגן. אי אפשר לדרוש ממנו בשנה הראשונה לכניסתו לעבודה שיתחיל בקיצוץ, אף על פי שאני חושב כי בסכום של 24-25 מיליון ל"י ניתן להגיע לניהול הרבה יותר אפקטיבי ממה שהיה קיים, הן בגלל הכפילויות שהיו, בגלל ההרגלים, בגלל המנגנון ודברים אחרים. לפי הערכתי, צריך לפחות בשנה הראשונה - ואני יודע שזו תהיה שנה קשה - לתת למשרד ההסברה לקום על רגליו ולתת שאנסה לשד ההסברה לארגן את משרדו. אני מבין שאין לו עדיין בית.

שר ההסברה א. יריב:

בית יש כבר.

שר הבטחון ש. פרס:

אבל אין לו עדיין שלד. לא היה לו עדיין זמן להקים את זה. זה לוקח זמן. כמו כן, אני חושב שבתוך משרד ההסברה צריך לקום גוף מנהל, שיהיה בו נציג של משרד החוץ, נציג של משרד האוצר, נציג של משרד הבטחון ונציג של הסוכנות היהודית, כדי שיוכל לתאם כלפי חוץ את כל הצגת הנושא. אני חושב שזו תהיה דרך טובה לענין.

שר העבודה מ. ברעם:

אין אנו חפשים כל כך בדיון זה, וזה מסיבה פשוטה שיש הברל בין דיון מלכתחילה ובין דיון בדיעבד.

לפני חצי שנה הביאה ראש הממשלה את הענין לכנסת כמשורה חזשה, והענין נתקבל די בהכנה. נדמה לי שזה לא יהיה די רציני אם נדון עכשיו על שאלת קיומו של משרד הסברה בכלל. אני מחייב את קיומו לגופו של דבר.

ועכשיו מלים אחדות כלפי פנים ומלים אחדות כלפי חוץ. כלפי פנים, נדמה לי שאין אנחנו מסבירים את עצמנו במידה מספקת. בשבילי, הענין של מורל בעבודה וכל הקשור בבעיות הנוגעות לכך, זוהי לדעתי התכנית הכלכלית הקשה ביותר אולי לביצוע. אין זה ענין שנעשה פעם איזה שהוא כנס או נופיע בענין זה בטלוויזיה. עם כל החשבתי את הטלוויזיה, אני רוצה להגיד לשמעון פרס שאני חושב כי אין זה המכשיר היחיד היעיל. המכשיר הזה הוא טוב לתעמולה, אבל אינו טוב להסברה. אין בו שום קונפוטנטציה עם הקהל. אתה אינך יודע איך הדברים שלך מתקבלים, אינך יודע איך קהל הצופים מקבל את דבריך. נוסף לזה, ישנה חשיבות בהסברה לפגישה הבלתי אמצעית.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

כלי מדיום.

שר העבודה מ. ברעם:

ביחס להסברת חוץ, אני חושב ששר החוץ צודק שצריכה להיות רשות אחת הממונה על הנציגויות שלנו בחוץ לארץ, ובתחום זה צריך למצוא דרך שתבטיח את הענין ואת היעילות גם של פעילות משרד ההסברה.

למשל, בכל הסברת חוץ ישנן חזיתות שלמות המוזנחות על ידינו בצורה פרמננטית. אביא דוגמא: מי מאתנו יודע מה נעשה באי.ל.או. (בארגון העבודה הבינלאומי)? פעם בשנה נוסעת משלחת שלנו לשם והיא מקבלת נזיפות. אנחנו נמצאים כמעט על סף הגירוש מאותו גוף. אני חושש מאוד שזה יהיה בשנה הבאה.

ראש הממשלה י. רבין:

אתה חושב שזוהי בעיה של הסברה?

שר העבודה מ. ברעם:

אני יודע שזוהי גם בעיה פוליטית. שם משתתפים שלושה סוגים של נציגויות: ממשלות, נותני עבודה ועובדים. לגבי העובדים יש לנו מכשיר והיא ההסתדרות העושה בתחום זה פעולות די חשובות. בעזרתנו יכולה היא לעשות יותר מזה. ביחס להצבעה, אין שם מצב שנציגי הממשלה ונותני עבודה מצביעים יחד. לעיתים קרובות הם מצביעים בנפרד, יש המצביעים לעתים בעדנו ויש המצביעים נגדנו. לפי דעתי, צריך משרד ההסברה לקחת על עצמו גם את הטיפול בהסברה במוסדות השונים שבהם אנחנו משתתפים.

אין אני צריך לחזור על ענין העיתונות כאן ועל

דרכי התקשורת הנמצאות כאן.

יש עוד חזית שהיא מוזנחת ביותר. יוצאות מכאן כל מיני משלחות לחוץ לארץ. חשוב שכל משלחת העומדת לצאת מכאן תהיה מוכנה ולא תצטרך ברגע האחרון להוציא דברים מן השרוול או להתכונן בשבוע האחרון. צריכה להיות איזו הדרכה לתגובה על מה שטוענים הערכים. לדוגמא: ישנה התקפה על הטיפול שלנו בערביי השטחים. זהו ענין שצריך ללמוד אותו מבחינת כל הדברים. זה מחייב

פעולה רבה מצד משרד ההסברה. אני מצטרף לבקשה שתימצא כל דרך להפעיל את משרד ההסברה.

אני מציע שביחס לחילוקי דעות בעניינים שונים, הן ביחס לתקציב והן באשר להעברת נושאים ממשרד החוץ למשרד ההסברה, יפסוק ראש הממשלה.

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

הקושי של הדיון היום הוא לא רק בזה שאנחנו דנים על משרד הקיים רק כחצי שנה, אלא שעדיין לא הגיע לעימות עם הבעיות שהוצגו בפניו. יכול להיות שכעבור שנה יגיע למסקנה שכך אי אפשר להמשיך. בשלב זה, אנחנו יכולים רק להציע ולא לסכם דברים בצורה קטגורית. את זה אפשר יהיה לעשות כעבור שנה. בינתיים, יעשה משרד ההסברה מה שנתנו לו לעשות. יש שטח נרחב מאוד לפעולתו.

פה עמדו כולם על הצורך הזה הקיים כלפי פנים וגם כלפי חוץ. יכול מאוד להיות שתוך כדי עשייה, או שדברים יסתדרו או שיגיעו למצב שתהיה דרושה בהם החלטה. הקושי לכולנו הוא שהדברים לא הגיעו עדיין למיצוי יכולתם. אין לי כל ספק בכך שנושאים רבים נמצאים כיום בצורך של תיאום ההסברה שלהם. הנה, אגב נזכר כאן ענין המעצרים המינהליים. מי צריך לטפל בהסכרת הדבר? האם משרד המשטרה או משרד הבטחון או משרד החוץ? מי צריך לשבת ולספק אינפורמציה לגורמים שונים? אין פה יד המרכזת את העניין.

אני מציע לאפשר עכשיו למשרד ההסברה להתחיל בפעולתו ואולי כעבור שנה, תך כדי נסיון, נוכל לסכם בבעיות העקרוניות שזהיינה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

איני רואה שתוך ששת החדשים האחרונים מאז שהוחלט על הקמת משרד ההסברה, תרם המשרד הזה משהו המחייב רכזיה של ההחלטה העקרונית שיש צורך במשרד הסברה. אין אני חושב שהממשלה יכולה להסתלק מההחלטה על הצורך במשרד הסברה. אין אני חושב ששר ההסברה יכול להסתלק ממשרד ההסברה מפני שנתעוררו חילוקי דעות סמכותיים או תקציביים בנוגע לעבודתו של המשרד הזה. איני מכיר מסביב לשולחן הזה שר אחד המוכן להצהיר שמבחינה סמכותית או תקציבית הכל מספק אותו עד תום. אין בכלל שרים כאלה.

ישנן בעיות. העניין בעצם לא המריא עדיין, הוא לא נוסה עדיין. צריך לקבוע ולהכריע בחילוקי הדעות האלה. אני שותף להצעתו של השר ברעם שראש הממשלה יכריע בשני המישורים, גם הסמכותי וגם התקציבי. ואם אחרי נסיון, יבוא שר ההסברה לממשלה ויגיד, בנקודה סמכותית זו יש צורך בשינוי, והוא יאמר זאת על יסוד הנסיון, או בנקודה תקציבית זו יש צורך בתוספת, וגם זה על יסוד הנסיון...

שר הפנים ושר המשטרה ש. הלל:

או בצמצום.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

ומישהו אחר יבוא בהצעה לצמצום, גם כן על יסוד הנסיון. נדון בדבר. אבל היום זה מוקדם מדי. צריך לקבוע את המסגרות וצריך להתחיל לעבוד.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

רק כדי שלא יישאר דבר לא בהיר עד הסוף, הרשו לי לומר משפטים קצרים. אין אני מציע לסטות מההחלטה של הממשלה הקודמת או מהודעתה של ראש הממשלה בכנסת בנדון. ההודעה שנמסרה בכנסת ביום 10 במרס 1974 אומרת:

"להקים משרד הסברה שירכז פעולות הסברה בישראל ובחוץ לארץ. משרד ההסברה יעמוד בקשר הדוק עם משרד החוץ בעיבוד תכניות הסברה בחוץ לארץ. מובן מאליו כי עובדי הנציגויות בחוץ לארץ בנושא ההסברה יוסיפו להיות כפופים לשר החוץ ולמשרדו."

אלה הם דברים ברורים שאי אפשר לטעות בהם. ולכן לא נדרשת היום שום סטיה מההודעה המקורית.

הערה אחת לדבריו של פרס. זה נכון שהפונקציה הגדולה מאוד של מחלקתו של אלוף הר-אבן תעבור למשרד ההסברה. ואם האלוף הר-אבן ירצה גם הוא יעבור עם המחלקה הזאת, כי הוא קשור לפונקציה הזאת. כוונתי לכל נושא הפירסומים שזהו חומר עצום להסברה. רוצים לדעת מה הן הזכויות ההיסטוריות של עם ישראל לארץ ישראל. אי אפשר למצוא חוברת מתאימה לכך. יש עניין הוויכוח עם אש"פ. אבל אין זאת אומרת שכל הפונקציות שהיו כלולות במחלקתו של אלוף הר-אבן עוברות למשרד ההסברה. התדריך ההסברתי ישאר בידי משרד החוץ. ניהול מרכזי ההסברה ליד השגרירויות ישאר במשרד החוץ, אבל החלק הגדול של פונקציות מחלקתו של האלוף הר-אבן עובר למשרד ההסברה.

השר י. גלילי:

אני רוצה לומר כמה משפטים כדי להשלים את הדברים של שר המשפטים. לפי מיטב הכרתי מה שהתרחש מאז שהוחלט על הקמת משרד ההסברה, צריך לחזק אותנו בדעה כי הפעילות הזאת היא פעילות חיונית, הראויה לכל עזרה מצד משרדי הממשלה לפנים משורת הדין מפני שוהי רק התחלה. שמעון פרס לא הספיק לייסד את משרד ההסברה. יריב צריך רק להתחיל לייסד אותו. ולכן הוא ראוי לכל העזרה והרצון הטוב מצדנו.

שנית: פעולה זו ראויה לתקציב מכוון. יש הבדל אם מדובר על תקציב לפעולות שוטפות במשרד שהוא פעיל או מדובר על תקציב של משרד שצריך לכוון אותו. אחרת מקפחים את האפשרות של היווסדות המשרד הזה.

שלישית: לגבי סמכויות אינני חושב שניכנס עכשיו לפרטים בעניין על אבחנה בין משרד החוץ ובין משרד ההסברה.

כאשר להסברה בחוץ לארץ, נסמך את ראש הממשלה, במגע עם שני חברים, לתחום את התחומים, ואם כעבור מספר חודשים יתברר שהדבר הזה מצריך איזה שהוא תיקון, תוכל אז הממשלה לדון בדבר.

אני תומך בהקמת המשרד ובפיתוח עבודתו.

שר ההסברה א. יריב:

מלים אחדות לגבי חוץ לארץ. אני כמו כל החברים בעד קיום משרד ההסברה. אבל הדבר שאני חושש ממנו הוא אי-בהירות. אני בעד בהירות. לא יכולה להיות הגדרה שתאמר כי המשרד ירכז פעולות הסברה בחוץ לארץ.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

"ירכז" אין זאת אומרת קבלת אחריות.

שר ההסברה א. יריב:

לא אחריות, אבל הוא אחראי לריכוז?

שר העבודה מ. ברעם:

יתאם.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

באותם התחומים שהוא אחראי.

שר ההסברה א. יריב:

אני מציע אחרת, אבל אז יש לשנות את ההגדרה: יסייע למשרד החוץ על ידי אספקת חומר. ישנה הגדרה ויש לה ערך, ואחרי כן בחיים יש סתירות. אני עומד על זה שבענין זה תהיה בהירות בהגדרה. ואם משנים את ההגדרה, יש אי הבנות. איך אומר שר החוץ? הוא מוכן לקנות את האחריות לטענות על מחדלי ההסברה.

ראש הממשלה י. רבין:

למכור.

שר ההסברה א. יריב:

הדבר ששר החוץ הגדיר הוא "האחריות על ההסברה בחוץ לארץ היא בידי משרד החוץ".

השר ש. אלוני:

ואם יהיה כשלון, האחריות תהיה על כל הממשלה.

שר ההסברה א. יריב:

עכשיו מדברים על האחריות של שר מסויים. אני בעד זה שבענין זה תהיה בהירות. בענין התקציב אני חושש מפני הסיכומים שהועלו פה. בסכומים אלה אפשר לנהל רק מה שקיים ולא יותר. איני מדבר במושגים כוללים ומופשטים. מה שאני אומר אני אומר רק אחרי הבדיקה של האותיות הקטנות. אם אין תוספת תקציב, פירוש הדבר שבקושי אפשר יהיה לעשות מה שנעשה בעבר וזה אינו מספיק.

ועוד: צריכה להיות החלטה ברורה שיהיה הגדרה כזאת שתאפשר לעמוד באחריות המוגדרת של ריכוז פעולות ההסברה בארץ.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע לסכם שמשרד ההסברה ממשיך להחקים ולבצע תפקידיו. גם אני רואה היום עדיפות רבה יותר לפעילות בארץ. כשאני אומר "פעילות בארץ", אין זאת אומרת רק פעולות עצמאיות של משרד ההסברה וכאמצעות מרכז ההסברה, אלא זה באמת כמו שאני רואה את ענין ההסברה בחוץ לארץ, להפעיל את אמצעי התקשורת שישנם, במידה שאתה יכול להצליח להשפיע עליהם. זה המאבק העיקרי של ההסברה. ובארץ, בסך הכל, זה לדעתי קל יותר מאשר בחוץ לארץ, על אף החוק הקיים ועל אף כל הדברים הכרוכים בכך. אני רואה ממש צורך חיוני בקיום משרד ההסברה מנקודת המוצא של הצגת מה שאנחנו רוצים להציג בארץ.

לגבי חוץ לארץ, אני חושב שפה אני כמעט היחיד שהתנסה בזה גם כשגריר בארצות הברית. ולדוגמא: אין אני שייך לאלה החושבים שדווקא בשנה זו, כשאין כסף למדינת ישראל, זו השנה להקים מרכזי אינפורמציה, שלפחות לפי הנסיון שלי הוכיחו את אי-חשיבותם. אני חיסלתי לפחות

מרכז-אינפורמציה אחד, כי זוהי השקעה ללא כל פרופורציה לתוצאות ויש עשרות דרכים טובות יותר כדי לבצע פעולת הסברה והפצת חומר מאשר בדרך שביצעו זאת. השתמשתי באותו כוח אדם וסיפחתי אותו לקונסוליות. אני משוכנע שהוא עשה אחרי כן עבודה טובה יותר משעשה קודם לכן, כאשר 15-20 איש ישבו בניו-יורק. כאשר בדקת קודם לכן מה הם עשו, מצאת שלא עשו שום דבר.

השר י. גלילי:

למי היו כפופים?

ראש הממשלה י. רבין:

למשרד החוץ, לקונסוליות ולשגרירות. אני חושב כי לפני שניגשים להשקעות כספיות גדולות בדבר מסויים, כדאי לבחון אותו עשר פעמים. יכול להיות שהנסיון שלי לא הוכיח את עצמו במקום מסויים ואפשר לעשות נסיון כזה בלונדון. מה שהיה טוב או לא היה טוב בעבר, אינו חייב להיות טוב או לא טוב גם בעתיד.

ישנן קונסוליות - אם אני לוקח את ארצות הברית - העוסקות כמעט אך ורק בהסברה. אני יכול להצטרף לדבריה של שולמית אלוני ושל אחרים שאמרו כי אין חומר בסיסי. עמדותי המיד בפני מצב מטופש שחומר על נושא זה ועל נושא אחר לא היה מעודכן. חומר כזה לא יכולה לתת שגרירות וגם לא יכול לתת מרכז לאינפורמציה. את החומר הזה יכולה לתת רק ירושלים. ולו היה החומר הזה, לא היתה הבעיה איך לחלק אותו. אבל אי אפשר לחלק מה שאיננו.

המנגנון הערבי בנוי היום הרבה יותר טוב מאשר המנגנון שלנו. חוברת שכתוב עליה "משרד ההסברה" אין לה ערך רבה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זורקים אותה לסל.

ראש הממשלה י. רבין:

חומר כזה אפקטיבי, לכל היותר, ב-10%. אחרת הוא לגבי חומר שכתוב עליו "מכון שילוח", או שם של מכון אקדמאי אחר. ובכל זאת אין לנו חומר. בואו לכל מכללה אמריקאית ותראו מה מונח בצד הערבי לעומת אפס שמונח בצד הישראלי.

הבעיה היא לבחון את הגישה בכל הנושאים האלה. ההיתפסות למרכזי-אינפורמציה אלה הן השקעות בטוחות, תקציב יקר עם תוצאה שהיא כמעט אפס. לא הייתי רוצה שנשקיע בעניינים כאלה אותו הסכום שנשקיע USIS. הלוואי שתהיה לנו אותה בעית ההסברה המדינית כמו שיש לארצות הברית.

אני מציע לסכם כך: (א) משרד ההסברה קיים. (ב) לשר האוצר זה יעלה כסף. אם אין מוכנים לסכם זאת, אין מה לסכם פה. אני אומר ששר האוצר צריך לתת את כל הסכום ששר ההסברה דורש. (ג) נצטרך למצוא דרך להבהיר את העניינים בין משרד החוץ ובין משרד ההסברה. יחד עם זאת, אני רוצה לומר לשר ההסברה ולמשרד ההסברה שלא את הכל אפשר יהיה להקים בשנה אחת.

האם מישהו בעד ההצעה בירידה שזה יעלה בכסף?

שר האוצר י. רבינוביץ:

השאלה היא בכמה זה יעלה.

שר הבטחון ש. פרס:

שלושה חדרים בצפון תל-אביב.

ראש הממשלה י. רבין:

יכול להיות נצטרך לשנות אי אילו הגדרות. אבל ביסודו של דבר, ההצעה צריכה להיות בנויה על הסיכום ועל ההסכמים שהיו מונחים ביסוד ההחלטה על משרד ההסברה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

ומסמיכים את ראש הממשלה לסיים את העניין.

שר העבודה מ. ברעם:

בכל התחומים.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל צריך להיות ברור שזה יעלה כסף.

שר האוצר י. רבינוביץ:

איני נגד ההצעה, אבל צריך שיהיה דיון בעניין.

ראש הממשלה י. רבין:

נקיים דיון, אבל שאיש לא ייצא מהנחה שזה לא

יעלה כסף.

שר ההסברה א. יריב:

אני יוצא מתוך הנחה שתהיה בהירות לגבי הסברה

בחוץ לארץ.

ראש הממשלה י. רבין:

זה ברור לגמרי.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

צריך להגיד "לכוון הסברה בחוץ לארץ" ולא

"לרכז".

מ ח ל י ט י ם :

א. לקיים את משרד ההסברה ופעילותו.

ב. להבטיח תקציב לפעולת המשרד.

ג. ראש הממשלה, לאחר דיון עם שר החוץ, שר ההסברה ושר האוצר, יחליט על הגדרת האחריות ותחומי הפעולה בין משרד ההסברה ומשרד החוץ, לגבי פעולת ההסברה בחוץ-לארץ, וכן על התקציב הסופי של המשרד.

* * *

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אין זה טוב שהממשלה לא שמעה היום סקירות על המצב הפוליטי בווינגטון. אמנם נקיים בשבוע הבא דיון פוליטי, אבל לקראת הדיון הזה היו חשדים צריכים להיות מצויידים באיזה מיידע.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מניח שכל המידע יסוכם וימסר כדיווח לפני הדיון.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

אולי זה ימסר לנו בכתב?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

זה אינו רצוי.

שר הסעד ושר הבריאות ו. שם-טוב:

צריכה, איפוא, להתקיים השבוע עוד ישיבה.

ראש הממשלה י. רבין:

איני יודע רק מתי אפשר לעשות זאת.

947. ציון יום השנה למלחמת יום הכיפורים

שר ההסברה א. יריב:

בענין יום השנה למלחמת יום הכיפורים, ישבתי עם ועדת חשדים לענייני טקסים. נפגשתי עם הרב הצבאי הראשי וכן ישבתי עם אותו אב שכול שכתב מכתב לראש הממשלה. בסיכומי של ענין, ביום ג', 24 בספטמבר, יציין צה"ל את יום השנה למלחמת יום הכיפורים על ידי מיסדרים, הודעת-יום, חלוקת אות-ההערכה גם לחיילים בצבא הסדיר וגם לאנשי מילואים.

שנית: שר החינוך הודיע לנו שמשדר החינוך עושה מערכת פעולות סביב אותו תאריך כדי לציין את יום השנה למלחמת יום הכיפורים.

שלישית: אחרי השיחה עם אותו אב שפנה אל ראש הממשלה ואחרי החלפת דעות עם הרב הצבאי הראשי, שהסתמך בדבריו על תקדים של יום השנה לאחר מלחמת ששת ימים, שבאופן חד-פעמי, מבלי לפגוע ביום האזכרה לחללי צה"ל, הצמוד ליום העצמאות - הוצע לקיים ביום א' לאחר יום הכיפורים יום אזכרה לחללי צה"ל במלחמת יום הכיפורים, באופן חד-פעמי.

שר הבטחון ש. פרס:

מי הציע זאת?

שר ההסברה א. יריב:

האב השכול.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מציע לבדוק זאת. על ההורים השכולים עברו כבר השנה שתי הלוויות. נביא זאת בזשבון.

שר ההסברה א. יריב:

צריך לבדוק זאת.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

צריך לבדוק זאת עם הגוף של ההורים. אז אתה בטוח יותר מבחינה ציבורית.

שר ההסברה א. יריב:

נוסף לזה, אני מבין שישודר נאום של ראש הממשלה בערב יום הכיפורים.

שר הבטחון ש. פרס:

בערב ראש השנה או בערב יום הכיפורים?

ראש הממשלה י. רבין:

נאומי של הנשיא בערב ראש השנה, נאומי של ראש הממשלה בערב יום הכיפורים.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

בתוך הבעיה הגדולה הזאת קיימת בעיה, שהיא קטנה בממדיה, אבל גדולה בסבלה. כוונתי לאותם עשרות ההורים שבניהם לא הובאו לקבר ישראל, היינו הנעדרים בעיקר מהחזית המצרית. הענינים בכיוון זה לא התקדמו.

אני בטוח שההורים השכולים האלה ירצו שיעשה משהו במיוחד לנעדרים חוץ מיום השנה לנעדרים בכל המלחמות. את המינימום הזה אנחנו חייבים לעשות. יחפשו עצה משרד הבטחון ומשרד ההסברה איך לבטא זאת. יש להזמין את המשפחות האלה לאיזו אזכרה מיוחדת.

ראש הממשלה י. רבין:

השאלה היא האם צריך לזה יום מיוחד.

שר הבטחון ש. פרס:

מובאים לקבר ישראל 1850 חללים. לכבוד המדינה ולכבוד הבנים שנפלו יש לציין כי ההלוויות מתנהלות ללא תלונה וללא סריטה כל שהיא ובכבוד המלא. אני יודע מה עובר עכשיו על ההורים פעמיים. לעשות זאת פעם שלישית סביב יום הכיפורים, אני חושש מאוד מפני זה, כי ההורים בהלם.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

ההורים השכולים האלה מבקשים זאת. לבניהם לא היתה הלוויה וזה חסר להם.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבין זאת. אבל אין אני יודע איך עושים זאת. גם בהלוויות יש מחזות קשים. צריך לשקול ולבדוק את ההצעה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע ששר הסברה ושר הבטחון יבדקו את הנושא

הזה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אני מבקש להביא בחשבון שהלוויות המתקיימות עכשיו מעוגנות במסורת היהודית של קיום הלוויה 11 חודש אחרי הפטירה, זאת אומרת חודש לפני יום השנה. אין זה מקרי שהלוויות מתקיימות עכשיו.

948. הסכמי השכר של הסגל האקדמי במוסדות להשכלה גבוהה

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

משדר החינוך והתרבות הוא הכינוי השני בענין זה של הסכמי השכר של הסגל האקדמי במוסדות להשכלה גבוהה. הכינוי הראשון הוא האוצר. אבל ברצון אסביר את הענין.

הממשלות הקודמות ניסו כבר כמה פעמים להביא לידי כך שייחתמו הסכמי-שכר אחידים בכל המוסדות להשכלה גבוהה ועל דעת הממשלה ובחתימה למדיניותה. מה שהתרחש הוא שהועמדנו לאחרונה בפני העובדה, שנחתם הסכם בניגוד לעמדת הממשלה הקודמת. ההסכם נחתם או יום לפני הקמת הממשלה הנוכחית או יום אחרי הקמתה. איני זוכר זאת בדיוק. מכל מקום, ההסכם היה בניגוד לעמדת הממשלה הקודמת. הממשלה לא יכלה לאשר את ההסכם הזה, כי יש בו תקדימים חמורים העלולים לחבל במדיניותנו המקצועית.

כל הנסיונות שעשינו כדי לשנות את ההסכם, שנחתם בניגוד לעמדת הממשלה, עלו בתוהו. הסגל טוען שההסכם נחתם ואם יילך לבית הדין לעבודה, יהיה פסק-דין שההסכם מחייב. אי לזאת, אנחנו מציעים שהממשלה לא תכיר בהסכמים שנחתמו עם הסגל האקדמי על ידי המוסדות להשכלה גבוהה, בניגוד לעמדת הממשלה וועדת השרים לעניני שכר.

שר העבודה מ. ברעם:

איזו משמעות יש לזה?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

המשמעות אומרת שהממשלה אינה נותנת את ידה לכל מיני סטיות ממדיניותה שישנן בהסכם. אין לנו אפשרות להתנגד, כי ההסכמים נחתמו מתוך העמדת הממשלה בפני עובדות.

כדי שזו לא תהיה רק הכרזה, אנחנו מציעים גם לנקוט בסנקציות. הסנקציה שאנחנו מציעים היא כי הממשלה תפחית מדענותה בתקציבי המוסדות להשכלה גבוהה את ההוצאה החריגה שהם יוציאו בניגוד למדיניותה המקצועית של הממשלה. אנחנו אומרים למוסדות שאם הם מסוגלים לשלם את הסכום הזה, יסתדרו בבקשה בלעדינו ויחסכו מיתר הוצאות האוניברסיטאות כדי לשלם את שכר העבודה של הסגל האקדמי לפי הבנחם. זהו סכום של כמה מיליוני לירות, אמנם לא סכום גורלי, אבל נדמה לנו שפה צריך גם לעשות מעשה שהוא משמעותי.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

נניח שהתקציב של מוסד פלוני עלה בלי ההסכם הזה לסכום של 100 מיליון ל"י, וכתוצאה מהסכם הזה עלה ל-105 מיליון ל"י. מה המשמעות של הסעיף הזה בסכומים האלה ובנתונים האלה?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

המחשבות היא ברורה.

ראש הממשלה י. רבין:

להפחית 5 מיליון ל"י מהשתתפות הממשלה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מה שעלה למוסדות על ידי חריגה מההסכם שהיינו מאשרים אותו. אולי היינו משתתפים בעלית השכר. יש רזרבה לעלית השכר, אולי לא במאה אחוז, אבל באחוז מסויים. נשתתף רק באותה עלית שכר שהיא על דעת ועדת השורים לענייני שכר. לא נשתתף בכל עלית שכר עודפת. לא רק שלא נשתתף בעלית-שכר עודפת, אלא נפחית מההשתתפות שהיינו נותנים למוסדות להשכלה גבוהה.

אנחנו רוצים למנוע אפשרות חוזרת של יצירת מצב דומה לזה. אנחנו תובעים מהמוסדות להשכלה גבוהה לתקן את התקנונים שלהם, שיהיה כתוב בהם שכל הסכם שכר עם העובדים ללא שיתופה של הממשלה או ללא אישורה של הממשלה, איננו תופס מבחינה משפטית. אילו היה סעיף כזה לא יכול היה בית הדין לעבודה לחייב את המוסדות לשלם לסגל האקדמי את השכר הרשום בהסכם.

יכול להיות שתבוא טרזניה מצד שווהי התערבות בחופש המינהלי של המוסדות האקדמיים.

היתה לנו מחשבה נוספת. היות ותוך כדי חתימת ההסכם התברר שיש חריגים שונים במוסדות שונים, היתה לנו מחשבה שאין דרך אחת אלא להעמיד חשבים משלנו על תקציבי מוסדות ההשכלה הגבוהה לפרטיהם. אבל נרתענו מכך, מפני שיש פה מהלך מרחיק לכת של העמדת חשבים של הממשלה במוסדות להשכלה גבוהה, אם כי תקציבם מכוסה ב-85% על ידי מוסדות ציבוריים. אבל לא רצינו להרחיק לכת בגזירה זו.

ההצעה שאנו מציעים היא לפנות לוועדת ההקצבות, שהיא הגוף הציבורי המתווך בין הממשלה ובין המוסדות להשכלה גבוהה - לפעול להגברת הפיקוח על הביצוע התקין של סעיפי התקציב המאושרים של המוסדות להשכלה גבוהה. יש לנו יסוד להניח שועדת ההקצבות עשויה להגביר את הפיקוח הזה.

שר הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

אנחנו פונים פה בהצעות למוסדות להשכלה גבוהה. אני מתכוון בעיקר לסעיף ג'. הם יטענו: מה אחם מתערכים בחופש שלנו? יחד עם זה, הסעיף כפי שהוא עומד אין לו שיניים.

(עד כאן רשם י.מ. מכאן רשמה ת.כ.)

אתה קבעת, אך מה תהיה התוצאה אם זה לא יתקן?

הממשלה זכאית לומר כי בעתיד לא תקציב כספים למוסד, אלא אם התקנון שלו יכלול הוראה כזו. כלומר, אנו לא תובעים מהם אלא קובעים כלל לעצמנו, שההקצבות שלנו תהיינה תלויות בכך שבתקנון המוסד תהיה הוראה כזו.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע לקבל זאת ולא לעסוק עתה בניסוח.

מ ח ל י ט י ס :

א. הממשלה איננה מכירה בהסכמי השכר שנחתמו על ידי המוסדות להשכלה גבוהה עם ארגוני הסגל האקדמי הבכיר בניגוד להחלטות ועדת השרים לענייני שכר.

ב. הממשלה תפחית מהשנתפוחה בתקציבי המוסדות את ההוצאה הנוספת המתחייבת מביצוע הסעיפים בהסכמי השכר שלא אושרו כנ"ל.

ג. לתבוע מהמוסדות להשכלה גבוהה לתקן את תקנוני ההתאגדות שלהם בצורה שתמנע מהם חתימה על הסכמי שכר עם עובדיהם ללא אישורה ושיתופה של הממשלה. בעתיד לא תקציב הממשלה כספים למוסד, אלא אם תקנונו יכלול הוראה זו.

ד. לפנות לוועדת ההקצבות לפעול להגברת הפיקוח על הביצוע התקין של סעיפי התקציב המאושרים של מוסדות ההשכלה הגבוהה.

949. נסיעות שריםראש הממשלה י. רבין :

(מקריא את נוסח ההצעה). שר הבטחון יחזור מנסיעתו לפני צאתי לארצה"ב.

מ ח ל י ט י ס :

א. לאשר את נסיעת שר הבטחון לאיטליה, לארצות הברית ולקנדה בענייני משרו ובשליחות מפעל מלווה העצמאות והפיתוח, למשך כארבעה ימים, החל ביום י"ח באלול תשל"ד (5.9.74).

ראש הממשלה ימלא את מקום שר הבטחון בעת העדרו מהארץ.

ב. לאשר את נסיעת שר העבודה לקולומביה בשליחות המגבית, למשך כשבועיים, החל ביום כ"ג באלול תשל"ד (10.9.74).

שר ההסברה ימלא את מקום שר העבודה בעת העדרו מהארץ.

950. תקנון קרית-ארבעראש הממשלה י. רבין :

בישיבת הממשלה ביום 30.1.72 נתקבל החלטה מס' 297. בסעיף ד' שלה נאמר: "ועדה בהרכב מתאם הפעולה בשטחים - יו"ר, והמנהלים הכלליים של משרדי הפנים והשיכון, תבורר הצעות בדבר סידורי המינהל של קרית-ארבע בעתיד, לאחר השלמת איכלוסן של 250 יחידות דיור עליהן החליטה הממשלה. הצעות הועדה תובאנה לאישור הממשלה."

נוסח התקנון נמצא במזכירות הממשלה, לעיון השרים. אם לא תהיינה הערות תוך שבוע, נוסח תקנון קרית-ארבע ייחשב כמאושר ויוחקק על ידי מפקד אזור יהודה והשומרון.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

האם מתנחלי קרית-ארבע ראו את התקנון?

ראש הממשלה י. רבין :

כ"ן.

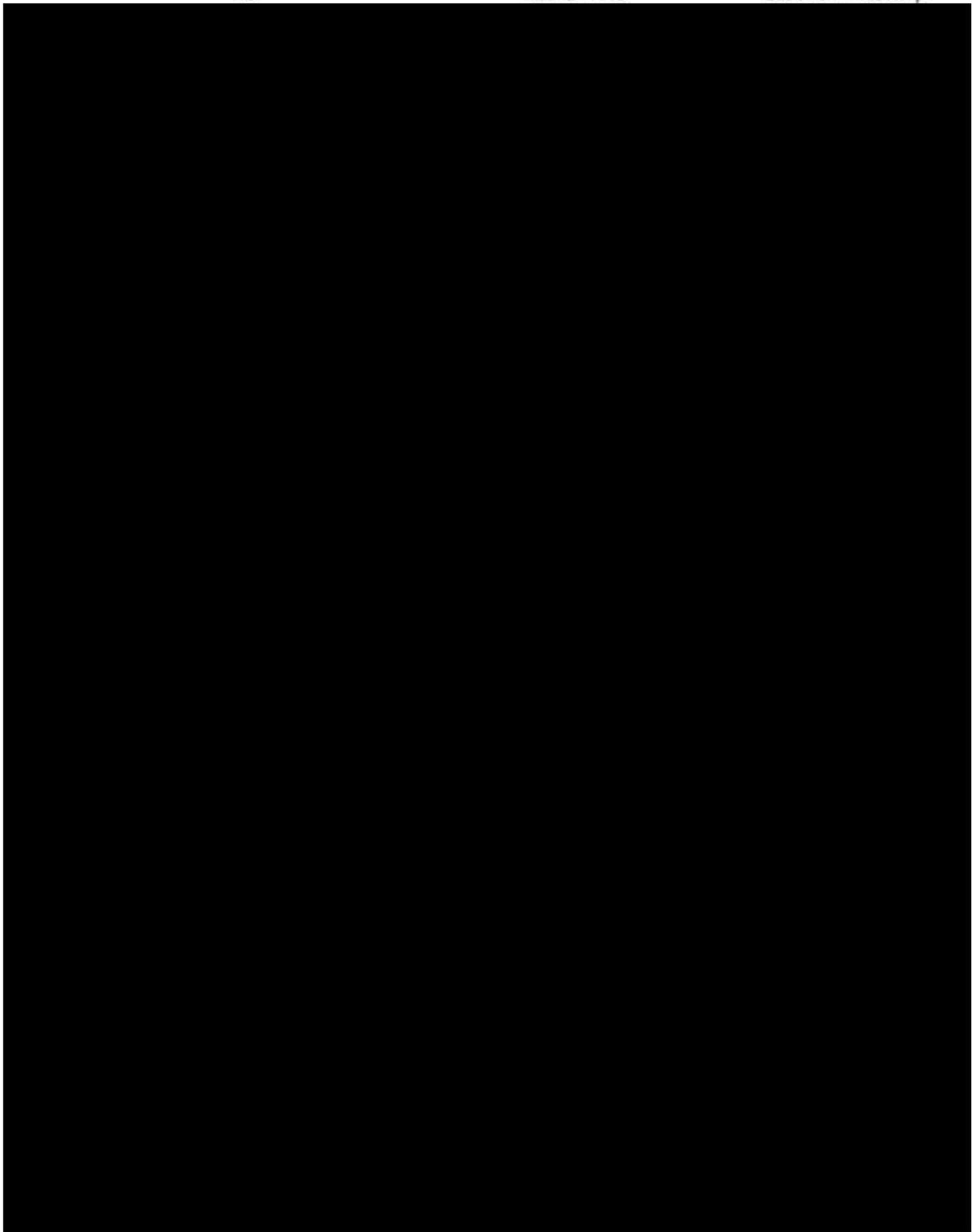
שד הדתות ושר המשפטים ח. צדוק:

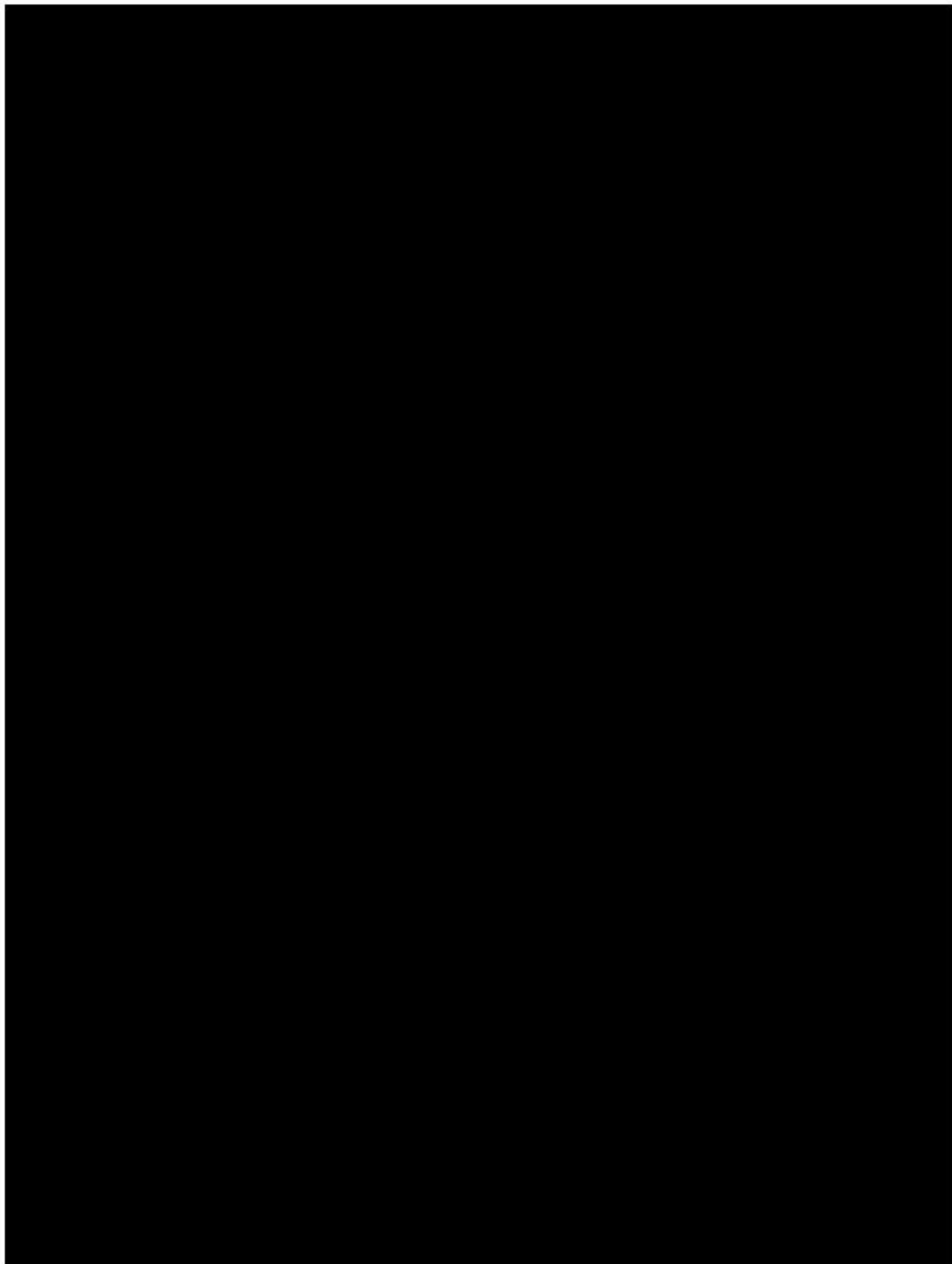
על סדר היום הסעיף המופיע בתקנון לשלטון
מוניציפאלי של קרית-ארבע. הנוסח הנכון הוא תקנון למינהל קרית-ארבע.

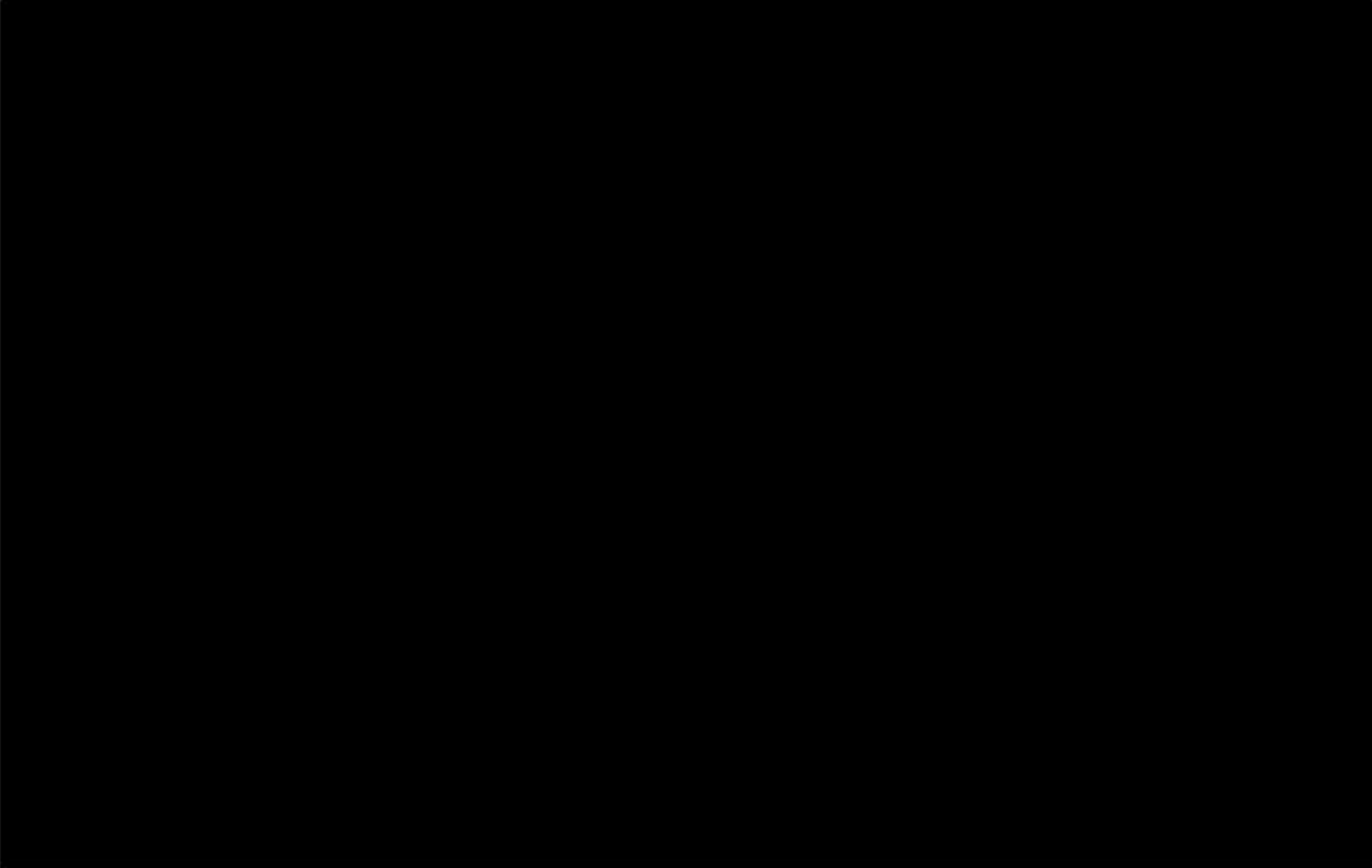
מ ח ל י ט י ם :

אם לא יהיו הערות לנוסח תקנון קרית-ארבע תוך שבוע, ייחשב התקנון כמאושר ויותקן
על ידי מפקד אזור יהודה והושמרון.

נוסח התקנון נמצא במזכירות הממשלה לעיון חשדים.

הישיבה ננעלת